

دالما سوپنه

دېشتو متلونو دويلو ځايونه او علتونه

ليکوال

محمود (حميدزي)

Ketabton.com

دکتاب پیژندنه

نوم: دالماسوینډ

لیکوال: محمود حمیدزی

دقلمی لیکولونیتیه: 1397 هـ ش

ډالۍ

داکتاب (دالماسو پنډ) زه په ډېره مینه دپښتو ژبې دېډاينې او
پرمختګ لپاره زحمت ايستونکو او ددې ژبې رښتني
چوپړيالانو ته ډالۍ کوم!

د لیکوال خبرې

پښتو هغه ویاړلی ژبه ده چې دننډ او نظم پریمانه توکي پکښې شتون لري. دا ویاړلی ژبه په خپل ولسي شفاهي ادب کې دلنډ یو په شان دنظمونو او دمتل په شان نظمونو اونثرونو څخه خورا بډیه ده چې یاد نظمونه اونثرونه په بیلا بیلو وختونو کې ددې ژبې ویونکو دلوري ویل سوي او خوله پر خوله دیونسو څخه بل نسل پوري رسیدلي دي، خو په اوسني وخت (ننې عصر) کې ددې اړینو او ارزښتمنو نظمونو اونثرونو دور کیدا وېره ځکه زیاته سوې ده چې ډېر وگړي په عصري وسیلو کې دومره اړم سوي دي چې ځینو څخه یې دخپل ژبې دا ارزښت لرونکي توکي دپامه غورځولي دي او اوس زموږ ځوانان په خپلو ذهنونو کې دې ارزښت لرونکو توکو ته دبدمرغه ځای نه ورکوي، دومره بوخت دي چې دا ارزښت لرونکي توکي دنه پاملرنې لکبله دور کیدو درپولې رسیدلي دي او که چیرې مور پښتانه خپل دې دولسي ادب اړینو اوازښتمنو توکو یانې، یعنې لنډیو او متلونو ته پاملرنه زیاته نه کړو نو لیرې نه ده چې خدی جل جلاله مکره موربه ددې ولسي نظمونو اونثرونو څخه بې برخې سو. زه دلته دالیکنه او څیړنه دولسي ادب دنظم اونثرگډې برخې (متل) ته ځانگړې کوم اودوې موخې لرم: لومړۍ دا چې ددې بډایه برخې ځینې توکي دلته خوندي کړم اودوهم دا چې زه دخپل څیړنې سره سم هغه ځایونه او علتونه په نښه او روښانه کړم کوم ځایونه چې پښتانه متلونه دخبرو په دوام کې دخپل پیاوړي دلیل په توگه دخپلو خبرو دلانښه ثابتولو، دخپلو خبرو دپخواني، اړین والي اوبډایني لپاره کاروي. زه لومړی کس ښایي نه اوسم چې دابرخه درڅیړنې لاندې نیسم او کار ورته کوم. زه دهغو تولو لیکوالانو څخه ډېره مننه کوم کومو چې زموږ دژبې د ادب ددې برخې اونورو برخو لپاره نستري کیدونکي هلې ځلې کړي دي! البته یادونه کوم چې زه دانه وایم چې زما دا څیړنه سل فصده سمه ده: بلکې زه دا وایم چې مایوازي دالیکنه او څیړنه دخپلې خوړې ژبې سره دمیني او هغه حق لمخې چې زما خوړه ژبه یې پرمالري کړي ده! زه ستاسو درنولو ستونکو څخه په ډېر درناوي هیله کوم چې زما د تیروتنو په خاطر ما گرم ونه گڼي: ځکه زه دخپل توان سره سم پوره هڅه کوم چې تیروتنه ونه کړم! دیادونې ورده چې ووايم چې زه حقیر دلته دمتل پرسم والي، گټې اوناسم والي، نه گټې باندې لیکنه نه کوم. پښتو ژبه دزرگونو متلونو درلودونکي ده او کیدای سي دارزښت اومثبت لیدلوري درلودونکي متلونه خورا ډېر ولري خو زه ددې خبرې څخه هم انکار نه کوم چې ځینې متلونه یا خوبې ارزښته دي او پررښتینولې ولاړنه دي او یا هم دمثبت اړخه ورته کتل کیري نه: داستونزه دمتل نه بلکې دمتل دویونکي ده چې متل ته دمثبت اړخه نه گوري بلکې په منفي ډول یې کاروي اومنفي مفکوره تري اخلي.

زه ستاسو تولو پښتنو ورنو څخه په ډېر درناوي هیله کوم چې تل دخپلې ژبې دبډایني لپاره نستري کیدونکي هڅي وکړئ او خپله ژبه لانوره بډایه کړئ په درنښت: لیکوال.

چې څه کړي هغه به ريبی

دامتل ډېر ارزښت لرونکی او ډېوره ښه څرگندي معنا درلودنکی دی. دامتل کولی سی یو ډېر کارکونکی دبدکارڅخه په شا کړي او کولوته یې پرېنږدي.

دامتل هغه وخت وگړي و خپل مخامخ، مخاطب کس ته وایي کله چې هغه دبدکار کولو، دبیلگې په ډول کوم بل کس ته دزیان رسولو موخه لري. هغه ته داڅرگندوي که ته چېرې دابدکړن وکړي نو لیرې نه ده چې ستا پروړاندې به هم ورته کاروسي او یابه هم دهغه څخه لاهم بدکار وسي: ځکه که کوم څوک غنم وکړي هغه به غنم ریبی او حاصل به یې هم دده دکرلي تخم څخه څوچنده زیات وي، نو هیله ده پوه سي چې کوم کارونه چې ته کوي هغه ستا کرل سوي کښتونه دي چې ته به یې هر ورو حاصل اخلي. دې متل ته ورته اود بدو کړنوڅخه دلاس پرسرکیدا یاني نه کولو لپاره دپښتو ژبې ویاړلي او ښاغلي صوفي شاعر: عبدالرحمن بابا داسی بیتونه ویلي دي.

کر دگلو کړه چې سې مه دې گلزار شي

اغزي مه کړه چې پښوکې به دې خار شي

ته چې بل په غشوولي هسې پوه شه

چې همداغشی به ستا په لورگوزار شي

کوهی مه کینه دبل سړي په لار کې

چېرې ستا به دکوهي په غاړه لار شي

دامتل پښتانه په ځینو نورو ځایونو کې هم کاروي چې دکارونې دښه والي او بدوالي په اړه یې زه پریکړه نه کوم.

۱ که کوم څوک غل وی اودهغه څخه غلا وسي. ۲ که کوم چا ظلم کړی وی او پر هغه ظلم وسي. ۳ که کوم چا اولادونه ته ښه روزنه نه بلکې بدروزنه ورکړي وي اود علم، پوهې څخه یې لیري ساتلي وي اودهغه اولادونه بدکاره سي. دې ته ورته نورو ځایونو کې پښتانه خپل مخاطب ته دامتل دخپلې خبرې دښه ثابتولو په پار دبیلگې په توگه اوري.

آئینه دچا عیب نه پټوي!

دامتل هغه وخت دویونکو دخواوېل کیږي: کله چې یو رښتینی کس پرکوم چا دکوم کار دکولو شاهدي اداکړي او یادکس هغه کار چې دی ورباندې تورن سوی وی نه ومنې، وگړي یادکس ته دامتل مخته ږدي او شاهدي ورکونکي کس ته دهندارې خطاب کوي. ډېروخت دامتل دماشومانو دخبرو دتائید لپاره ویل کیږي.

دپښتو ژبې یو شاعر داسي وائي.

په خپل شکل وهرچاته څرگندېږم.

آئینی غوندي بي رویه بي ریا یم.

آبا حلال ډرى نه حلال

يادمتل متل ويونكي څلگ ډېروخت دتوکوپه ډول هغه وخت دهغه کس پروراندې وائي کوم کس چې پر خپله شتمني اويا پر خپل کوم توکي ډېر کروړ (تينگ) وي يا په بله معنا ډېر پر خپل مال تېريزي، که کوم څوک دهغه څخه دهغه توکي غوښتنه وکړي اويا دده توکي ته دزيان رسول تکل وکړي نوخپله دشتمني، توکي خاوند (سرپرست) غوښتونکي ته دامتد دخپل انکار دکروړ (کلک) څرگندولولپاره وايي اوياهم دريمگري کس چې دادغوښتني اونه ورکړي ننداره وويني نوآباحلال ډرى نه حلال متل وايي.

ديادمتل ساده معنا داده: بابا حلال کړه خودهغه گډ (پسه) مه حلالوه. ډرى دېښتوپه ځينوسيموکي ځيني وخت پسه (گډ) ته ويل کيږي، په تېره بيا ماشومان ډېروخت گډ (پسه) ته ډرى وائي.

آبا، باباکورنسته له ادې ډارنسته

يادمتل هغه وخت دخلگو دخواويل کيږي کله چې کوم مظلوم باندي دظالم دخواظم کيږي اودهغه دپاتي سرپرستانوڅخه دظالم ډارنه وي اويا هم دمظلوم سرپرستان دظالم په هغه ظلم ناخوښ نه وي کوم چې پر مظلوم يې کوي.

په تېره بيا هغه وخت کله چې مخکي دې مظلوم کس داسي يوڅوک درلودی چې دهغه په شتون کې ظالم کس پر هغه باندي ظلم نه کوي. دامتد د څرگندي معنالمخي داسي وايو بابا چې ډېروخت دکورنۍ سرپرست وي کورکي شتون نه لري يا په بله معنا بابا (پلار) چې ډېروخت دادې (مور) په پرتله دغوسي څخه ډک اوپر اولادونو دهغوی دښکني په خاطر په غوسه کيږي او اولادونه نسبت ادې ته دبابا څخه ډېره وېره (ډار) لري کورکي شتون نه لري: دادې ډارنسته چې هغه کاروکړو چې بابا يې نه خوښوي.

آبا (بابا) پلارمه گوره خورجين يې گوره

ديادمتل موخه څرگنده، کله چې پلارياديوي کورنۍ مشربازار ته تللی وي، يا کوم ځای ته په سفر تللی وي نوښکاره خبره ده چې دکورنۍ غړي دهغه څخه دډاليو دراوړلو او هغوی ته دورکولو هيله لري. دامتد هم دهمدې سکالو (موضوع) څخه سرچينه اخلي. خورجين: دتوکړ څخه جوړيوبکس يا په بله معنا بيک (دسکول) دی چې مخکي به خلکو پر آسونواچوی اوپه اوس وخت کې پر بله سپرلی موټرسيکل باندي خوريږي.

خورجين دوه جوبونه لري چې دآس پر ملا اچول کيږي اودوره جوبونه يې دآس دور وطر فو (خواوو) ته ځوړند وي. پورته يادسوی متل وکړي دتوکوپه بڼه هغه وخت اوياهم بيله توکو هغه وخت په خپلو خبرکي کاروي کله چې دهغوی يودست دهغوی سرمخ سي اودوی يې دور سره راخيستي غوتي په اړه پوښتنه وکړي اودوست يې ددوی دجواب پروراندې کوم غبرگون څرگندکړي، يا کله چې کوم ځای يوکارمند دکار لپاره ځي او هلته دهغه مزد کم خومعنوی امتيازونه يې زيات وي.

يا کله چې يو کارمند د يو داسي کس سره کار کوي چې دهغه کس په چلند کې ځينې بدۍ وي او د بله اړخ کار گر کار ته اړتيا لري نو که کارکوونکي په دې دوو حالتونو کې کار ته زړه ښه نکړي او دکوم چا څخه مشوره اخلي نو هغه ورته پورته مثل کيدای سي ووايي.

چې ډب نه وي ادب نه وي

مثل ويوونکي ياد مثل هغه وخت وايي: کله چې کوم څوک يو ماشوم دکومي خطا دکولوپه غبرگون کې ووهي، کله چې دريمگري د يادکار غندنه وکړي نو ووهوونکي په ځواب کې ورته وايي: چې ډب نه وي ادب نه وي.

2 ياد مثل دهغو وگړو لپاره هم کارول کيږي: چې بي مشورې کړني سرته رسوي او هغه کار کې دکوم زيان، تاوان سره مخ سي يا که کوم څوک په خپل نوي کار کې تاوان وکړي دهغه د تسلي يا هغه ته دهغه د تيروتنې دلایله څرگندېدا لپاره پورته ياد سوي مثل وايي. دامتل د مثبت ليدلمخي يوبڼه معنالرونکي مثل دی او که د منفي ليدلمخي ورته پاملرنه وکړو او عملي يې کړو ښه پايلې نه لري. دبيلگي په ډول ادب په ډب (وهلو) نه زده کيږي او که دبلي زاويې څخه دې مثل ته وکتل سي: هر کار کې دوخت په تيريدو او د تجربوپه لاسته راوړلو موږ خپل منزل ته ځان رسوو يعني شوني ده موږ په خپلو نويو پيل کړو کارونو کې د زيان، تاوان او خنډ سره مخ سو او ډب وخورو تر څو تجربه حاصله کړو او راتلونکي وخت کې په خپل کارونو کې دځنډ، خنډ او زيان سره مخ نسو.

آبا يې مرکز، په چاره و، که په لاره و

دامتل پښتانه هغه وخت په خپلو خبرو کې هغه چاته وايي کوم کس چې په کومه خبره کې دهيري ياشک سره مخ سي. دبيلگي په ډول که کوم څوک وايي چې په ماښام کې باران ووريدي، يوبل کس پوښتنه وکړي پر څو بجې؟ که خبر ورکوونکي کس ناخبرې وښي او پوښتنه کوونکي کس بيا بيا دخپلې پوښتنې پر ځواب باندي تينگار کوي، په دې وخت کې دريمگري کس وايي: د شپې باران اوريدلی دی نوريې ته ساعت (کړی) څه کوي: وايي آبا يې مرکز په چارو کې په لار و.

يا کله چې کوم څوک وايي فلانکي راسره ښه ونه کړل ما ورته افغانی ورکړي وي ده راته سعودي ريال را کړه مخاطب پوښتنه کوي آيا هومره ريال يې درکړل چې ستاد افغانیو د پيسو بدل و؟ که هغه ځواب ورکړ چې هو: دې وخت کې مخاطب کس ورته پورته ياد سوي مثل وايي او هغه ته قنعت ورکوي.

آس ئي و هغو ته ورکړ چې د تانگ د تړلو يې نه و

دامتل خلک يوبل ته هغه وخت دگيلې په ډول وايي کله چې کوم داسي کس چې اهل کار نه وي د اهل کار کس په شتون کې په هغه کارو گمارل سي چې دهغه کار گمارل سوي کس وړ، مسلکي او په هغه دندې پوره پوه نه وي.

ياد مثل ته دگيلې کولومتل هم ويلی سو ځکه ډېرو وخت پورته مثل دگيلې په ښه ويل کيږي.

آس چې د آسه کم وي نو غوړ ئې پريکړه
دامتل هغه وخت وگړي يوبل ته وايي کله چې دوه ځوانان ديوبل سره په مثبت ډول
سيالي کوي: يو ددوی څخه دتاني په ډول چې گواکې زه هم ستا څخه کم نه يم پورته
متل وايي او مقابل (مخامخ) کس ته ډاډور کوي چې په ښه ډول به ورسره سيالي
وکولی سي.

دامتل ځيني خلگ دغوسې او کرکې په وخت کې هم يوبل ته وايي او خپل ځان
دمقابل کس څخه په هيڅ صورت کم نه انگيري او مقابل کس ډاډه کوي چې گواکې
زه ستا څخه کم اوناتوانه نه يم.

آس چې غورځی دموري په زور غورځی

پورته متل دمايوسې اوناخوښې متل دی. کله چې يوکس دکوم داسي چا خبره وانه
وري چې دهغه کس خبره يې مخکې منل او اوس يې دهغه خبره په دې خاطر ونه
منل چې کوم بل پياوړی کس يې په ملاتړ ودریدی نو خبره کوونکی يا په بله معنا
امرکوونکی کس دامتل دمايوسې په حال کې مقابل يا دريمگري کس ته وايي او خپل
ناخوښې اومايوسې څرگندوي.

بله بيلگه ددې متل دکارونې: کله چې يوپلار خپل اولادته کومه خبره يا امر وکړي
او اولاديې امرياخبرې ته غاړکښينږدي نوپلاريې دمايوسې په حال کې يا دتوکوپه
ډول پورته يادسوی متل وايي اودا خپل اولادته څرگندوي چې موري دفاع کوي
کنه تازما امرمنی. همدادول که اولاد دمور امر ونه مني: مور هم يادمتل وايي. ديامتل
دکارونې ځايونه نور هم سته چې خلگ يې په خپلو خبرو کې کاروي.

آس مې در کړ، خو پرې سپريږي به نه

دامتل خلگ هغه وخت کاروي کله چې کوم کس يوچاته ډالی ورکړي او ډالی
اخيستونکی کس دډالی دخوندیتابه ټينگار پرې وکړي، يا هغه وخت کله چې ډالی
اخيستونکی کس دډالی ورکوونکي کس ډالی خرابه، يا پلوري اوچې کله ډالی
ورکوونکی کس دخپلې ډالی په اړه خبر او بيا خفه يا ورته غوسه سی: ډالی
اخيستونکی کس ورته يادمتل وايي.

آسان ئې نالول چونگوبنو هم پښې پورته کړي

دامتل هغه وخت خلگ کاروی، وايي کله چې کوم کس داسي يوکار وکړي چې دهغه
کس سره دهغه کړی کارښه نښکاري يا په هغه کار کې پوره پوهه ونه لري
اودنور خلگو بي گټې تقليد کوي، يا داسی يوه کار ته ملاوتري چې سل فصده دهغه
کار دکولو وس (توان) ونه لري: خلگ يوبل ته يا بي گټې تقليدکوونکي کس ته دهغه
دتقليدنه کولو او يا هم دهغه دتقليد دموخي څخه دراگر ځيدا په پار پورته يادسوی متل
وايي.

يادسوی متل ډېرو وخت دبي گټې، يا دوس څخه پورته تقليدکوونکو دتقليد نه کولو لپاره
دوگړو دخواويل کيږي.

آس که ټکنی دی، میدان يې لنډ دی
دامتل ډېروخت يوچا ته په کارونوکې دنه تلوار کولوپه پارويل کيږي. دبيلگي په ډول
يوکس که ډېر ژرپه کوم کارکې ډېرمختگ يا برياً غوښتونکی وي نوبل وگړی هغه
ته دنه تلوار کولو اوپه ښه ډول ومنزل ته درسيډلوپه پار يادمتل وايي اوترينه
غواړي چې کارپه ښه ډول وکړه بېره پکښي مه کوه ځکه په بېره يوکارکول
دکارپرکيفيت په نېغ ډول اغيزه لري.

آسمان چې غوريږي، دومره نه وريږي
دامتل خلگ هغه وخت وائي کله چې کوم کس دعمل(کار) پرځای تش و عدي
اوخبرې کوي که په ساده ډول ووايو چې لاپي وهي، ياهغه وخت کله چې يوکس
دکارپه منځ کې دکارڅخه ډېرپه په ځان هوسا کولو اوياخبرو کولووخت تيروي
هغه وخت يادمتل ورته يو وگړی وايي يادا متل کوم دريمگري ته دهغه څخه
دشکاکيت، يا ناخوښی په پاروايي. دې متل ته دنقد، اعتراض کولومتل ويلى سو.

آغزي چې له اوله نه وه تيره په لوی والي نسي تيره کيدای
دامتل دښک اوگومان پر بنسټ ويل کيږي. که کوم څوک ديوچا سره څوڅوځله پر
وعد نه وي ختلی او بيا وعده وکړي، که کوم چا مخکي کوم کارنه وي کړی په
داسي حال کې چې مخکي يې دهغه کار دکولو وعده کړې وي، ياداجې که دکوم سپين
رري په ځوانی کې غيرنيول نه وه زده اودی يې په سپين ررتوب کې دزده کړې
دعوه کوي، ياکوم څوک يې دزده کړې ورته ووايي نو ددې متل دويلوزمينه
برابرېږي. مخکي مې يادونه وکړل چې ډېروخت دامتل دگومان پر بنياد ويل کيږي
اوسل فصده متل ويوونکی باوري نه وي.

ارمان به کړي هلکه، بيا به نه مومي ادکه
دامتل هغه وخت دوگړو دخوا ويل کيږي: کله چې کوم وگړی خپل ځان دکوم بل
وگړی لپاره ارزښت لرونکی ښيي او هغه ته داڅرگندوی چې زه ستالپاره هرڅه يم
اوزما په نشتون کې به دې کارونه ورسته پاتې سي که زه درڅخه بيل سوم نوته به
راپسي ارمان وکړي.

آسمان يې پرستنه ده، ځمکه يې توشکه ده، دوهم حالت: آسمان مې پرستنه ده
ځمکه مې توشکه

يادمتل هغه وخت خلگ کاروي کله چې غواړي خپله يا دکوم بل چا مظلوميت، بي
وسي، غربت اوبي کسی، کوم چا ته څرگنده کړي. پورته متل يوتوصفي، حالت
څرگنده ونکی متل دی.

تباره د هر چا زده ده خو خوله دملا عثمان غواړي
يادمتل خلگ هغه وخت وای کله چې کوم وگړی يوکار سرته ورسوی خوپه ښه ډول
نه، يا په هغسي ډول نه څنگه چې بايد سرته رسيدلی وای يانې کار دنيمگړتيا سره
سرته ورسوي هغه وخت ورته مخامخ کس پورته يادسوی متل وايي

او هغه ته دا څرگندوی چې دېر داسي کارونه سته چې دېر خلک وزده وي خودځينو وگړو سره هغه کارونه ښه ښکاري يا په بله معنا هغوی يې داسي سرته رسوي څنگه چې ښايي.

۱

الوتی مرغې په لاس نه راځي

دامتل هغه وخت خلک وايي کله چې غواړي يوه داسي کس ته چې دهغه څخه کوم ښه فرصت په خطا کې تیرسوی وي يا کوم کاريي داسي کړی وی چې ده دهغه کار دکولو موخه نه درلودل يانې تیر و تنه، خطايي کړي وي: وگړي وياد کس ته دډاډ، زغم او انديښني نه کول په پار پورته متل وايي. پورته متل دېر وخت يوچاته دډاډ کيږني لپاره متل ويوونکي وگړي وايي.

انسان تر کاني کلک تر گل نازک دی

ددې متل دويلو لپاره هغه وخت لار خلاصیږي کله چې يوکس دکوم بدې پيښې سره مخ سوی وی او هغه ته زیان نه وي رسيدلی، یا هغه وخت کله چې يوکس دیوه واره زخم، یا ژوبلي څخه دېر زحمت وگالي: متل ويوونکي کس دافسوس، تعجب يا خواشني په څرگندولو سره پورته متل وايي او خپله خواشني يا تعجب څرگند وي. یادمتل ته دافسوس او تعجب متل ویلی سو.

اوباز يم خو بي گودره نه گديږم

دامتل وگړوته څرگندوي چې دزيان څخه دیکو کړنو کولوته زړه هغه وخت لاهم ښه نکړي کله چې په هغه کار کې دپوره تجربې او پوهې څخه هم برخمن وي.

انسان کله درياب، کله کرياب وي

دامتل هغه وخت يوکس وايي کله چې ديوچا څخه ديوتوکي غوښتنه وکړي او هغه يې پر وړاندې منفي غبرگون څرگندکړي، یا هغه وخت کله چې مقابل کس ورته ووايي چې تا خومخکي داتوکي درلودی نو هغه ورته ځواب ورکوي چې اوس راسره نسته انسان کله درياب او کله کرياب وي.

اوبه خړوي او ماهيان پکښې نيسي

دامتل هغه وخت کوم وگړی وبل وگړي يا وگړوته وايي کله چې يوتن دخبرو څخه خبرې راباسي يعني کله چې ددوتنو خپه وگړو ترمنځ خلک دپخلا کيدلو هڅه کوي اوددوی څخه يويي دنه پخلا کيدو لپاره دېر دليلونه راوړي اونه غواړي پخلاسی.

دامتل هغه وخت هم خلک وايي کله چې يوڅوک په دې هڅه کې وي چې په کوچنۍ منفي خبره کې لويه منفي خبره ولټوي، يا په عامه لحجه کې ووايو چې شرته ډولونه وهي، يا داچې دشر لپاره يوه وړه بهانه غواړي دې ډول آند درلودونکي ته خلک وايي چې ته خواوبه خړوي او کبان پکښې نيسي.

انا مړه سوه تبه يې وشليده

دامتل هغه وخت متل ويونكي وگړي وايي كله چې يوستونزمن اوستري كارپاي ته ورسوي. كله چې يوتن يوستري كارپاي ته رسولی وی اوکوم بل کس ترينه پوښتنه وکړي چې څنگه سوکاردي پای ته ورسوي که لاپاته دی کار خلاصوونکی کس ځواب ورکوي هوانا مړه سوه تبه يې وشليده.

انتظار تر قتل بد تر دی

ديادمتل دويلوځای څرگنددی هغه وخت چې کوم څوک ديوي کړني کولو...ته پېرتم سي نو يادسوی متل وايي.

انسان بی وزره مرغه دی

دامتل هغه وخت ويل کيږي كله چې کوم کس يوه ورځ کوم څوک يوشنار، کلي کي وويني اوبله ورځ يې کوم بل ښارياکلي کي وويني اوترينه پوښتنه وسي چې داڅنگه داسي ژردهغه ځای څخه راغلي. ياد وگړی ځواب کي ورته پورته متل وايي.

اوبه د چيني د سر نه خپري

دامتل هغه وخت وگړي وايي كله چې يوستونزي سره مخ سي يا کوم بده کړنه دداسي خلکوده وويني چې هغوی امران (مشران) ولري. دبيلگي په ډول که په دولت کي يوتيت پوري کارکوونکی په خپله دنده کي ناغيري، سوستي کوي يا خپله دنده کي فسادکوي، وگړي وايي دی گرم نه دی اوبه دسرڅخه خپري.

اور په اور نه مړ کيږي

دامتل هغه وخت وگړي وايي يايي خپل په خبرو کي کاروي كله چې ددووکسانويادوو ډلو ترمنځ شخړه وي: وگړي هغوی ته ددي ښوولولپاره چې جنگ دحل لاره نه ده، جنگ نه خلاصيدونکی دی اوجنگ هغه کړن نه دی چې په جنگ، شخړه پای ته ورسيري، يادوگړی دخپلو خبرو د دليل په ډول پورته يادسوی متل هغوی ته وايي: اورپه اور نه مړ کيږي يا وينه په وينه نه مينځل کيږي متل وايي. يادمتل دپروخت وگړي دشخړو حلولو، پای ته رسولو په پار وايي.

اور د خپلي لمنې بليري

دامتل هغه وخت وگړي وايي كله چې دهغوی کوم خپل ورته زيان ورسوی اوياورته کوم دردورکړي.

اورته چې نژدي کيږي خامخا سوځيږي

دامتل خلگ ديوه پاخه دليل په توگه هغو وگړوته وايي کوم وگړي چې دبدوخلکوسره ددوستی هيله لري يا غواړي چې ورسره دوستي وکړي، يا هغوخلکوته دامتل متل ويونكي وايي کوم خلگ چې غواړي ناروا، بداودزيان څخه ډک کارونه وکړي يا ورته زړه ښه کړي.

اوبښ په غلبېل نه درنېږي
يادمتل هغه وگړي دخپل ځان ددفاع په پار وایي دکوم وگړو چې کارونه ډېروي
اوکوم بل کار هم پیل کړي که کوم څوک هغوی ته وويي چې تاباندي مخکي هم
کارونه ډېروه ډاکاردې ولې پیل کړ؟ یادکس ورته پورته متل وایي اودځان دفاع
کوي.

اوبو اخیستی زگ ته لاس اچوي
يادمتل هغه وخت وگړي په خپلو خبرو کې کاروي کله چې یو اړکس کوم داسي
کار وکړي چې نښايي هغه کار هغه کړی وای، کله چې خلک هغه په هغه کار و غندي
نوخپله هغه کس یا کوم بل څوک چې غواړي دهغه دفاع وکړي: یادسوی متل هغوی
ته دقتت وړکولو په پار وایي.

اختر چې تیر سي نکړي ځي په دیوال وټپه
دامتل هغه وخت خلک وایي کله چې یوکس یوخت کوم توکي ته اړتیا لرله اودکوم
بل کس څخه یې هغه وخت هغه توکی غوښتی و خو هغه هغه وخت هغه توکی نه
وو ورکړی کله چې دهغه اړتیا پوره سول دهغه توکي دورکړي اراده یې وکړل
مقابل کس دهغه څخه دگيلې په ډول يادمتل وایي اوداڅرگندوي چې دی اوس هغه
توکی ته اړتیا نه لري.

آسمان په لوتو ولي
يادمتل هغو وگړو ته دهغوی داصلاح لپاره ويل کيږي کوم وگړي چې دخپل توان
څخه لويې خبرې کوي په عامه اصطلاح لاپي وهي.

اصل خطا نه لري، کم اصل وفا نه لري
اصل هغه توکي ته ويل کيږي چې دښه کیفیت درلودونکی وي کله چې کوم کس
یوکم کیفیت لرونکی توکی یا برعکس ښه کیفیت لرونکی توکی وپيږي مخا طب
وگړی هغه ته هغه وخت کله چې دتوکی پيرونکي کس ښه توکی پيرلی وي دلایله
په پارپورته یادسوی متل وایي اوکه چیرې کوم چا دکم کیفیت لرونکی توکی پيرلی
وي نومخاطب کس دهغه دبیا نه تیروتنې په پارپورته یادسوی متل وایي.

اوبه د شگو په بند نه بنديږي
پورته متل هغه وگړو ته متل ويوونکي وایي کوم وگړي چې خپل موخي اوکارته
ښه تیاری نه نیسي، دهغوی دښه تیاري او هغوی ته ددی څرگندولو په پار چې
هرکړن بيله ښه تیاري څخه مه پیلوئ اوکه یې پیل کړئ نوښه تیاری دځان سره
ولرئ. یادسوی متل وگړي دي ته رابولي چې مخکي له دې چې کوم کار پیل کړي
هغه کار ته دکلک هوډ اوبښه تیاري سره وروډانگي.

اور يې په اوبو کې بل دی
دامتل هغه وگړی مقابل کس يا کسانوته وايي کله چې کوم کس پاکسان
دپړوستونزو په شتون کې خپلې موخې ته ورسېږي، يا هغه وخت کله چې کوم
وگړی يا وگړي په ډېره آسانۍ خپلې موخې ته ورسېږي. دامتل ځينې وخت درځي
او ځينې وخت دمینې، دوستۍ په پارويل کيږي خو په بيلولحجو.

ب

بار ئې په شا نه شو وړای، يو لرگی ئې بل پر کښيږود
يادمتل هغه وخت دکوم وگړي دپوهاوي لپاره کوم کس وايي، کله چې هغه کس
دپړوکارونه پيلوي خويو هم په سر نه سي رسولى يعنې په ښه ډول ديوکار دکولوتوان
نه لري خودهغه په څنگ کې نورکارونه هم پيلوي.

بد زوى نه زوى
يادمتل هغه وگړي دناهيلۍ، مايوسۍ او خفگان په ډول وايي کله چې ورسره اولادونه
ښه نه کوي، يعنې اولادونه هومره بدکوي چې دهغوى والدين دهغوى په شتون کې
ځان بي اولاده گڼي.

بد مکوه، بد به نه وينې
دامتل دهغو وگړو د عبرت لپاره نورو وگړي هغوى ته وايي، کوم وگړي چې
دبدکړو کولو هوډلري يا هغه وخت وگړي يوبل ته يادمتل وايي کله چې کوم بدکړن
کوونکى وگړى په کومه داسې ستونزه کې راگيرسى چې هغه هم نور خلکو ته هغې
ته دورته ستونزو دپېښيدا لامل سوى وي.

برځي ټولې ازلي دي، نه په زور نه په زاري دي
دامتل دهغو وگړو د تسلى لپاره نورو وگړي هغوى ته وايي کوم وگړو چې دکوم څه
دلاسته راوړلو دپړکوبښ کړى وي خو هغه څه يې لاسته نوي راوړي. يادمتل
دپړوخت د تسلى او ډاډگيرنې په پارويل کيږي.

بلا وه برکت يې نه وو
دامتل هغو وگړو ته خلک وايي کوم وگړي چې دکومې بدې پېښې سر مخ سوي وي
خو هغوى ته پکښي زيان نه وي رسيدلى الله جل جلاله ساتلي وي.
يادمتل ځنې وخت دبدې پېښې څخه ژغورل سوى وگړى دخپل حال اوخوښې
دڅرگندولو په پار نورو وگړو ته وايي.

بخت په ټنده دى نه په منډه
 كه كوم وگړى دمادياتو او يا معنوياتو په لټه پسې ډېره هڅه كوي خو هغه
 دخپلو ټولو هڅو سره هم خپل موخې ته نه رسيري، په داسي حال كې خپل لټه
 كوونكى يا كوم بل وگړى ورته پورته يادسوى متل وايي.
 بل ته چې گوته نيسي، ځانته دري كوتې نيول كيږي
 كه كوم وگړى خپله كومه بده كړنه كوي اودنور خلكو پر بدكړنو هروخت لگيري،
 او غندي يې، كه كوم څوك غواړي دى په دې وپوهوي چې ته هم په بدكړنو كې
 ډوب يې نور ځله غندي خپل ځان دې په نيغه لاره سيخ كړه اوبيانور وگري
 دهغو بدكړنوله عمله و غنده، دخپل خبرې دپخوالي اودليل په پار هغه ته پورته متل
 وايي او هغه ته قنعت وركوي.

بنده چېرې ان خداى جل جلاله پر مهربان
 كه كوم وگړى په ناڅاپي يا آسانه ډول كومه داسي څه ومومي چې ده ته خوښ وه
 چې هغه ومومي يا دهغه لاسته روړل ستونزمن او تمه نكيدل چې دى هغه په دومره
 آسانۍ ومومي، كله چې يادكاروسي خپله موندونكى يا كوم بل وگړى دخداى جل
 جلاله دلويې، مهربانى... څخه په مننې پورته متل وايي.

بى عقل دومره پر بل نه كوى لكه په ځان
 كه كوم وگړى ديوكس سپكاوى، غيبت، چغلگري يا ورسره بې ځايه شخړه
 وكړي: مقابل يا كوم بل كس هغه ته پورته يادسوى متل وايي اوموخه يې داوي چې
 تا ماته يا هغه ته هومره زيان نه دى رسولى لكه څومره چې دې خپل ځان ته
 ورسوى. ددې متل دويلو دځايونو نورې بيلگې هم سته چې وگړى يې وايي .

بى گودره چې گډيري خو د به دي سيند وړي
 كه كوم كس په خپلې ټاكلې موخې يا كوم كار كې نابريالۍ سي يا ورته پكښي زيان
 ورسيري په داسي حال كې چې هغه دكوم چا سره مشوره نه وي كړي يا يې خپله
 ښه پلان او تياري نه وي نيولې، دهغه وگړي داصلاح، پوهوي په پاره وگړي پورته
 متل وايي.

بې كاري د بدبختۍ زانگو ده
 دامتل هغه وخت كوم متل ويوونكى كوم بل وگړي ته وايي چې دكار زمينه ورته
 برابره وي اودى كار نه كوي. ياد متل دوگړو داصلاح او هغوى دكار كولو په ارزښت
 ډېره كولو په پار ويل كيږي.

باغ چې پوخ سي باغوان كور سي
 كه كوم كس دمادي او معنوي لهازه پياوړى سي او خپل پخواني ملگري اودهغوى
 ښيگڼې هيري كړي،

يا كه كوم وگړی ديوچا په مرسته كوم ښه مقام ته ورسیري او هغه چلند چې يې مخکې کوي ورسته تردې چې هغه مقام ته ورسیدی هغه ډول چلندي نه کوي، نوخپله مخامخ کس اويا كوم بل وگړی پورته يادسوی متل وايي ترڅو هغه په دې وپوهوي چې خپل مقام ته په کتو غور وکړه او تل عاجزه اوسه.

بی اتفاقي د کور وړاني ده

دامتل وگړي دې ته رابولي چې خپل ترمنځ يوالی قايم کړي، ځکه يوالی هر ډول ستونزې دمنځه وړي، تل هغه وگړي پرمختگ کوي چې خپل ترمنځ يوالی وساتي. يوالی دکور، کلي او هيواد شاري سمسوره وي او وگړي دپرمختگ او وياړ ترپولورسوي.

بابا به ويل ادې به منل

کله چې كوم وگړی دکوم چا درامريت، مشرۍ لاندې وي، کله چې مشري دهرکار دکولو ورتنه ووايي اودې يې کولوتنه بيله دې چې دکار روا والی، نارواوالی، مثبت، اومنفې اړخ ته ونه گوري او هغه کار سرته ورسوي: كوم وگړی دگيلې، ناخوښۍ يادهغه دپوهاوي لپاره پورته يادسوی متل وايي. دبل دروازه، ورمه وه په نوک ستاده به ووهل سي په سوک.

بل مه وه په نوک، تابه ووهي په سوک.

که كوم څوک غواړي يوبل تن دبدۍ اوناړواکړنودکولوڅخه راوگرځوي خو مخامخ کس يې خبره اونیکه مشوره نه مني: يادکس ورته دخپلې خبرې دثابتولو اودهغه ديوډول ډار په پار پورته يادسوی متل وايي اوخپلې خبرې ته يوکرو دليل موندې.

بی گودره مه گډيره

يادسوی متل وگړوته توصيه کوي چې بيله غور، تحليل، مشورې اودهغه دپايلو دخپولو څخه كوم کار ونه کړي.

بي هنره سړی د بي ميوې ونې په شان دی

يادمتل دهنر دزده کړې لارښوونه کوي، دهنر دزده کړې ارزښت څرگندوي او وگړي دهنر ياکسب زده کولوته تشويق کوي.

ت

تا خوړه چې ما خوړه

ياد متل هغه وگړي يوبل ته وايي چې خپل ترمنځ ښې اړيکې لري يعني ترمنځ يې مينه، محبت وي که يود دوی څخه دکومي لاسته راوړنې ورته ووايي اوپه دې خواشينۍ څرگندکړی چې گواکي ته نه وي تابه هم هغه څه لاسته راوړي وای كوم چې مالاسته روړي دې، په ځواب کې يې مخامخ کس هغه ته ډاډ ورکوي اوورته وايي چې زما اوستا توپيرنسته ستالاسته راوړنه زما لاسته راوړنه ده،

ياد مثل هغه وخت هم ويل کيږي کله چې يوکس بدکړن کړی وي او مقابل کس ورته پيغور ورکړي چې يادکار دي ښه ونه کړه چې ودې کړ، لومړی کس ورته ځواب ورکوي چې تا هم يادکار کړی دی يا يې اوس کوی ماته ولې وايي؟: خپل ځان دي اصلاح کړه. دخپل خبرې دثبوت په ډول پورته مثل وايي اوخپل ځان خلاصوي.

هغه تازيان چې هوسۍ نيسي دهغوی خولې توري وي يادمثل هغه وخت وگړي وايي کله چې يوکس دکوم کار دکولو ووايي خو هغه دهغه کار دکولوتوان نه لري، دهغه وگړي دپوهوې يا دتاني په ډول کوم بل وگړی هغه ته پورته مثل وايي. يادمثل وگړي په دې پوهوي چې دخپل توان سرسم کړنې په نښه اووي کړي ترڅو ورته ستونزې پيښې نسي. د ياد مثل موخه داهم نه ده چې هيڅ وخت دښو کارنو دکول هوډ مه کوي.

تاداو چې له بيخه کور سي نو تر سره کور وي يادمثل وگړو ته دابښې چې تل خپل کارونه په پوره غور، فکر او دنورو خلکو په مشوره پيل کړئ، هڅه وکړئ چې داسي کړنې وکړئ چې تاسو اوستاسوتولنې ته يې زيان ونه رسيري، خپل کارونه نيغ پيل کړئ ترڅو په سيده ډول پای ته ورسيري. که کوم وگړی بيله ژور آن دکولو کوم کار پيل کړي او دهغه کار پايله ددې پرځای چې هغه ته گټه ورسوي زيان ورته پيښ کړي: که ياد وگړی دخپل کړي کار څخه ناخوښي څرگنده کړي کوم بل وگړی دهغه دپوهوي لپاره پورته مثل وايي او هغه په دې خبره پوهوي چې کار دې دلومړي سره دزيان څخه ډک وو، داچې تايي په اړه مشوره، غور اوڅيړنه نه وه کړي: گرم ته يی.

تاج په هر سر برابر دی خو هر سر د تاج لايق ندی يادمثل وگړو ته دا څرگندوی چې په يوه دنده هر سړی گمارل کيدلی سی، خو هر سړی دهر کار وړتيا نه لري. يعنې کار بايد اهلي کار: دهم هغه کار وړتيا درلودونکی ته وسپارل سی نه هر چا ته. يادمثل دپروخت وگړي هغه وخت وايي کله چې دولت دخويو داسي څوک په يودنده وگمارل سی چې هغه کس دوسپار سوي کار وړتيا ونه لري، يادسوی مثل دپروخت دگيلې اومايوسۍ په پار دوگړو دخواويل کيږي. دپورته مثل دکارونې ځايونه دپريدي.

تر اوبو د مخه گاولي مه کاره

يادمثل داڅرگندوي چې مخکي له دې چې دکوم کار دزيان اوگټې په اړه پوه نسو دهغه کار په اړه زموراندپېښه اوخوښي ښه نه ده. که کوم کس دغنموکښت وکړي خودڅه مودې ورسته هم پرې باران ونه اوري، که يادکس خواشيني سي اودځمکې دبيرت کولبه کول هوډ وکړي يوبل کس هغه ددې کار څخه راگرځوي او هغه ته وايي: خدای جل جلاله مهربانه دی بارانونه به وسي اوستاکښت به ښه حاصل وکړي، دخپل خبرې دثبوت اوپخوالي په پار ورته پورته مثل وايي او هغه ته قنعت ورکوي.

همداسي که يو چغلگر دکوم چا بده خبره کوم بل کس ته وکړي او هغه دومرپه غوسه سي چې مخکې تر دې چې رښتيا معلوم کړي دچغلگرپه وينا خبرې کوونکي کس ته دزيان رسولو هوډوکړي په دې وخت کې يوبل نیک وگړی دهغه دراگرځول کوښښ کوي او دهغه دغوسې ارامولو او هغه ته ددې ښوولوپه پارچې لومړی دچغلگر درواغ اورښتيا ځانته معلوم کړه هغه ته يادمتل وايي، يادمتل ډېروخت دوگړودپوهوي په پارمتل ويوونکي وايي. يادونه گاولي يودول پخوانی څپلی وي.

تر بسو لاندي اوبه تيره وي

که کوم کس په بيدارۍ، چل اوچم بازی مشهوره وي: وگړي دهغه کس دچم، چل، اوفريب څخه دنوروگړو دژغورلو په پار پورته متل دهغه ديوي ځانگړنې، صفت په پار هغوی ته وايي. ځيني وگړي ديوکس دښه ځيرک ثابتولوپه پار دهغه داستاينې لپاره هم يادمتل وايي.

تر بيکاري بيگاري ښه ده

يادمتل وگړي دکارکولوپه ارزښت پوهوي او هغوی ته داڅرگندوي چې کاروکړئ که څه هم تاسوته دکارپه بدله کې کومه معلومه گټه نه رسيږي.

تر پښو لاندي مخکې ته مه گوره

پورته ياد سوی متل وگړي په دې پوهوي چې تل لورليد لوری ولري يعني دراتلونکي لپاره تل تيارو اوسي، هغه کارونه چې يو وگړی يې کوي بايد دا وسنجوي چې زما کارکه اوس ښې پايلې زما لپاره لري آيا راتلونکي وخت کې هم ښې پايلې دځان سره لرلی سي که برعکس نه يې سي لرلی؟ دبيلگي په ډول: که کوم کس خدای جل جلاله مکړه غلاکوي اوس خوبه خود دی غلا په برياليتوب سره وکړي خو دابايد ده ته معلومه وي چې اسلام کې غلا کول لويه گناه ده الله جل جلاله به ده ته انشاءالله پردې نړۍ يا اخرت کې دکړي گناه سزا ورکړي. پورته يادسوی متل ډېروخت دوگړو دپوهوي لپاره ويل کيږي.

تا/ده زما په ژرنده اوږه نه دي کړي

يادمتل ډېروخت دوگړودخوا دځان ښودنې، غرور، خپلې پياوړتيا او دځان دصفت په پارويل کيږي. که کوم وگړی ديوچا دخبرې يا امر پر خلاف کوم څه وکړي يا يوبل چا دده ددوست پروراندې کوم داسی کار چې نه بايدسوی وای کړی وی: يادوگړی دخپل صفت، دځان پياوړي، غوسه ناک ښودلو اوسخت ځواب ورکولو په پارپورته متل وايي. يادمتل ډېر وخت دتاني، دبل کس دډار، يا يوچاته دډاډ ورکولو په پارويل کيږي، کيدای سي ياد متل مثبت اومنفي دواړه اړخونه ولري دظالم، بدکاره پروراندې زما په اند مثبت اودمظلوم اونيکوکاره پروراندې دمنفي اړخ درلودونکی دی.

تر باش(راگر ځولو) تيره ده، د چو ږغ پر کوه يادمتل هغه وخت وگړی وايي کله چې: ديوکس څخه 90%-95% کار خراب سوی وی، نو دهغه وگړي دډاډ گيرني لپاره مسؤل، رهبر، يا دهغه په ښو خوښيدونکی کس وايي چې پروانه کوي پاتې 5% کار دې هم خراب سي ته دې ژوندی يې بيا به يې 100% يا پوره سم وکړي. پورته يادسوی متل دډاډ، امر يا ديوه وگړي چې کار ترې خراب سوی وي اودسمون امکان يې نه وي دهغه دخوښي په پار وایل کيږي.

تر تېر يې لاستی دروند سو/دی

که کوم څوک يوکار پيل کړي دبيلگي په ډول: که کوم تجار يو توکی دکوم ځای څخه راوردکړي خود حکومت دخوا ورڅخه اخستل سوی ما صول دومره سی چې دده دگتې څخه زیات وی:تجار دخپل وارد سوي توکي دنه گتې لکبله دهم هغو توکو واردیدل ودروي او کوم څوک ورڅخه دډاډ توکي دنه واریدو علت وپوښتي:یادسوی تجار ورته پورته متل دخپل دلیل په پار وایي.

لنډه داچې که دکوم کار درگتې تاوان ډېروي:خلگ دهم هغه کار دنکولو لپاره پورته متل ددلیل په پار وایي. يادمتل ته دناخوښی اودیوکار دنه کول ديو پوخ دلیل متل ویلی سو.

تر ورځ تيري اوبه بیرته نه راگرځي

یاد متل وگړوته ښيي چې داسي کار ونکړي چې ورسته پرخپل کړی کار پښیمانه ،افسوس کوي خو:څه لاسته نه ورځي. هرکار باید مخکې تردې چې وه يې کړو دهغه اړخونه درځیرني لاندې ونیسو چې زموږ کار کوم منفي او مثبت اړخونه اویايلي لري؟دنورو گړو اویه کارپوه کسانو سره مشوره وکړو اوورسته هغه کار سرته ورسو. يادمتل دکارونې ډېر ځايونه لري، خوډېر وخت ددې لپاره کار يږي کله چې يوکس څخه تیروتنه سوي وي اودی پر هغه تیروتنه پښیمانه وي، دهغه کس دډاډ په پار وگړي هغه ته يادمتل وایي.

ترس (ډار، وېره)، د مرگ ورور دی

کله چې کوم کس دکوم ښه، نیک کار دکولو څخه ډارولري اوکولو ته يې زړه نه ښه کوي: دهغه د ډاډگيرني په پار یو بل وگړی هغه ته پورته متل وایي او هغه په دې پوهوي چې خیر اوشر دالله جل جلاله دلوري څخه دي:وېره یوازي دهغه جل جلاله څخه په کار ده يادمتل ډېروخت ديوکس دناسمې وېرې دليري کولو په پار ویل کيږي. يادمتل ته دډاډگيرني متل ویلی سو.

تروړمی چې ډېره سي، سهار نژدې کېږي

که کوم وگړی دډېرو کړاونو سره مخ سي اودا کړاونه اوستونزې يې ورځ تربلې نورې هم ډېر يږي:دهغه یوخواخوړی کس راځي او هغه ته دلانور صبر/زغم کولو توصیه کوي دخپلو خبرو دپخوالي، دلیل اودهغه دډاډ په پار پورته يادسوی متل وایي او هغه ته قنعت ورکوي. يادمتل ته هم دزغم کولو اودډاډگيرني متل ویلی سو.

تريخ غړپ دی تير به سي
 که ديوچا ومخته کوم خنډياستونزه هتمې راځي نو خپله هغه وگړی يا کوم بل کس
 دهغه دتياړي، ډاډ، زغم او صبرپه پارپورته متل وايي.
 تللی مال بيا راځي خو تللی عزت بيا نه راځي
 پورته متل وگړي په دې پوهوي چې درمادي شتمنی دمعنوي شتمنی ارزښت
 هسک دی، يعني دمال دلاسه تلل نسبت دعتز دلاسه تللو ته هيڅ دی، يووگړی بايد
 دمادي شتمنی دلاسته راوړلو لپاره خپله معنوي شتمنی دلاسه ورنکړي. دبيلگي په
 ډول که کوم څوک غلا کوي ده ته به مال په لاس ورسې خو برعکس به دی ډېرڅه
 دلاسه ورکړي، عزت، درناوی به دلاسه ورکړي او گناه به لاسته راوړي. يادمتل ته
 دپند اخيستلو او ديوکس دپوهولومتل ویلی سو.

ته د فیل په غور کښي وېده یی
 که کوم وگړی ډېرڅه اوري، وينې يانې په ښکاره دکوم چا غلطې وينې خودهغه پر
 وړاندې کوم عکس العمل نه ښيي: په داسي حال کې چې دهغه دراگرځولو او پوهولو
 توان لري، داسي وگړی خلک مخاطب گرځوي او پورته متل دهغه دپاملرنې او خپل
 مسؤليت ته يې دپام وراړولو په پار ورته وايي.
 که کوم څوک ديوچا خبرې په پوره غوږنه اوري: مخامخ وگړی دهغه دپام را
 اړولو په پارياد متل وايي. يادمتل ډېروخت دوگړو دپاملرنې دپياوړتيا په پار ويل
 کيږي.

ته که کافر یی زما خو ځگر یی
 دامتل ډېروخت والدين دخپلو خوړو اولادونو دپوهوي يا دهغوی سره خپل دناپايه
 مينې دڅرگندولوپه پاروايي. ځيني اولادونه دومره بدسي چې خپل مور اوپلار
 ديامتل ويلو ته اړباسي اودهغوی د دعا کونکوخولوڅخه داناهيلي زمزه سي.
 يادمتل هغه وخت هم وگړي وايي کله چې دهغوی يونژدي دوست دهغوی
 پروړاندې بدچار، چلندوکړي هغوی هغه ته دپاد متل په ويلوداڅرگندوي چې
 ستابدکولو زما پروړاندې به ما دې ته اړ نکړي چې زه هم ستا پروړاندې بدوکړم.
 يادمتل دميني ښه څرگندونکی دی.

ته له ما جار زه له تا جار
 يادمتل خلکوته ديوالي ساتلوتوصيه کوي
 که کوم وگړی ديوکس شريک، دوست اويا ملگري وي کله چې دوی څخه يو يې دبل
 لپاره دخپل دارزښت يادونه وکړي مخامخ کس يې ورته وايي زه هم ستالپاره موهم
 يم زه اوته يوبل ته گټه رسوونکي يو اودهغه دپوهوي لپاره پورته متل وايي.

ته يې هم سکني، هم يې رغوي
که کوم وگړی خپل دريځ ژر ژر بدلوی د بيلگي په ډول: يوځل د يوکس بدی يادوي
هغه غندي او ورسته ژر بيرته خپله خبره اړوي او دهغه د ښيگڼو ستاينه کوي.
که ووايم يوکس د يوکار مخالفه وي او هغه کار غندي خوشييه ورسته دهغه کار ستاينه
کوي او ورسره موافق وي: د ياد وگړي د دې بد عدت د اصلاح لپاره وگړي ورته
پورته متل وايي او هغه دده په غلطۍ پوهوي.

تو په شونډانو کېږي
که کوم وگړی د دې څخه رنځ وړي چې هغه ته کار نه پيدا کيږي، کله چې کوم کس
هغه ته د تجارت پيلولو ووايي: که ياد وگړی ورته داسي ځواب ورکړي: دومره
پيسې زما سره شتون نه لري چې پري تجارت وکړم، هغه وخت دخپلې
خبرې، ځواب د دليل په پار پورته متل وايي.

تر خور گوته مې مه نيسه
که کوم وگړي ته خپل کوم توکی د ډېر ارزښت وړوي، د بيلگي په ډول: که دکوم
کس سره يو کتاب وي او کوم بل کس ورته راسي او ورته ووايي ماته به ستا
دتوکوڅخه يو توکی راکوي، هغه کس يې ورسره ومنې غوښتونکی ورڅخه کتاب
وغواړي نودی ورته يادمتل وايي. همداسي که په نيغه ډول ورته ووايي ماته ستا
کتاب راکړه نو دکتاب خاوند ورته پورته متل وايي او انکار کوی. پورته متل ته
د ناخوښي او انکار څرگندولو متل ویلی سو.

تر سل منه خوړلې يو من کرلې ښه ده
يادمتل دا څرگندوي چې در ډېرو پلانونو او خبرو کولو لږ عمل، کار کول ښه دي. که
کوم څوک کار نه کوي او علت يې دا ښيي چې کار نه راته پيدا کيږی او که کار پيدا هم
سی نوگټه يې کمه وی در دې دا ښه ده چې بيکاره يم، يادوگړي ته د قنعت
ورکولو او دهغه د تشويقولو په پار کوم بل وگړی هغه ته پورته يادسوی متل وايي.

تر وېش يې په چور خوشحاله دی/دي
که کوم وگړی درمنظم والي (ترتيب) نامنظم والی درسولې جنگ، شر درېښي خبرې
بده خبره خوښوي، دهغه د اصلاح پوهوي يا دهغه د دې بد عدت په اړه دنورو وگړو
د پوهوي په پار پورته متل ويل کيږي.
توپک دوست او دښمن نه پيژني
يادمتل د توپک د غندنې او دهغه د خطر، زيان په اړه دوگړو د پوهوي يا ديوه داسي
کس چې هغه بدکاره وي دهغه په اړه ونورو وگړو ته دخبرو په پار ويل کيږي،
دلته بدکړن کوونکی وگړی د توپک سره تشبيه کيږي او هغه هر چا ته زيان
رسوونکی پيژندل کيږي.

تور خر په صابون نه سپينيزي
 كه كوم وگړی بدكارونه كوي او هغه ته ناصحان، لارښوونكي تل نصحت،
 اولارښوونه كوي خو پر هغه كومه مثبتې اغيزه نه كوي، خپل لارښوونكي، ښوونكي
 يا كوم بل وگړی چې د ياد وگړي د پېرې بي پروايي څخه ستړی سوی وی: پورته
 يادسوی متل دخپلې ناهيلۍ د څرگندولو په پار وایي. هم د اېول كه كوم بد څوك
 دنيكو كارو وگړو ملگري پيل كړي: يو څوك يې دښه والي ووايي: شك كوونكي
 وگړی، وگړي ياد متل وایي.

توره دې تيره لاس دې خلاص
 كله چې كوم وگړی يو بل وگړي ته اختار وركړي مخاطب، مخامخ كس د ځان د دفاع
 يا خپل ځان دهغه څخه دكم نه گڼلو په پار يادمتل وایي او برعكس كار كوی.
 تر ديك څمځي (كاچو غه) گرمه ده

يادمتل هغه وخت وگړی وایي كله چې پريوه ستونزه، خنډ يا شخړه ددوو ډلو
 مشران، امران هوکړي ته ورسيزي، خو ددوی څخه ديوي ډلې يويي
 صلاحيت، كشر، يا بي واکه كس سويه پريکړه نه مني اوستونزي پکښي
 پېښوي: د مقابلې، مخامخ ډلې يو وگړی دامتله وه هغه كس ته دهغه دحيثيت، مقام
 د څرگندولو په پار وایي. يادمتل ته ديوکس دتوهين کولو، پوهولو او دبدکار څخه دلاس
 اخيستلو متل ويلي سو.

تياره يې غواړه، د ياره يې غواړه
 تياره يې غواړي، د ياره يې غواړي
 كه كوم وگړی يوکس ته ډاډ وركوي او ورته وائی چې هغه څه چې ته غواړي زه
 به يې درته پيدا اودرکړم دهغه دښه ډاډ په پار پورته متل وایي. كه كوم وگړی تمبل
 وي اودبل دلاس گټه خوري دهغه كس دپوهوي، دتمبلۍ اوبي كاری څخه دلاس
 اخيستلوي او كه كوم بل كس ته دهغه دتمبلۍ، كارنكولو د شكاييت په پار پورته يادسوی
 متل وگړي وایي او هغه ته خپله خواشيني برېښه وي.

تيره راځي، راځي دخوار پر سر لگيزي
 كه كوم غريب، مظلوم اوبي چاره كس په كومه ستونزه كې راگيرسي يا ورته كوم
 زيان ورسيزي دهغه كس سره دخواخوړۍ په پار وگړي يو بل ته يادمتل وایي
 او خپله خواشني څرگندوي.

تيره پخپل ځای درنه وي
 كه كوم وگړی غواړي ديوکس په كارونوكي بي ځايه لاسوهنه وكړي دهغه كس
 دراگرځولو لپاره يو بل كس راځي او هغه ته پورته يادسوی متل وایي.

تېرى اوبه په خوب وينې
 كه كوم وگړى دكوم كړن دكولو يا كيدلو ، ډېر هيلمند وي او يا كوم بي ځايه شك
 لري. او هروخت دهغه دكيدو يا كيدلو گومان ، هيله يا شك كوى دهغه ددې
 ډېرگومان دليري كول په پار كوم بل وگړى هغه ته پورته متل وايي او هغه ته
 څرگندوي چې هغه كار نه دى پېښ سوى يا نه پېښيدونكى دى.

توتكى واي بي ازاره ده، ويل د چمن د چنجانو څخه پوښته وگره
 يادمتل هغه وخت وگړي يوبل ته وايي كله چې نور وگړي دكوم شخص
 ددب، بنوالي اوبي ازاره بنودلو په پار دهغه ستاينه كوي خوپه رښتيا هغه پورته
 ځانگړنې نه لري، ستاينه كوونكى كس پري خبر نه وي چې هغه يادسوى ښه
 خويونه نه لري، يا هم ددې ښوخيونو تمثيل كوي، دهغه دپوهوي او دهغه كس ددېو
 دخبر اوي په پار خلگ پورته متل وايي. يادمتل ځيني وخت ديوچا سره درځي په
 پار اوځيني وخت ديوكس ددېو كړنو په اړه دنورو وگړو دخبرولولپاره ويل كيږي.

تير پر تير، هير پر هير
 كه ځينو وگړو په تيروخت كې شخړه كړې وي يا يې درمنځ كوم خنډ مخالفت
 ياستونزه پېښه سوې وي او اوس غواړي يو ددوى څخه داليري والى دمنځه
 يوسي: پورته متل ورته دهغه د پوهوي اوراتلونكي وخت كې دهغه پېښې دنه تكر
 دډاډ په پاروايي، ياد متل دريمگړي هم ځيني وخت دمخالفت درلودونكو وگړو
 ترمنځ دسولي او دهغوى ترمنځ داصلاح راوستولو په پاروايي.

تيريده لري ، هيريده نلري
 كه كوم وگړي ياوگړو ډېرې ستونزې په خپل تيرژوندكې ليدلي وي او دخبروپه
 وخت كې يو ددوى څخه دهغو ستونزو يادونه وكړي: مخامخ كس دالله جل جلاله
 څخه مننه كوي چې هغه ستونزې يې ددوى څخه دفعه كړي، هغه پورته متل وايي
 اوخپلې هغه بدې خاطرې نه هيريديونكي يادوي.

تر بد څيري، خراب گنډلى ښه دى
 كه كوم وگړى ديوه داسي كار چې په پوره ډول سرته نه وي رسيدلى دنه كولو وايي
 اوخپل دليل داوړندي كوي چې كيداي سي هغه كار زه په ښه ډول سرته ونه رسوم
 ،كوم بل وگړى دهغه دتشويق او دهغه دهود دپياوړتيا په پار پورته متل وايي او هغه
 ته دا څرگندوى چې ترنه هڅې كولو اوسم به يې ونكم دوېرې درختمولو دانښه ده
 چې خپل ځان وازمويي كه وسو ډېرښه كه ونه سو بياهم ښه، ستا به دا ارمان پاته
 نسي چې كاش دهغه كار دكولو اوسرته رسولو هڅه خومي كړې وای.

ج

جار تر هغه زويه چې تر هر چاوي نيك خويه يادمتل والدين دخپلو هغو اولادونو دستانې په پاروايي: کوم اولادونه چې خپل د والدينو زړونه هيڅ وخت نه ازاروي، تل يې حق غوښتني مني او تل يې درناوی کوي. يادمتل ته ديو وگړي دستانې متل ويلى سو.

جاهل ته دوه ځله سلام کوه

کوم وگړي چې دنورو وگړو درناوی نه کوي بدخويه وي دهغو وگړو سره نيك سلوک کول اړين دي؟ ددې لپاره چې کيدای سي هغوی ستاسودنيکو اخلاقو اوښه چلندلکبله خپل په سلوک کې مثبت بدلون راولي اوخپل بدخويي په نيك خويي بدله کړي. پښتانه وگړي هغه وخت يادمتل وايي کله چې يوکس دهغه چا دچلندڅخه شکايت وکړي: دکوم کس چې اخلاق کمزوري وي، متل ويوونکی شکايت کوونکی کس په دې پوهوي چې دبد سلوک درلودونکو وگړو پروراندي تل دنیک سلوک څخه کار اخله اودهغوی څخه گيله مه کوه ځکه ښايي هغوی ښه روزنه نه وي ليدلي اوکيدای سي ستا دنیکو اخلاقو څخه زده کړه وکړي.

ځای سته جولا نسته/ځای و جولا نه و

يادمتل هغه وخت وگړي دهيرانتيا، شک اوخبر په پاروايي: کله چې يوځای کومه پيښه سوې وي او هلته دهغه پيښې کوم ښه شتون ونه لري. ياد متل هغه وخت هم وگړي وايي کله چې يوکس ديوڅه په اړه کوم چاته دډېرتينگار سره ووايي چې هلته شتون لري کله چې مخاطب کس دهغه پلټنه وکړي هغه څه ونه مومي کوم چې دشتون خبرې ورسولی وو نوکوم بل کس ته دهغه دشتون کيسه کوي اوپورته متل وايي.

جگو بنگلو ته نظر مه کوه

يادمتل داڅرگندوي چې خپل په حال شکرکوونکي اوسئ څه چې لري په هغه بسنه وکړئ اودنورو وگړو دژوند په ليدو دامه وایاست چې کاش ما هم دهغوی په شان ژوند درلودای، انسان ته مادي اومعنوي شتمني الله جل جلاله ورکوي ستالپاره به ستا سره موجود شته ستا په خيروي او دهغو سره به دهغو شته دهغوی په خيروي. که دځان څخه د مادي اومعنوي اړخه کوم څوک غوره وينئ او دهغو سره رخه کوئ دښه ده چې دځان څخه کښتو وگړو ته پام وکړئ اوخپل پر حال شکر وباسئ.

جنت د مور او پلار تر پښو لاندي دی

دياد متل موخه پوره څرگنده ده يادمتل په دې دلالت کوي چې دمور اوپلار بايد څومره درناوی وسي، اسلام مور دمور اوپلار سره په ښه چارچلند کولو امرکړي.

جنگ پر کوچني کږي، يا پر سپي يادمتل وگړي هغه وخت وايي کله چې کوم لوی وگړی يا ځوان کس ماشومانو ته ازار رسوي، ياداجي کوم وگړی دنورو خلکو حيواناتو ته زیان رسوي، دهغه کس دپوهوي په پار وگړي دامتله ځکه وايي چې هغه په دې خبره وپوهيږي چې داسلام مبین دين او پښتون قام: پر ماشومانو، مظلومانو او ژويو ظلم کول ناروا کړن بللی دی. يادمتل داڅرگندوي چې په ماشومانو او دنورو خلکو په اهلي ژويو کاردرلودل ياني دهغوی زورول، بد رد ورته ويل يا وهل دپروخت دشخړولامل کيږي.

جنگ د غوايانو و او ماتيدله جوار

يادمتل هغه وخت وگړي وايي کله چې دظالمو اويا پياوړو وگړو ترمنځ جگړه، شخړه يا اختلافات وي او دوی ددې اختلافاتو دپر زیان عامو وگړو يا کمزورو وگړو ته رسيږي خلک د مایوسۍ په پار يادمتل وايي. همدادول که د دوو پياوړو هيوادونو ترمنځ سره، نيابتي يا مخامخ جگړه وي او ددې جگړې دپر زیان کمزورو يا هغو هيوادونو ته رسيږي چې په هغه شخړه کې اخته، بوخت نه وي، هغه وخت وگړي ددې حالت د انځور دڅرگندیدا په پار پورته يادسوی متل وايي.

جامه چې دپور سي په ځان اور سي

کله چې کوم کس په لاس کې پيسي نلري او دوی غواړي چې ځانته دبيلگي په ډول موټرواخلي: کوم څوک دهغه کس په دې خبره د پوهولو په پار چې کيدای سي تاسو په ټاکلي موده کې دهغه موټر قيمت کوم چې تا په پوراخيستی دی پوره نکړئ اوبيا به درته خدای جل جلاله مکړه ستونزې پيښي وي: دخپل خبرو د دليل په پار يادسوی متل وای.

جزا د عمل حق ده

که کوم وگړی بدکاره وي دبيلگي په ډول ظالم وي پر هغه هم ظلم وسي يا دظلم جزا ورته ورکول سي: وگړي دبدی کولو دزيان په پار دهغه وگړی په يادول مثال، بيلگه ورکوی او پورته يادسوی متل وايي.

جلا وطني د سرو درناوی کموي

يادمتل دپروخت وگړي دخپل ټاټوبي سره دميني په پار وایي.

ژړنده په گوډي، دغنمو جوال پسي نه ځي، گوډی په ژړنده پسي ځي که کوم څوک غواړي پوهه، علم وکړي او غواړي چې بنوونکی ده ته راسي ياني مدرسه، بنونځی په کور کې غواړي... دهغه کس دپوهوي په پار وگړي پورته متل وايي، د يادمتل موخه داده چې اړمند په اړتيا پوره کوونکي پسي ورځي،

داسي ډېر نه پېښېږي چې اړتيا پوره کونکي اړمند ته راسي او اړتيا يې ورپوره کړي. دامتل داڅرگندوي چې موږ اړيو ديوڅه دلاسته راوړلو لپاره زيار وباسو، هڅه اوکوښښ وکړو ترڅو موږ خپلې موخې ته ورسېږو او برياً موپه برخه سي.

ح

حاجت من د بڼکي سپک وي

کله چې کوم څوک دخپل ناچارۍ څخه سرتکوي او کوم چاته دخپل حاجت، اړتيا ډېره کولو لپاره ورسې خو هغه وگړی منفي ځواب ورکړي يا يې سپکاوی وکړي خودی ورته دهغه ځواب ورنکړي، که کوم څوک پر هغه نيوکه وکړي او ورته ووايي چې ولې دي دهغه دمنفي سلوک ځواب ورنکړ؟ يادکس ورته ځواب کې خپله بي وسي څرگندوي او پورته منل وايي.

حال منصور وايه چې سر ئي په دار سو

که يو وگړی کومه پېښه وويني خونه غواړي دهغه پېښې په اړه کوم چاته څه ووايي، کله چې کوم بل وگړی هغه ته ووايي چې ولې حال نه وايي تاخو خپله هغه پېښه ليدلې ده؟ دی دخپل دليل په پار پورته منل وايي او خپل ځان خلاصوي.

حرام په حرامه لار ځي

که کوم وگړی دناروا، حرامي لارې څخه شتمني لاسته راوړي اودڅه مودې ورسته يې ټوله شتمني ختمه سي اوبي شتوسي: وگړي دنورو خلکو دعبرت، پند اخيستو په پار يو بل ته پورته منل وايي اوداڅرگندوي چې په غلا، زور اودنورو ناروا لارو څخه دشتو لاسته راوړل هيڅ وخت دخير اوبرکت څخه نه وي پريمان او که څوک دحرامي لارې څخه دشتو خاوند سي ژر به بيرته ترې لارسي او خپله سزا به وويني.

حساب په مثقال بخشيش په خروار

کله چې دوه وگړي سره دوستان وي اوددوی ترمنځ کوم حساب واقع، پېښ سي که يو ددوی څخه ناخوښي څرگنده کړي او ووايي چې زه اوتنه خو دوستان يو نوبيا ولې دومره دقيق حساب راسره کوي؟ په مقابل کې يې دوست هغه ته وايي: زما اوستادوستي پر خپل ځای ده خونه دي دي اوريدلې چې وايي حساب په مثقال بخشيش په خروار.

حقيقت ويل ترڅه دي

کله چې يوه کس ته کوم بل وگړی دهغه ديو بدعت، يابدکار دنه کولو په اړه ووايي يا دهغه په اړه کومه داسي خبره وکړي چې دهغه خوښه نسي اومنفي ځواب

ورکړې، تور لگوونکي کس دخپل کړې خبرې يالگيدلي تور دفاع کوي او دخپل خبرې دثبوت په پار پورته منل وايي.

حيادار حيا کوله، بي حيا ويل زما څخه بېرېږي/ ډارېږي
کله چې کوم څوک دخپل بڼه سلوک لکبله کوم چاته ددې خبرې يا بدکړن ځواب په بده خبره او بدکړن، کار نه ورکوي، خوبيا هم بده خبره، بدکړن کوونکي هغه پرارمه نه پرېږدي، کله چې بڼه سلوک کوونکي نور دهغه بدنسي زغملی هغه ته وايي: که دي بيا زما پروراندې دبدسلوک څخه کارواخيستي زه هم اړکېږم چې برعکس ځواب درکړم، نور بس ده ډېرمې ستاېد وزغمل تا ندي اوريدلي چې وايي: حيا دار حيا کوله، بي حيا ويل زما څخه بېرېږي/ ډارېږي.

خ

خاموشي، چوف اوسيدل د خوښۍ علامه ده
کله چې دکوم چا څخه ديوه کار دکولو يا نه کولوپه اړه وپوښتل سي، دبيلگي په ډول که کومه کورنۍ غواړي خپل زوی ته کوژده وکړي اودهغه سره مشوره وکړي چې ستا خوښه ده چې دفلانکي دلور سره دې نکاح وسي، زوی يې په زغرده دهو اويآ ځواب ورنکړي او خاموش (چوف) پاتې سي: والدین يې پورته منل وايي او هغه ته کوژده کوي.

خاموشي (چوف اوسيدل) لوی گمان دی

کله چې يووگړی په کوم بدکار تورن وي: همدغه تورن وگړی دځان دخلاصون لپاره کوم بل وگړی مخاطب کوي او هغه ته وايي: آيا داکارچې زه پرې تورن يم زه يې کولی سم يا مې کړی دی؟ کله چې مخاطب کس دده دخبرې ځواب ورنه کړي او چوف پاتې سي متکلم، تورن کس مايوسه کيږي: پورته منل وايي او مخاطب کس ته څرگندوي چې گواکي ته هم پرما داگمان کوي چې ما هغه بد کارکړی دی.

خانده خانده، بڼه کور دي اوډلی دی

که يو وگړی په تيروتنه يا قصد کوم بد يا داسي کار وکړي چې بايد نه وای سوی اودهغه سربيره بيا هم په خپل کړي کار پښيمانه نه وي اودنه پښيمانتي ترڅنگ نورې خبرې يا خندا هم کوي: دهغه کس دپوهوي او هغه ته ددې بنوولوپه پارچې گواکي دی بايد پر خپله تيروتنه او کړي کار پښيمانه او دزيانمن کس څخه بخښنه وغواړي خلک هغه ته پورته منل وايي.

خاوري یو خاوري به سو
که کوم وگړی غواړي خپله عاجزي څرگنده کړي او د غرور کولو او ځان لوی
ښودلو څخه بیزاري وښيي: دخپل عاجزی اوناټوانی دښه ښودلو اونورو وگړوته
ددې یادونې اوبښوونې په پارچې انسان باید غرور کوونکی، مال دولت باندي
پخړکوونکی ونه اوسي پورته متل وایي.

خبرې دخپلې خولې په اندازه کوه
که کوم وگړی دیوکس سپکاوی کوی اویاکه یوکس دهغو کارنو دکولو وایي کوم
چې هغه کارونه یې په توان کې نه وي؛ مخامخ وگړی هغه ته دیادوخبرو دنه کولو
وايي او هغه ته په سختو الفاظو وایي: خبرې دې دخپلې خولې په اندازه کوه، یادمتل
ډېروخت دوگړو ترمنځ هغه وخت کارېږي کله چې پرکومه خبره یا کار سره لفظي
شخړه وکړي.

خبره تر خبرې پوري یادیږي
کله چې وگړي یو دبل سره خبرې کوي که یوکس دپښتو ژبې دکوم ادیب یادونه
وکړي دمجلس یوبل گډونوال دکوم کتاب په اړه غږیږي اومخکي تردې چې دهغه
کتاب په اړه وږغیږي: پورته متل وایي اودگډونوال پام خپل ځانته را اړوي.

خبره په خبرو خلاصیږي
که ددو یا هغه څخه زیاتو وگړو پرکومه خبره دنظر اختلاف وي یا پرکومه خبره
سره نه جوړیږي، پایلې ته نه رسیږي اوخبره ورو ورو دشخړې لورته ځي دیادو
وگړو دمنځ څخه کوم کس پورته متل وایي او هغوی دې ته نه پریږدي چې فزیکي
شخړه سره وکړي یا یې هم ترمنځ خفگان منځ ته راسي

خبره دې په گل بدله
کله چې مجلس، خبرې اتري گرمي وي او کوم کس غواړي په موادبانه ډول دکوم
چا خبره پرې، قطعه کړي: وایي ستا خبره دې په گل بدله وي اوبیا ورسته خپلې
خبرې پیلوي.

خبرې ډېرې، سر ئې یو
کله چې دوه وگړي پرکومه خبره نه سره جوړیږي: په خبروکې یې دنظر اختلاف
شتون ولري او غواړي په زوره په یوبل باندي خپله خبره ومنې دریمگړی ددوی
دوو ترمنځ دیاد اختلاف دلمنځه وړلو په پار وایي: تاسو اصل دخبرې ته راسئ که
هرڅومره خبرې وپیچئ اخر به بیرته دحل خبرې ته راځئ، هغه مونه دې اوریدلي
چې وایي: خبرې ډېرې، سر ئې یو دی.

خاوره د خسُر د كوره اخيستل كيږي

كله چې يو وگړی په څيره او عدتونو كې د خسرگنۍ خواته مايل وي: كوم بل وگړی دهغه ددې ميلان د ثبوت اودې څرگندولو په پارچې گواكي دى گرم نه دى پورته متل وايي. ياد متل د پښتو ژبې دنورو متلونو په شان دكارونې دېرځايونه او علتونه لري.

خبرې بنې كوي، لكى يې كړي كوي

كه كوم وگړی په فصیحه او خوره ژبه خبرې كوي او پر خپلو خبرپوره واک لري بڼه بيلگې وايي او خبرې يې نه غميدونكي وي، خود خپلو خبرو په منځ كې د مخالف لوري غندنه كوي او پر هغوى په داسې ډول تورو نه لگوي چې هغوى ته پكښې اشاره سوي وي، په زغرده پرې توره نه لگوي: هغه وخت د مخالف لوري كوم كس پورته متل وايي او دهغه د ستاينې ترڅنگ دهغه غندنه هم كوي.

خبرې تا وگړې زړه زما سور سو

كه كوم وگړی يو بل كس ته دهغه پر وړاندې سختې اوداسې خبرې وكړي چې دهغه كس د پوښتونو ځوابونه پكښې حل خورده پوښتنې نيمگړې پاتې سي، په دې وخت كې دريمگړی كس د متكلم (خبرې كوونكي) كس ستاينه كوي او خپل خوښې دپورته متل په ويلو سره څرگندوي.

خپل عمل د لارې مل

كه كوم څوك نيك خويه وي وهغه ته دنيكۍ درسيدا او كه كوم كس بدكاره يا بدخويه وي وهغه ته د بدۍ درسيدا په وخت كې وگړي وايي: ده چې څه كول هغه ته ورته څه يې وليدل. كله چې يو كس سره كوم څوك بڼه كوي يا بڼه ورته رسيري نو خلگ واي دى خپله بڼه كارونه كوونكى دى ځكه ده ته هم بڼه رسيري او كه چيري كوم كس بدكړن كوونكى وي هغه ته بدې يا دكوم چا دخوا بد ورسيري نو خلگ واي: دى بدكار كوونكى وو ځكه هم هغه كار دده پر وړاندې هم وسو. يادواودې ته ورته علتونو لكبله وگړي يادمتل وايي.

خپل به دي وژروي، پردى به دي وځنډوي

كه كوم څوك دخپل دوست څخه په دې خاطر خفه سي چې ولې يې هغه ته د بدكار دنكولو وويل؟ دبيلگې په ډول: كه كوم څوك غواړي نشيې توكي وكاروي خو دهغه يوخواخوړى هغه د ياد كار دكولو څخه منعه كوي، كه په ياد كار كولو نشه كوونكى كس دخپل خواخوړي څخه خفه سي او ووايي: زه زما فلان دوست ددې كار څخه راونگرځولم بلكي نوريې هم نشي كولو ته تشويق كړم؟

خواخوړی يې ځواب ورکوي: زه پوهيږم نشه کول دزيان څخه ډک کار دی خو داچې ته زما په دې کار زما څخه خفه کيږي اودفلان څخه چې ته يې دې بدکارته تشويق کړي خوښ يې؟ تا نه دې اوريدلي چې وايي: خپل به دي وژره وي، پردی به دي وځندوي.

خپل ښه راته بلا سوه

که کوم وگړی ديوکس سره کومه ښيگڼه وکړي خو هغه کس يې پروراندې برعکس (سرچپه) کار وکړي نو ښيگڼه کوونکی وگړی پورته متل وايي او خپله مايوسي څرگندوي.

خپل عيب دلولو منځ د بل عيب د کلو منځ

که يو وگړی هروخت دنورو بدو کارونو اوپه هغوی کې موجودو عیبونو اونيمگړتياو ته گوته نيسي او خپل عیبونه، نيمگړتيا وي ورته ښکاري دهغه وگړي ددې عدت څخه خلگ ستومانه کيږي او هغه ته دپورته متل په ويلو سره داڅرگندوي چې لومړی خپلې نيمگړتياوي دمنځه يوسه او ورسته دنورو نيمگړتياو ته گوته ونيسه.

خپله ژبه هم کلا ده، هم بلا

که يوکس خلگوته دژبې دلارې زيان رسوي، تل يې ژبه دنورو وگړو په سپکاوي اوړې را اوړې: که کوم وخت دده پر وړاندې کوم کس دده په شان عمل وکړي اودی په ياد کار کولوسره خفه سي کوم بل چاته دهغه شکايت اودهغه دبدې خبرې يادونه وکړي هغه کس ده ته پورته متل وايي اودی په دې پوهوي چې ژبه که په ښو خبرو سره اموخته کړوښه خبرې به واورو اودزيان څخه به خوندي يو اوکه يې برعکس وکارو زموږ پر وړاندې به هم هغه شان عمل (کار) تکرار يږي.

خپل تغر سره دې پښی سمې غځوه

که کوم وگړی دخپل وس، توان څخه هسکې ياداسي هيلې ولري چې هيڅ دپوره کيدلو امکان يې نه وي، ياکه کوم وگړی يو بل وگړي ته ترڅې اوداسي خبرې کوي چې دهغه سره ښايي چې وي کړي، يا دهغه خبرو دپوره کولو وړتيا، توان ورکې نه وي، وه هغه کس ته ددې ښوولو په پار چې کوم څه چې دی يې هيله لري يا کوم څه چې دی وای دهغه دسره رسولو وړتيا او توان په هغه کې نسته پورته متل وايي او هغه دپادو خبرو دکولو څخه منعه کوي.

خپل غوږ ناکتلی په سپي پسي مه ځغله
کله چې يووگړي ته يو چغلگر کس ووايي : فلانکي وگړي ستا په اړه داسي او هسي
بدې خبرې وکړي يا يې ستا پر وړاندې کوم بل بدکار وکړ او يا هوډ يې کړی چې
وي کړي، که مخاطب وگړی بيله دې چې رښتيا او درواغ مالوم کړي وه هغه کس
ته چې چغلگر يې په اړه ده ته چغلگري کړي ده دزيان رسول هوډ وکړي، کوم بل
وگړی هغه راگرځوي اودهغه دپوهوي په پار پورته متل وايي. ديامتل دکاروني
ځايونه دپښتو دنورو متلونه شان ډېر دي.

خپل کور يا خپل گور

که کوم وگړي ته يوکس دميلمستيا بلنه ورکړي خو برعکس دی ورنه سي يوڅوک
ورڅخه دنه ورتگ علت وپوښتي: دی دخپل دليل په پار پورته متل وايي .

خپله پښه په تیشه وهي

که کوم وگړی بدکارونه کوي، هغه وگړي ته ددې څرگندولو په پار چې بد، ناروا
کارکول خپله تاته زيان رسوی، دې نړۍ يا اخرت کې به هرو مرو دخپل کړي
بدکار سزا وينې، دهغه دقنعت حاصلولو لپاره پورته متل وايي او هغه ته قنعت
ورکوي. که کوم وگړي وخپل ورور ته دزيان رسول هوډکړی وی يو بل وگړی
راځي او هغه دپاد کارڅخه راگرځوي او ورته څرگندوي چې ستاورور ته زيان
رسيدل خپل تاته زيان رسيدل دي، متکلم دخپل دليل په پار پورته متل وايي او خپل
خبره پخه ثابتوي.

خدای (جل جلاله) د کراري مل دی

که کوم وگړی په خپلو کړنو کې بېره کوي يوبل وگړی هغه ته وايي بېره کول ښه
پايله نه لري تاته نه ښايي چې بېره وکړي صبر، زغم ولره : دخپلې خبرې دپخواني
لپاره پورته متل وايي او هغه دتلوار کولو څخه منعه کوي.

خدای د کلی او ښکروري کسات هم کاري

که کوم ظالم پر مظلوم ظلم وکړي مظلوم دهغه دپوهوي، وېرولو په پار پورته متل
وايي او خپل صبر کولو ته دليل موندی.

خدای په يوه حال دی نه بنده

که کوم وگړی ديوکس څخه دکوم توکي غوښتنه وکړي مخاطب کس هغه ته
دتعجب په ډول ووايي : ستاسره خودا توکی وو نوڅنکه بيا اړسوي چې زما څخه
بي وغواړي؟ غوښتونکی دهغه په ځواب کې پورته متل وايي

او هغه ته دا څرگندوی چې شتمني، پياوړتيا تل دانسان سره نه وي. که کوم وگړی شتمن وي اړمن کس دهغه څخه يوڅه و غواړي خوشتمن کس ورته دهغه توکي دنه ورکړي ترڅنگ دهغه سپکاوی هم وکړي غوښتونکی کس دخپل نه نا امیده کيدو او هغه ته دغرور نکولو دتوصيې په پار پورته متل وايي.

خبرې لږ عمل زيات

که کوم وگړي دخپلو کارونو څخه پلانونه او خبرې ډېرې ډېرې کوي: دهغوی دخبروپه شان عمل، کار کولو ته درابللو په پار خلک پورته متل وايي.

خپل ياسين تيزه وي

که کوم وگړی دکوم څه په اړه نه پوهیږي خوبيا هم هغه کارکوی يا يې په اړه ځان ډپوره مالوماتو خاوندبولي دهغه ددې کار څخه دلاس اخيستوپه پار متل ويوونکي پورته متل وايي او هغه په دې پوهوي چې دنا زده کړي کارکول يا دهغه په اړه دځانه خبرې جوړول دخلکو پر شخصيت بدې اغيزې لري. يا دمتل خلک دهغو وگړوپه اړه هم وايي: کوم وگړي چې ديو کار دنه اړتيا په صورت کي هم هغه کار سرته رسوي، کوي.

خدای تعالی چې خوله را کړې، روزي به هم را کوي

که کوم څوک يو چاته دخپل ځان دنه ساتلو يعني وخپل ځان ته دډوډۍ دنه پيد کولو پيغور ورکړي او مخاطب کس يولټ کس معرفي کړی. يا که کوم وگړی ديو چا څخه کوم مادي څه و غواړي هغه ورته منفي ځواب ورکړي: غوښتونکی کس پورته متل وايي او هغه ته دا څرگندوی چې رزق ورکوونکی الله جل جلاله دی زما اړتيا به هغه ستر ذات کوم بل ځای راپوره کړي.

خدای جل جلاله د چا زحمت بی ځايه نه بيا يي

که کوم وگړی زحمت وگالي خو خپلې موخي ته ونه رسيږي: په دې وخت کي دهغه يو خواخوږی راځي او هغه ته دنه ناهيلي کيدو او دهغه د ډاډ په پار پورته متل وايي.

خروار د موتي نه معلومیږي

که کوم څوک ديو چا سره په لومړي ځل وويني خودهغه اخلاق يې خوښ نسي، که يوبل څوک هغه ته ووايي چې فلان کس خوتاولیدی دهغه څومره ښه اخلاق وه، که ته دهغه سره وخت تير کړې دهغه ښه اخلاق به نور هم وويني، مخامخ وگړی ورته ځواب ورکوي چې زما دهغه اخلاق خوښ نه سول، دهغه وگړي ستايوونکی وايي: تا دهغه سره ډېروخت نه دی تير کړی که يې ورسر تير کړې دابه درته څرگنده سي چې هغه دنیکو اخلاقو څښتن دی، په دې وخت کي غندونکی کس پورته متل وايي او هغه ته څرگندوي چې که يوشيبه بداخلاقه وو کيدای سي يو کال هم بداخلاقه واوسي.

خداى جل جلاله دى داسي شر پيښ كړي، چې زموږ خير پكښې وي
كه د دووظالمانو ترمنځ شخړه پيښه سي دهغوى دظلم څخه په تنگ سوي مظلوم
وگړي دهغوى په شر، شخړه خوښې څرگندوي اوپورته متل وايي.

خدايه لوى مې كړې لويي را مه كړې
كه كوم وگړى غواړي خپله عاجزي په ښه ډول څرگنده كړي اويا كوم بل مغرور
وگړي ته دغرور نه كولو وايي: هغه ته ياد متل وايي اودلويي اوغرو څخه دځان
ساتلو دعا كوي.

خدايه، لويه ! ما وساتي له بده زويه
كه كوم څوك دنيك اوصالح اولاد دعا كوى اويا دكوم بداولاد درلودونكي وگړي
په حال افسوس كوي: يادمتل د دعا اودهغه بد اولاد درلودونكي والد سره
دخواخوږۍ په پار وايي.

هم خرما ده هم ثواب، خورما او ثواب دواړه،
ته هم خرما غواړي هم ثواب
كه كوم چيري يوتن ته دوي گټې په يوه وخت كې رسيري، يا هم دوه كارونه په
يووخت كې كوي، دبيلگې په ډول: كه كوم څوك دهغه دوستان يو ځاى دهغوى سره
دهغوى په خوښۍ كې دبرخي اخيستلو لپاره و غواړي: يادكس په هم هغه وخت كې
دهغوى وسيمي ته دتجارت په پار دتللو تكل كړى وي نو دى خپله يا كوم بل كس
ورته پورته متل وايي. ديامتل دكاروني ځايونه او علتونه دپښتو دنورومتلونوپه
شان خوراډېر دي.

خزاني په خرابو كې دي
كه دكوم داسي ځاى څخه چې هلته پرمختگ ستونزمن وي يووگړى ډېر پرمختگ
وكړي، يا دكوم داسي ځاى څخه چې هلته دوگړو استعدادونه ډېر وخت پټ پاتي
سوي وي: يواستعداد ټولنې ته وړاندې سي او يووگړى په دې كار تعجب څرگند كړي
نو كوم بل وگړى دا پيښه دتعجب وړ نه بولي اودهغه دتعجب ليري كولوپه پار پورته
متل وايي.

خوار په خپله خواري نه شرميري
كه كوم وگړى كاركوي يوڅوك هغه ته ووايي داکار ستاسره خوند نكا، ته اوداکار
نه سره وایاست. کارگر ورته ځواب ورکوي اوپورته متل وايي.

دېښتو متلونو دويلو ځايونه او علتونه

دالماسوپنډ

دامتل هغه وخت هم خلگ هغه وگړي ته وايي کله چې: يو کارکول په داسي وخت کي چې کارکولوته هم اړتيا لري نه کوي اودځان لپاره دهغه کارکول نامناسب او شرم بولي.

خوار تلنک/پرستنه نه درلوده، چې پيدا ئي کړه، تر غرمي پکښي پروت و کله چې يووگړی پر خپل کوم توکي ډېر تپريزي: وگړي دهغه ډاکار نادیده توب، نالیده توب بولي اودهغه ددې کارڅخه دلاس پرسرکيدو په پار پورته متل وايي.

خواره سي، خوارسي مکارې، مکاره چې هم جنگ کوي هم ژاري که کوم څوک هم گرم وي او هم دځان گرم بلل نه مني، برعکس خپل ځان مظلوم اوبي پرې گني: خلگ ورته دهغه ددې مکارۍ څخه دتيريدا اوپوهوي په پار پورته متل وايي.

خوب چې راسی بالښت نه غواړی زړه چې مين سی ښايست نه غواړی که کوم څوک ديوه بي ارزښته توکي پرلاسته راوړلو ډېر ټينگارکوی اوکوم بل وگړی دهغه دا کار غندي نو ټينگارکوونکی کس دخپل ټينگار دکولو د دليل، علت په پار پورته متل وايي اوخپل ځان گرم نه بولي.

د

د انځرگل شوي

که کوم وگړی خپل يوملگري ډېرې مودې لپاره نه وي ليدل خوموده ورسته ورسره مخ سي: دهغه څخه دهغه دنادرکی پوښتنه کوي اوورته وايي چيري وي دانځرگله چې دومره وخت نه معلوميدي؟

د انصاف مور مړه ده

که دکوم وگړي سره کوم څوک نا انصافي، بي عدالتي يا ظلم وکړي او ورته زيان واړوي: هغه کس خپل مايوسي څرگندوي او وايي: دلته دانصاف مور مړه ده.

د اوبو نه کوچي باسي

که کوم وگړی دکوم کار ډېر تحليل اوخيرنه کوي يا يووگړی ډېر حرص ناکه وي دهغه وگړي ديو عدت، صفت اويادهغه دپوهوي په پار وگړي ياد متل وايي.

د اور غوي تياکه ملغلره ده

که کوم وگړی دډبرکار اوزحمت گاللو څخه ستړی سی اودخپل ستړیا لکبله شکایت کوي، دهغه وگړي دستاينې او هغه ته ددې احساس ورکولو په پارچې کارکول ښه دی دريکارۍ اودکار، زحمت گلولوپايله تل هوسايي وي، هغه ته پورته متل وايي او هغه ته قنعت ورکوي.

د اولاد بد چاته نه ښکاريري

که دکوم چا اولاد اويا بل خپل بدکاره وي اووگړي دهغه څخه وه يادکس ته شکایت وکړي، دهغه بدبچارچلند په اړه يې خبرکړی، خودی هغه خبره نه مني اوبرعکس دخپل اولاد يا خپل ننگه کوي، شکایت کوونکي وگړي دناهيلى اودهغه دپوهوي په پار پورته متل وايي او هغه ته دابښي چې دخپل اولاد اودخپل پلټنه وکړه ترڅو ته خپله دهغه پر بدچارچلند باندي خبر اوقنعت دي حاصل سی.

د ولس زور د خدای (جل جلاله) زور

کله چې يوټولنه دخپلو حقوقو دلاسته راوړلو په پارلاس په کارسی، يوالی وکړي اودخپل حقه حقوق لاسته راوړي، که په دې خبرکوم څوک تعجب وکړي کوم کس دهغه دتعجب دليري کولو په پار پورته متل وايي او هغه ته داڅرگندوي: کله چې ولسونه يوالی ولری، يوموتی سی دهغه ولس مخته څوک نسی ودریدای، هغوی به هرورمرو خپلي موخي ته رسيږي اوبريا به دهغوی وی.

دامتل وگړي دولسونو په منځ کي ديوالي اواتفاق راوستلو په پارهم وايي، ترڅوهغوی ته څرگنده کړي چې ولسونه که يوسول هره ستونزه اوخنډ دمنځه وړای سی اوبريالي کيږي .

د بدو پای روغه جوړه ده

که کوم وگړي سره مخالف وي اوروغي جوړي ته غاړه نږدي: دهغوی په منځ کي منځگړي وگړي هغوی وه سولې کول اودمخالفت څخه لاس اخيستلوته رابولي او هغوی ته پورته متل دخپل خبري دثبوت اوپياوړي دليل په پارمخته ږدي.

د اوبښ کوم ځای سم دی چې پاته ئې غاړه سوه

که کوم وگړي ډېر عيونه، بدپاني درلودلي اودهغه کس ديوه عيب يابدی څخه کوم څوک شکایت وکړي: يوبل کس هغه ته پورته متل وايي او هغه ته داڅرگندوي چې دهغه کس بد عدتونه ډېردي يوازي ستاږوراندې بدعدت دهغه سرمل نه دی.

د بابا د غونه ږيره وه چې په تاويزو کې ولاړه
که دکوم وگړي څخه هروخت نوروگړي کوم څه په يوه اوبل نامه غواړي اويادکس
دې وگړوته ددې ورکړو څخه نټه نه کوی، دورکونکي کس شريک که هغه ددې
کار څخه منعه کوی، دخپلې خبرې دپخې بنودلو او ثبوت په پار پورته متل وايي
او هغه ددې کار څخه منعه کوي.

د باران نه تښتیده دناوې لاندې يې شپه سوه
که کوم وگړی دهوساينې، کروانو اوستونزو څخه دخلاصيدو په پار کوم ځای
پريردي بل ځای لارسی، خو برعکس په هغه ځای کې نورې هم دده ستونزې
اوستريايي ډېرې سي. دبيلگې په ډول: يوکس خپل هیواد د غربت، جنگ او کوم بل
علت لکبله پريردي، بل هیواد ته کوچ وکړې خودی په هغه هیواد کې چې ده ورته
کوچ کړی دی دلا نور غربت، ياپه جنگ جگړو کې گير پاتې سي خپله يادکس دناهيلى
يا شکايت په پار پورته متل وايي او ځان گرم بولي. يادمتل دپښتو ژبې دنورو
متلونو په شان دکارونې ډېر ځايونه اودويلو د علتونو ډېرې بيلگې لري.

د بدو به بد زيرې/ مومي
که کوم وگړی بدکارونه کوی ډېروخت دهغه دپوهوي اود بدکړو وړو څخه دلاس
پرسر کيدلو په پار وگړي يادمتل وايي.

د بربنډ له اوبو ډار (وېره) نسته
که چا يوه ستنزمن کار ته ملاتړلي وي، يو بل کس راسي اودده په مخ کې دلا ډېرو
ستونزو دراتلو وړندوينه وکړې اودهغه ددې کار څخه دراگر ځولو کوښښ
وکړې، ستونزمن کارکونکى کس دخپل کروړ هوډ او هغه ته دډاډ ورکولو په
پار پورته متل وايي او خپل کار ته ادمه ورکوی.

د پيښې نه ټيښته نشته
که کوم وگړی دکومې بدې پيښې سره مخ سی: هغه وگړي ته يوکس د ډاډ گيرنې
او غم شريکۍ په پار پورته متل وايي او ځان دهغه خواخوږی معرفي کوی.

د خوار په لاس کې غلمينه ږوډۍ عيب ده
که کوم وگړی دکومې بريا مادې يا معنوي گټې خاوندسی اونور وگړي دهغه سره
دهغه په لاسته راوړنې کې رخه، کينه کوي دهغه يوخواخوږی پورته متل دهغوی
درخي دلمنځه وړلو اوددې ناوړه کار څخه دتيردنې په پار وايي.

دخیر په غونډۍ ناست دی

یو وگړی که ځان تل بي پرې ښیې، په ډېر کړنو کې خپل آند دنورو وگړو سره نه گډوي اونه هم برخه پکښې اخلي: دهغه وگړي دغندنې، رابلنې اودهغه څخه دشکایت کولو په پار وگړي پورته متل وايي او هغه ته څرگندوي چې باید بي تفاوته اومسئولیت نه منوونکی پاته نسي.

د ازاره چا بازار موندلی ندی

که کوم وگړی بدکار کوونکی وی، تل نورته زیان رسوي خلگ ورڅخه په ازار اوزحمت وي، دهغه ددې بدوکارونو څخه دلاس اخیستلو اودهغه په دې پوهولو په پار چې وگړوته ازار اوزیان رسول هیڅ وخت ښه اوتاته گټه رسوونکی کارنه دی پورته متل وايي اودهغه دمفکوري، آند بدلولو کوښښ کوي.

د بل کټ تر نیمو شپو وی

که کوم څوک دنورو وگړو په توکو دهغوی په ملاتړ یا دهغوی په ننگه کوم کارمخته وړي: نابیره هغوی دیاد وگړي دملاتړ څخه لاس واخلي، دیاد وگړي د ډاډاو خواخوږی په پار وگړي هغه ته یاد متل وايي اودهغه سره مرسته کوي.

د بوسو (پروړو) لاندې اوبه مه تېروه

که کوم وگړی دکوم چا سره دفریب، چم او دهغه دغولولو هڅه کې وي، خو مقابل (مخامخ) کس دهغه په دې چل پوه سي هغه ته پورته متل وايي اوپه راتلونکي وخت کې يې دیاد بدکار دکولو څخه منعه کوی.

د جنگ خوږې خبرې، ساعت يې تریخ دی

یو وگړی که دشخړې کولو، جنگ ته تلو ډېر هیله لرونکی وی اوتل غواړي جنگ، شخړه وکړي اویا جنگ ته لارسی، دهغه کس ددې مفکوري دناسمې ثابتولو، دهغه دنیک پوهوي اودشخړې، جنگ څخه دهغه د ډار په پار وگړي هغه ته پورته متل وايي. یادمتل دنوروستونزمنو کارونو څخه دیوکس دراکړځولو اویادهغو کارونو دستونزمن معرفي کولو په پار هم وگړي وايي.

د خپل کور پیر چاته نه معلوميږي

که کوم وگړی په یوکار کې دورتیا څښتن وی، خودهغه کورنی، دوستان دهغه په وړتیا ناخبره اودهغه په وړتیا کې شک ویني، یاد وگړی دخپل وړتیا په اړه دهغوی دشک ليري کولو په پار پورته متل وايي اوځان دورتیا خاوند ورپیژني.

د درواغو مزل لنډوي

که یوکس دروغجن وی: ناڅاپه یې دروغ بر بند سي، وگړي ددروغو دغندلو، دهغه دبدی او نور وگړي ددروغو څخه دمنعه کولو په پار پور ته متل وایي او خلکو ته ددرغوبدي څرگندوي.

د ډبري لرگی، دیوه غوزی

یادمتل وگړي یوالي ته رابولي او که کوم څوک یوالي ته زړه نه ښه کوي یادمتل وهغه ته دقنعت ورکولو په پار ویل کیږي.

د مسخرو اخیر جنگ وي

کله چې یو ټولی خپل ترمنځ نامناسیبي ټوکي کوي: ددوی دمنځ څخه یوکس پورته متل وایي او خپلي ټولی ته دا څرگندوي چې نامناسیبي ټوکي کول: زموږ ترمنځ نفاق، رځي او بدبینی ته لاره هواره وي اوداکار زموږ په زیان دی.

د میلمه ځواب پاتی دی

که کوم وگړی کوم چا ته منفي ځواب په زغرده اونیغ ډول ورنکړي خو په غیږي مستقیم ډول کوم داسي کار وکړي چې دمنفي ځواب څرگندونکی وی: مخاطب کس پورته متل وایي اودهغه دنامستقیم منفي ځواب یادونه کوی.

د هر چا عمل (کار) د خپل مخ آئینه ده

دامتل وگړي دخلکود پوهوي په پار هغه وخت وایي کله چې دکوم وگړي دنیکو یابدو کړنو یادونه، لیدنه کیږي، هغوی ددی متل په ویلو دا څرگندوي چې ټولنه کې دیوکس ښه کړنې هغه دخلکو په منځ کې محبوب کوی او هغه وگړی تل دخلکو څخه ښه ویني، خو برعکس دبدو کارنو کوونکي وکړي ته ټولنه درناوی نکوی دهغه پروراندې خلگ دبد چارچلند څخه کار اخلي او په ټولنه کې خپل محبوبیت، حیثیت، شخصیت او اعتبار دلاسه ورکوی.

د شعر معنا د شاعر په خپته کې ده

شعر دټولنې کړاونه، دردونه، نیمگړتیاوی، پرمختگونه، ښکلاوي، نازک احساسات اوگټور پوهوی په خپله رنگینه لمن کې رانغاړي او دیوې ټولنې اوسیدنکو پوري یې په ښکلي اوخوږه انداز رسوی، دهمدې اونورو ډېرو موضوعاتو (سکالوگانو) په رنگین تارپیونکي ته شاعر وایي، شاعر هغه څوک دی چې دټولنې هر اړخ ته پوره غور کوونکی، کټوونکی او تحلیلوونکی وی، شعر ډېروخت په تشبیحاتو، قینایاتو، اشارو، استعارو اورمزونو کې پوښلی وی،

چې د ډېر عامو وگړو پوهه يې د غوتيو سپرلوته نه رسيری. په خلگوکي اصطلاح ده چې وايي شاعرتۀ يې دشعر زرمعناوي ورکړي خوشاعر ويل چې نه دشعر معنا مې بله ده، دهمدې په خاطر وگړي پورته متل وايي چې دشاعر دشعر (پنځ) معنا دشاعر سره پټه ده.

کله چې ديوکار/شي ايجادونکي (پنځونکي) ته دهغه داختراع په اړه کوم څوک خپل تحليل وړاندې کړي خو دتحليل کوونکي تحليل دهغه پنځوني په اړه سم نه وي، تحليل کوونکي که د خپل تحليل دسموالي دعوۀ کوی اوځان په حقه بولي دريمگړی کس پورته متل وايي او هغه ته قنعت ورکوی.

د ښار دروازي تړل کيږي دخلکو خولي نه تړل کيږي دکوم چا پرکارونو چې ځيني خلگ هروخت اعتراض کوونکي اوتورلگونکي وي که کارگر دخپل کارڅخه ناهيلي سی اوډيرينول هوډ يې وکړي هغه ته يې يو خواخوږی راځي او دهغه دډاډ اوتشويق په پارپورته متل وايي.

د ښار وو څه له نر څه يې نه کله چې يو وگړی دخپل عنناتو، فرهنگ، کلتور خلاف دکوم کار دکولو هوډلری ياکله چې يوڅوک دخپل يو توکي بيهه دهغي سيمي دنرخ څخه پورته وايي وگړي دهغه دپوهوي لپاره پورته متل وايي او هغه ته قنعت ورکوی.

د حمام لنگ دی په هغوتوکو، شيانو باندي چې زړه نه تړل کيږي وگړي وايي دحمام لنگ دی نن ستا سبا دبل وی دبيلگي په ډول ماديّات، پياوړتيا، واک اوقدرت.

د خپل بام واوره د نورو په بامو اچوي که کوم وگړی خپل تيروتنې دنورلکبله بولي يا مسؤليت يې دنورو وگړو په غاړه اچوي وگړي دهغوی په اړه پورته متل وايي او هغوی ته داڅرگندوي چې خپلې تيروتنې دنورو په غاړه اچول ښه چارنه دی.

د خړه نه په زين باندي آس نه جوړيږی که کوم څه دارزښت وړنه وی اوخلگ ورته په لوی لاس ارزښت ورکوی: ددې وگړو دپوهي په پارخلگ پورته متل وايي او هغوی ددې کارڅخه منعه کوي.

د ډاله ږغ دلري ښه اوريدل کيږی که کومه پيښه په کومه سيمه کې وسي خودهغي سيمي خلگ ورباندي خبرنه وي بلکې دنورو سيموخلگ ورباندي ښه خبروي، که دپيښې دسيمي خلگ ووايي چې موږ هلته شتون لرو خونه يو په خبر تاسوڅنگه خبرسو است؟ هغوی دخپل خبرې دثبوت په پارپورته متل وايي اوځانونه ريښتني بولي.

دډبري لرگي ديوه غوزي
کوم وگړی چې غواړي نور وگړي يوالي کولو ته راوبولي او دکوم کار اغيزه داچي
په گډه وسي نسبت يوازي کولو ته ډېره بولي ديوالي دمخالفت کونکو
درضايت(خوښي)په پارپورته متل وايي اوخلگ يوالي ته رابولي.

د وړوندو په ښار کې يوسترگي پاچا دی
که کوم څوک ديوې ډلې پرمشر اعتراض وکړي چې په کارپوه نه دی مخاطب کس
ورته وايي:دی نسبت ډلې ته يي په کارپوه دی،تانه دې اوريدلي چې وايي:ډړوندو
په ښار کې يوسترگي پاچا دی.

د سپي په غپ پسې مه ځه
يادمتل هغه وخت يو وگړي هغه کس ته وايي چې چغلگريا کوم بل شر اچوونکي
دکوم بل چا پروراندې پارولی وی.دهغه په دې پوهو لپاره چې دچغلگرو اودهراچا
بده خبره،شيطانت سم نه وی او اړتيا نسته دهراچا بده خبر پر غور ونيسو.دلته دسپي
نوم ښايي ځکه راوړل سوی وي: سپی تل غاږي اودهرسپي غيا باندې دليوانو
دراټلو گومان کول ناسم وی.

د سوال په اوبو ژرنده نه گرځي،چليري
کله چې يوڅوک غواړي خپل ټولي چاري دنورو څخه په خواست،سوال کولو
سرته ورسوي،دهغه کس دپاد کارڅخه دراکړخولوپه پار کوم څوک پورته متل
وايي او هغه ته داڅرگندوی چې په هرکارکې سوال کول ښه نه وی.

د شپې بند اوبو وړی
کله چې بي وخته،بي پلانه،بي څيرني اوبي پوهي کوم وگړی يوکارکوی دهغه
دنیک پوهوي اودهغه کارڅخه درگرځولو په پارکوم څوک هغه ته پورته متل
وايي.

د شيطان غوږونه دې کانه وي
کله چې يوڅوک دخوښي،راز اوخپل دحال دڅرگندولو کومه خبره کوي وايي:د
شيطان غوږونه دي کانه وي.

د صبر مېوه خوږه وي
که کوم څوک يوکس ته دصبر او زغم درلودلو توصيه کوي وايي:د صبر مېوه
خوږه وي.

د ظلم ونې پايښت نلري

يوه وگړي ته دظلم دبدې دڅرگندولو او دهغه دظلم څخه دراگرځولو لپار کوم بل څوک پورته منل وايي او ظلم کول يوبدکار بولي.

د غله په غره کې ځای نسته

يادم تل ځکه خلک وايي چې داڅرگنده کړي چې غل، ځاين که څه هم په ښکاره به نه پاريري خو هغه په اصل کې ډارن دی ولې دهغه ويژدان، ضمير دخپل کړی کار دکولو لکبله په ډار او وېره کې وي، هغه که هرچيرې لارسی بياهم دخپل بدې په ډار کې راگيروی.

د بدې خبرې سل کاله عمر وي

که کوم څوک ديوچا دنماناسيبي خبرې څخه خفه سوی وی که هغه خبره کونکي ياکوم بل څوک دهغه خبرې ديداد پوښتنه تري وکړي: ځواب کې ورته مخاطب پورته منل وايي اودنه هيرولو ډاډي ورکوي.

د زور اوبه مخ پورته ځي

دظالم او جابرکس که ديوه ناتونه اومظلوم کس سره پرکوم داسي څه دعوه وي چې حق خو دمظلوم وي خوظالم په هغه دعوه کې گټوونکی سی، دلته نور وگړي دمظلوم سره دخواخوري په پارپورته منل وايي اوځانونه دمظلوم پلويان گڼي.

د سوداگر په سترگه ورته وگوره

که يو وگړی خپل يو توکی کوم بل وگړي ته ښکاره کوي چې هغه ورباندي خپل مثبت يامنفي نظر، آند ورکړي هغه ته وايي: دسوداگر په سترگه ورته وگوره.

د شا د کتلو پر ځای مخکې گوره

که کوم وگړی خپلې تيرې تيروتنې يادوي اوراتلونکي کارونه ترې پاتې وي: دهغه دپوهوي په پار وگړي ورته وايي: د شا د کتلو پر ځای مخکې گوره.

د کبرجن سر ټيټ وي

دياد منل موخه داده: که کوم وگړی مغروره، کبرکونکی وي که څه هم دی به آندي چې زه سرلوړی اوبنه يم مگر په حقيقت کې مغرور اوکبرجن سرتيی وی، هغه د درناوي وړنه وی.

د عالمه سره غم نه غم دی
کله چې یوه پوره ټولنه کوم کړ او سره مخ کېږي خلک یو بل ته دخواخوږي او
ډاډګیرنې په پار پورته متل وايي.

د ګونګي په ژبه خپله مور بڼه پوهېږي
کله چې کوم وګړی دکوم کار ماهره، کاسب وي او بل کوم وګړی دهغه کار دکولو
هڅه وکړي خو برعکس بريالی نسی. د بیلګې په ډول کوم چا خپل موټر یو بل کس
ته ورکړ خو هغه یې په چلولو کې دستونزو سره مخ سو دموټر خاوند دموټر چلولو ته
خپل وردانګي او پورته متل وايي.

د لاس پنځه ګوتې سره برابرې نه دي
که یوې کورنۍ کې دبدو اخلاقوڅښتن کوم وګړی وی او یوکس دهغه کورنۍ ټولو
وګړوته دهم هغه بداخلاق لرونکي په نظر ګوري. دهغه ددې ناسم آند دلمنځه وړلو
لپاره یو کس هغه ته پورته متل وايي او هغه دیاد نظر دکولو څخه راګرځوی.

د آس کیزه چا ته مه ورکوه
که کوم وګړی خپل دکارونو مسؤلیت نورو وګړوته ورکوي یو کس راځي او هغه
ته وايي: د آس کیزه چا ته مه ورکوه.

د فیل په غوږ کې ویده دی
کله چې کوم وګړی په ارزښت لرنکو خبرو اومسایلوځان نه خبروی یایې نه پوه
کوی دهغه دپاملرنې لپاره خلک پورته متل وايي او هغه ته دابنډۍ چې بي خبره
اوناپوهه ونه اوسي.

د کبر کاسه نسکوره ده
که کوم وګړی کبرکوي دهغه دپوهوي په پار وګړي پورته متل وايي او هغه
دکبرکولو دبدیو څخه خبروي. همدارنګه که دیوه کبرجن وګړي مادي یا معنوي شته
ناڅاپه دمنځه لاړسی: وګړي دنورو وګړو دپند اخیستلو په پار یاد متل وايي.

د ګور شپه نه په کور کېږي
که کوم څوک دیوه وفات سوي دخپلوانو سره خواخوږي کوي یا کوم څوک دمرګ
څخه دنه خلاصون یادونه کوي یاد متل وايي اودڅرګندوي چې کله دانسان پردې
نړۍ دژوندشپې ورځې خلاصې سي هغه نه راګرځي.

د لستونې مار دی

که دکوم وگړي خپل دهغه سره بد وکړي: دخپلې خواشني دڅرگندولو په پار ياد متل وايي او خپل زړه ته ډاډ ورکوي. همدارنگه که کوم څوک دکوم خپل دبدې په اړه خبرسي يا پرې شک وکړي دهغه په اړه خپلو نورو خپلوانو ته ياد متل وايي.

د آهنګريوټک دزرګرسل ټکه

کله چې کوم وگړی په کوم کار کې پوره پوهه ونه لري خو هغه کار کوي يوبل کس چې دهغه کار ماهيره او پوه وي راځي او پورته متل وايي ددې متل په ويلو هغه کس ته داڅرګندوی چې دا کار که ته په ډېروخت او د ډېرې انرژي په لګښت سرته رسوي برعکس زه يې په لږوخت او کمه انرژي سرته رسولی سم.

د اوبن پر شا داسي ډېرې ډمامي وهل سوي دي

کله چې يوکس دکوم کړاو سره مخ کيږي او ياکوم څوک ورته کومه بده، منفي خبره کوي، که هغه کس ته کوم څوک وايي: چې تاپسي فلان کس داسي او هسي وايي او يا ستا مخته کومه ستونزه راروانه ده خوته چوف يې ځان دي بي عکس العمله پريښی دی، يادکس ورته ځواب ورکوي او پورته متل خپل او دهغه د ډاډ په پار وایي.

د بنو/باغو څښتن په ارامه نه وي

که کوم وگړی دډېرو شتو واک او پياوړتيا غوښتونکی او خوښونکی وي، دهغه کس د ياد کار څخه دمنعه کولو او هغه ته ددې ښوولو په پار چې خپل پر شتو، واک او پياوړتيا صبر وکړه وگړي هغه ته پورته يادسوی متل وايي او هغه ته داڅرګندوي چې ستا ژوند اوس هم د خوښيو او ارام څخه پرېمانه دی.

د دو افغانیو بيزو وه د لسو افغانیو زنجير يې يوړو

که کوم وگړی دگټې په پار يوکار پيل کړي خو برعکس په هغه کار کې دگټې پر ځای توان وکړي، ياد وگړی دخپل تيروتنې دمنلو او دخپلې مايوسۍ دڅرګندولو په پار پورته متل وايي.

د شيدو سوی مستي پوه کوي

که کوم وگړی دکوم کار څخه زيانمن سی او بيا دهغه کار په کولو يا دکوم بل کار په کولو کې دډېر احتيايات څخه کار اخلي: که کوم څوک هغه وغندي، ياد کس دخپل ځان دنه ملامتی ياکوم بل کس دهغه دنه ملامتی په پار پورته متل وايي او هغه گرم نه بولي.

غوټه چې په لاس پرانيستل کيږي غاښ ته څه اړتيا ده
که د دوو وگړو ترمنځ يوه ستونزه رامنځ ته سي او د دوی څخه يو يې غواړي
داستونزه دنورو وگړو په مرسته حل کړي، دويم يې وايي: زه اوت ه به خپله داستونزه
خپل ترمنځ حل کړو نور وگړي به خپل دستونزي په خلاصونه کې منځ ته نه
راولو تانه دي اوريدلي چې وايي: غوټه چې په لاس پرانيستل کيږي غاښ ته څه
اړتيا.

د مچ په سره سيلاو مه گرځوه
که يو وگړی پر هره خبره غوسه کيږي او شخړه کوی دهغه ددې کار دغندنې اودهغه
دپوهوي په پار کوم بل وگړی هغه ته وايي: د مچ په سره سيلاو مه گرځوه.

د مور په نس کې چا نه دي زده کړي
که يو وگړی يو کار چې مخکې يې هغه کار نه وي کړی په ښه ډول نسی کولی، که
کوم بل وگړی پر هغه اعتراض وکړي او د ياد کار دپريښودلو ورته
ووايي: کار گرکس ورته ځواب ورکوی: صبره وکړه دا کار به زه زده کړم چا نو کار
دمور په خپه (نس) کې زده کړی دی.

د غنمو له برکته اغزي هم او به کيږي
کله چې ديوښه وگړي دبرکته کوم بد وگړي ته هم گټه رسيږي په دې وخت کې
وگړي وايي: دغنمو له برکته اغزي هم او به کيږي.

د خوار دوه غوايان وه يو وتی نه بل ننوتی نه
کله چې دکوم چا کارونه مخته نه ځي او ياد وگړی ډېر وخت دکړاونو سره مخ وي
دخپل خواشینی دڅرگندولو په پار پورته منل وايي.

د لو گړي چې لو ته زړه نه کيږي، لور په لو ته تيره کوي
که کوم څوک په خپله دنده کې سوستي اولتي کوي، ځان په يوه اوبله بهانه
دکارڅخه کاري، يا که کوم څوک نه غواړي دکوم بل چا خبره ومني او ځان په يوه
اوبله بهانه خلاصوي: ددې وگړي دغندنې او دهغه ددې کار څخه دلاس پرسرکيدا
په پار وگړي هغه ته ياد منل وايي.

د مستي مچن ده، چپه گرځي
که کوم څوک سر زوري کوي اود بل چا خبرې ته ارزښت نه ورکوي، يا که کوم
څوک بيله آند اوتحليله داسي کارونه کوي چې دکولو امکان يې نه وي: دهغه
دحالت، صفت دڅرگندولو په پار خلک پورته منل وايي.

د هر کار پیل سخت دی

که یو وگړی نوی کار پیلوی او ورته ورخطا او اندېښمن وي، وگړي دهغه داندېښنې او ډار دختمیدا په پار پورته متل وايي او هغه ته ډاډگیر نه ورکوی.

د یوه لاسه ټک نه خیري

که کوم څوک یوازې کوم کار پرمخ بیايي خوځنگه چې ښايي هغه سي يې سرته نسی رسولی، که کوم څوک نور وگړي دپېل سره مرستې کولو او یا دیاد کس سره دمرستې کولو لپاره تشویقوي پورته متل وايي او دا څرگندوي چې کارونه دوگړو په یوالي ښه سرته رسیدای سي نه دهغوی په نه یوالي.

دا یې گز دا یې میدان

که یو څوک دکوم کار دزده کړې او کولو دعوه وکړي، که دهغه په خبره دده مخاطب وگړي باور ونه کړي هغه ته دده دیاد کړي کار دسملاسي سرته رسولو وایي، خودا ویل یې نیغ نه وي دیاد متل په ویلو هغه ته دهغه کار د سمدستي سرته رسولو بلنه ورکوی.

د یوې سپرې لپاره ټول پوستین په اور اچوي

که کوم څوک دیوه وگړي لکبله یوې پوره کورنۍ ته توهین وکړي. که یوکس دکوم چا په یوه تیروتنه هغه سره دتل لپاره اړیکې ختمول وغواړي: په دې وخت کې متل ویونکی یاد متل وایي.

دا یې کواله (قباله) په چا یې مني

که یو وگړی پیاوړی ثبوت او دلیل دکوم چا مخته کښيږدي خو بیا هم مخامخ لوری دغه ثبوت او دلیل ونه مني دلیل ایښودونکی وگړی خپل مسئولیت دغاړې اړولی بولي او دناخوښي په څرگندولو وایي: دا یې کواله (قباله) په چا یې مني.

دوې هندوانې په یوه لاس کې نه ځائیږي

که کوم وگړی په یوه وخت کې دوه کارونه سرته رسول غواړي یا یوکس دوه متضاد کارونه سرته رسوي دهغه کس دمخنیوي او دهغه دپوهولو په پار کوم وگړی هغه ته وایي. دوې هندوانې په یوه لاس کې نه ځائیږي.

درياب به لوبښو نه وچيږي

که دکوم چا سره علم، پوهه وي او یو کس دهغه څخه وغواړي چې ده ته علم، پوهه ورزده کړي خو علم، پوهه درلودونکی دیاد کس غوښتنه ونه مني غوښتونکی کس دهغه دڅخه دلمنځه وړلو په پار پورته متل وایي، او غوښتنه تري کوي چې دیاد ناسم کار څخه لاس واخلي.

داسي ونه نسته چې باد نه وي بنوره ولي
که یو وگړی دیوې ستونزې یا کړاو سره مخ سي او کوم څوک غواړي هغه ته ډاډ
ورکړ، زغم کولوته یې راوبولي هغه ته یاد متل وايي او دا ورته څرگندوي چې
هرچا باندي هرو مرو کومه ستونزه یا کړاو راغلی دی.

ر

راتگه په اراده بیرته تگ په اجازه
که کوم وگړي کره دهغه یو دوست میلمه سی: کله چې یې دوست و غواړي خپله
میلمستیا پای ته ورسوي او لارسی کوربه هغه ته پورته متل وايي او دا په ډاگه
کوي چې زه نه غواړم ته اوس لارسی پورته متل دکوربه هغه ټینگار ښیي چې
میلمه لاڅه موده خپل میلمستیا و غځوی.

راکړي خپل چه خورم ئي تل
که دچا دخپل لاس گټلي خوښه وي اونه غواړي دبل دمرستي په مټ ځان وساتي
نوهغه پورته متل دخپل آند دڅرگندولو، ستا دپوهوي اود دعا په ډول وايي.

رحم په لیوو ظلم په پسو
که یو څوک غواړي دیوه بي انصافه، بي عدله اویوه بد رهبر دواکمنۍ څرنگوالی
کوم چاته بیان کړي، یا دهغه دبدوالي پوره انځور کوم چاته وښیي، یادسوی متل
وايي اودهغه رهبر بي عدلتي اوبدي انځوره وي. یادمتل دپښتوژبي دنورومتلونوپه
شان ډېر نور دکاروني علتونه لري.

رند دې خپله رندي کوي، د شوده ملگری خدای جل جلاله دی
یو وگړی که دکوم چالاکه، فریب کار دچم کولو څخه ستړی سی اودهغه ځواب نه
غواړي په فریب، چم کولوسره ورکړي: خپل مل الله جل جلاله یادوی اودهغه
دفریب، چم څخه دژ غورل کیدو دعا دیاد متل په ویلو سره کوي.

رنگ ئي مه گوره خوند ئي گوره
که یوکس کوم داسي موټر وپیري چې درنگ دخوا خوار او دښه چلاو دکولو هیله
تري نه کیږي: که کوم کس دهغه موټر بد ووايي او څرگنده کړي چې یاد موټر به
ښه کاردرته ونکړي، په دې وخت کې دموټر خاوند دهغه د ډاډ او خپل په پیرکي دنه
تاوان کولو وایی، موټر ښه موټر بولي، یاد متل دخپلو خبردثبوت اودموټر دماشین
پر جوړوالي د ډاډپه پاروایی.

رنگ يې دملا عمل يې د بلا

که دکوم چا خبرې ښې وي خو برعکس عمل يې ناسم اودر مثبت اړخ يې منفي اړخ پياوړی وی دهغه کس ددې ځانگړتيا دبرښدولو لپاره خلگ ياد منل وايي.

روزي په ټنډه ده نه چه په منډه ده

که يو وگړی دمادياتو دلاسته راوړلو لپاره ډېرکوښښ کوي خوپايله يې سرچپه وی دهغه کس سره دخواخوړی اودهغه دپوهوي لپاره خلگ يادمنل وايي.

روغ صحت نيمه بادشاهي ده

که يوکس دبل کس سره دهغه دناروغی په اړه خبرې کوي،دهغه سره دخواخوړی په پارپورته منل وايي اودروغتيا ارزښت بيانوي.

ريښتيا ويل ترخه دي، خو ميوه يې خوږه ده

که يوکس ته يو بل وگړی دهغه دنيمگړتيا په اړه وايي اوپر هغه کس ياد حقيقت ويل بد ولگيري نيمگړتيا په گوته کوونکی کس پورته منل وايي او هغه ته ښی چي زه ستا دښيگنې په پار ستانيمگړتيا درته په گوته کوم .

ز

زر په هغو گران وي چه گټلي يې په خپل ځان وي

که يو وگړی بي ځايه لگښتونه کوي او دلگښت کولو ورسره څه باک نه وي،يعني بي ځايه لگښت اواسراف کوي دهغه وگړي ددې کار دکولو علت که کوم څوک وپوښتي،يوکس هغه ته پورته منل وايي او غواړي داڅرگنده کړي چي ياد کس ځکه ډېر لگښت کوي چي ده ياد ماديات يا خوځپله گټلي نه دي يايي په داسي لارگتلي چي ورباندي ستړی سوی ندی.

زړه د غوښي دی

که کوم کس وډارسی،خفه سی،خوشحاله سی،يوڅه يې خوښ سی که د علت پوښتنه تري وسي نودی ورته ځواب ورکوي اووايي:زړه د غوښي دی.

زما يې غاړه، ستا يې چاره

که يوکس دکوم چاسره وعده وکړي،ديوکس ضمانت وکړي نومخاطب کس ته وايي که زه وعده خلافه سوم يا ما چي ضمانت دکوم کارکړی اودهغه برعکس کار وسو نو زما يې غاړه، ستا يې چاره.

زړه ور يوه ورځ مري او بې زړه هره ورځ
يادمتل وگړوته داڅرگندوي چې دهرڅه اوپه هرڅه کې ډار ونه کړي، ډار اوپره
يوازي دالله جل جلاله څخه په کار ده.

زما خو پکې وربښته سپين سويدي
که کوم څوک ديو چا څخه پوښتنه وکړي: ستا فلانکې کار زده دی که نه؟ مخاطب
دهغه کار دزده کړې اوپه خپل مهارت باندې دپوره ډاډ په پاروايي: زما خو پکښې
وربښته سپين سويدي.

ستايي لاس زمایي گريوان
که کوم وگړی ديو چاسره وعده کوي او هغه دوعدي سره سره نور هم غواړي ځان
ډاډه کړي، وعده کوونکی وايي: که زه پړ وعده ونه درېدم او خپله وعده مې پوره نه
کړل نو ستايي لاس زمایي گريوان.

زه ستړی ته ناخوښه
که کوم وگړی ديو چاسره ښيگڼه کوي خو برعکس هغه ورسره بدکوي اونه غواړي
نور ښيگڼه کوونکی ورسره ښيگڼه وکړي، دپاد چلند پر وړاندې ښيگڼه کوونکی
وايي: زه ستړی ته ناخوښه.

زوی ئې غوښت خیر ئې نه غوښت
که والدین دخپل اولادڅخه ناخوښه وي او دهغه دبدو کړونو څخه رنځ وړي
وايي: زوی ئې غوښت خیر ئې نه غوښت.
يادمتل وگړي دنورو خلکو دا اولادونو دبدی په لیدو هم وايي.

زاري هم د زوره کمه نده
که یو وگړی ديوڅه دلاسته راوړلو لپاره کوم چاته ډېرې زاری، خواستونه وکړي
او هغه لاسته راوړي، که د ورکوونکي وگړي څخه پوښتنه وسي: چې ولې دي هغه
ته یاد توکی ورکړ؟ هغه ځواب ورکوي: زاري هم د زوره کمه نده.

زر که پاک وي له اوره بې څه باک وي
که کوم وگړي باندي یو تور ولگيږي او دهغه تور سپیناوی ورڅخه وغوښتل
سي: کله چې یادوگړی دلگیدلي تور وه سپیناوي ته غاړه نږدې او پر ده لگیدلی
تور هم نه مني، یوکس راځي او هغه ته وايي:

زر که پاک وي له اوره يې څه باک وي. يادمتل هغه تورن وگړي چې تور پري لگيدلی وي دهغه تور دناسم ثابتولو اوددې څرگندلوپه پارچې گواکي ماباندي توربي معنا لگدلی دی، ماهغه کړن چې زه پري تورن يم ندی کړی هم وايي اويا دامتلي چې وايي: چې غل نه يم دپا چا نه وپريزم وايي. يادمتل دهغو وگړو په وړاندې هم ويل کيږي کوم وگړي چې دکوم تورسپيناوي او حساب ورکوني ته غاړه نږدي.

زړونه يو بل ته لاره لري

که دکوم چا ديوچا سره مينه وي: کله چې دمقابل وگړي څخه يې پوښتنه وسي چې ته هم دپاد کس سره چې ستاسره مينه لري مينه لري اويا که دکوم چا ديوکس څخه نفرت کيږي اودمقابل کس هم دهغه څخه نفرت کيږي ياکه دوه يا څو وگړي په يوه کارکې تصدق په يوآندوی نويا دسوی مثل وايي.

زما زويه تر ما لويه

که په يوه کارکې ناپوه کس پوه کس ته لارښوونه کوي اويا کوم اولاد خپل والد ته لارښوونه کوي: په دې حالت کې دپاد مثل دويلو ځای اوارتيا پيدا کيږي اوځيني وگړي يې دمقابل لوري دپوهوي، تاني اوخپلي ناخوښۍ دڅرگندولو په پاروايي.

زمری که په پنجره کې وي هم زمری دی

که يو غښتلی اودمظلومو دحقوقو څخه دفاع کوونکی زنداني وي يا ورباندي دظالمو دلوري بنديزونه لگيدلي وي دهغه په اړه وگړي وايي: زمری که په پنجره کې وي هم زمری دی.

زه تر تا جار ته تر ما جار

که يو وگړی دکوم بل وگړي لپاره خپل ارزښت اودهغه ارزښت دځان لپاره هغه ته څرگندوی وايي: زه تر تا جار ته تر ما جار.

زه ځان خورم تا لره، ته غار کيني ما لره

که کوم څوک ديوچا سره خواخوږي، مرسته، او هکاري کوي خو هغه يې پر وړاندې سرچپه کړني سرته رسوي: ياد وگړی دخپلي گيلې اوخواشيني دڅرگندولو په پار وايي: زه ځان خورم تا لره، ته غار کيني ما لره.

زه زړه په لاس کې ورکړم، دی وای پښتورگی دی
که کوم څوک دیو چاسره په رښتني ډول خواخوږي او مرسته کوي خو مقابل کس
دهغه خواخوږی او مرستې ته ارزښت نه ورکوي: مرسته کوونکی کس دگيلې
اوناخوښی په پاروایي: زه زړه په لاس کې ورکړم، دی وای پښتورگی دی.

زور يار ځين کړی آس دی
يادمتل وگړي پرخپلو دوستانو دډېر باور درلودلو د ډاډ په پاروایي.

زوی مې را ملا کړه کډې مې باريزي
که کوم وگړی دکوم بل چا څخه دیوه داسي کار پای ته رسول ژر وغواړي چې
دهغه کار سرته رسول ډېرې مودې ته اړتیا لري؟مقابل لوری دهغه ځواب د یاد
متل په ویلوسره په غیروي مستقیم ډول ورکوي اوداڅرگندوي چې زه نسیم کولی ستا
کار په لږه موده کې سرته ورسوم.

س

سپمولي، سپو خورلي
که دکوم چا څخه دهغه سپمول سوي شتمني بيله گټې لاره سي هغه خپله ياکوم بل
وگړی وايي: سپمولي، سپو خورلي.

سپورمی که په آسمان وي رڼا يې په جهان وي
که کوم وگړی دیوه پوه انسان دليروالي څخه رڼخ وړي، گيله ياشکایت دهمدې
ليروالي لکبله کوي: يو وگړی راځي او وايي: سپورمی که په اسمان وي رڼا يې په
جهان وي. ياد متل دیوه عالم په اړه هغه وخت هم ويل کيږي کله چې هغه وفات
سوی وی.

سپين نيت لوی دولت دی
که کوم وگړی يوچاته دښه نيت درلودلو توصيه کوي هغه ته وايي: سپين نيت لوی
دولت دی.

سپين ورينته نه توريزي
که کوم وگړی کوم چاته وايي چې که کوم څوک په رښتيا نیک اودښه
خوي، اخلاقوڅښتن سي نودانسي کيدای چې هغه دې بيا دنیکو اخلاقو، نیک خوی
برعکس کړني وکړي، دخپلو خبرو دپخوالي او ثابتنولو لپار پورته متل وايي
اومخاطب ته ډاډ ورکوی.

ستا خو پنځه واړه گوتې په غورو کې دي
که یو وگړی کوم چا ته دهغه دښه ژوند درلودلو انځور وړاندي کوي اودخپل
ستري ژوند انځور هم ورته مخته ږدي هغه ته وايي: ستا خو پنځه واړه گوتې په
غورو کې دي.

سترگې عين غين کوي
که يوکس دبل کس دچلند او خبرو څخه ستري سی اوسترگې يوې اوبلې خواته
اړوي ياکله چې يوکس دکوم چا ناسم حرکتونه دده پر وړاندې وويني او غواړي هغه
دياد کار څخه راوگرځوي، هغه ته په تونده لجه وايي: ته څه سترگې عين غين
کوي.

ستري ورځ دوست نه لري
که کوم څوک په يوه کړاو، ستونزه کې راگير وي اوکوم څوک ترې وپوښتي
ستاخواخوري اودوستان ستاسره ولې نسته چې ددې ستونزې اوکړاوڅخه په
وتلوکې درسره مرسته وکړي؟ يادکس ورته ځواب ورکوي: ستري ورځ دوست نه
لري.

ساعت هغه ساعت دی چې تير سو
دياد منل په ويلو وگړي داڅرگندوي چې دهرې شيبې څخه بايد پوره گټه واخلو، کله
چې يوه شيبه تيره سوه بيا ورسته نه راگرځي، خپل وخت بايد په بي معنا او عبث
کړنو تېر نه کړو بلکې په هغه وختونوکې نيکي وکړو ترڅومو د ابدي ژوند لپاره
تياری نيولی وی.

سپي غيږي کاروان تيريزي
که ديونیک کارکونکو يادلي مخه خلگ په درغو ويلوسره نيسي دهغوی بدی
بيانوي، بهتان پرې وايي، دهغوی پلويان نيکوکاره ډالې ته دهغوی دتشويق اوډاډ
ورکولو په پاروايي. سپي غيږي کاروان تيريزي.

ستا استاد زما شاگردو
که دوه وگړي په يوه کار کې دواړه ځان پوه بولي اويوبل نه سره مني، يو ددوی
څخه دخپل پوهې مهارت دډېروالي دڅرگندولو په پارمقابل کس ته وايي: ستا استاد
زما شاگرد وو، ته زماڅخه په ياد کار کې ماهره اوپوه نسي کيدای.

سترگه رنده بڼه ده او معامله رنده بڼه نه ده
کله چې دوه يادېروگري خپل ترمنځ کومه معامله کوي، دمعاملي دښه او دراتلونکو
ستونزو دښه پيښدو اوپرتولو شرايطو دخبرو کولو دتینگارپه پار يو ددوی څخه
پورته متل وايي او دسودا،معملې دپاکۍ ډاډ مخامخ وگري ته ورکوي

سر چه د شال لايق وی له کشميره ورته راځي
که يو وگري غواړي کوم کس ته ډاډ ورکړي چې تا که دفلان کار دکولو وړتيا
پيداکړه ته به دهغه کارپه کولو کې لوړو پوړيو ته ورسيدی،مقابل کس که دپاد کس
په خبرکې شکي يا گومان کوونکی سی :يادوگري دخپل خبرې دثبات په پار ورته
پورته متل وايي او هغه ته ډاډ ورکوی که ته په رښتيا په هغه کارکې مهارت
درلودونکی سي همداسي به وسي.

سر څه په يوه لوتۀ سپيره، څه په سلو
يو وگري که لږکار کوي اود ډېرکار کولو هوډ وکړي په دې وخت کې که يو بل
کس هغه دپاد کار دکولوڅخه راوگرځوی اودځينو ستونزو اوځنډونو دراتلو لرلید
وکړي: هوډ کوونکی وگري دخپل ډاډ او په ځان دباور په پار پورته متل وايي
اودهغه خبره ردوي.

سر د پاسه سر دی
که يو وگري دخپلې پياوړتيا پوهي،زيرکتيا سيال نه ويني،دهغه ددې آند دناسم
ثابتولو په پار يو وگري پورته متل وايي اودهغه خبره ردوي.يادمتل هغه وخت هم
ويل کيږي کله چې يو ظالم پرمظلوم وگري ظلم کوي مظلوم کس دهغه څخه دغچ
اخيستلو وايي خوظالم کس يي نه مني اوځان پياوړی بولي دهغه څخه دغچ
اخيستلوتوان په چا کې نه ويني،مظلوم وگري پورته متل وايي او هغه ته
داڅرگندوي چې ستا دظلم دفعه کوونکي هم شتون لري .

سر ندی کدو دی
که يو وگري ليک لوست اويا کوم بل کسب کارپه آسانی سره نسی زده کولی اويا
که کوم څوک دژرهيږيدلو ستونزه لري يا دکوم چا په کومه خبره سره نه
خلاصيدی :هغه وگري ته يو بل وگري پورته متل دتوکو په ډول وايي او هغه ته
داتوصيه کوي چې خپل ټوله پاملرنه دهمدې زده کړې لوري ته راواړوي.

سل ئي گوري يو يي غواړي
که کوم څوک دپوتوکي دبيعي دمعومولو اودهغه توکي دکتلو په وخت کې دهغه
توکي خاوند ته ووايي چې تاسو خوبه زما په دې کارخفه کيږی نه؟دتوکي
پلورونکی ورته وايي ياولې به خفه کيږم؟ سل يي گوري يو ئي غواړي.

سل دي ومړه يو دي مه مړه
 كه ديوه غښتلي، هيوادپالونكي اودمظلومو لاس نيونكي كوم څوك يادونه اوستاينه
 كوي وايي: سل دي ومړه يودي مه مړه يادمتل هغه وخت هم دافسوس اوخوشيني په
 څرگندولو وگړي وايي كله چې دياډو ځانگړونو دردونكي وگړي ددي نري څخه
 كوچيدلي وي اودهغه شتون ته اړتيا پيښه سي.

سره زر خپل ځان معلوموي، ښكاره كوي
 كه يو وگړي كي دكوم كار وړتياوي اوځان دخپلي وړتيا لكبله په ځلگو كي
 مشهوركړي، وگړي دهغه په اړه پورته متل وايي اوداڅرگندوي چې استعداد پټ نه
 پاتي كيږي.

سبا هم دهمدي مياشتي ورځ ده.
 كله چې يوكس يوه كار كولو ته شله وي اويا خپل كار غواړي سبا ته وگړي دعوه
 يي داوي چې سبا به درنن زه ياد كار په ښه ډول سرته ورسوم، يوكس ده ته وايي:
 سبا هم دهمدي مياشتي ورځ ده.

سل افغانی پور كه د ژمي شپه په كور كه
 كه يو وگړي په ژمي، يخ كي يوچاته دميلمستيا ووايي مگر هغه يي بلنه ردكړي خپل
 دليل پورته متل وايي اوځان خلاصوي.

سل سرونه يي خيسته كړه يو ئي هم ونه خريه
 كه يوچا ډېركارونه پيل كړي وي اويوهم سرته ونه رسوي دهغه په اړوگړي
 وايي: سل سرونه يي خيسته كړه يو ئي هم ونه خريه.

سل كاله عبادت يوه خبره د حقيقت
 كه كوم څوك يوچا ته درښتيا ويلو توصيه كوي اود دروغو ويلو څخه يي
 راگرځوي هغه ته پورته متل وايي اودرښتيا ويل ارزښت څرگندوي.

سل واری يي وگچه، گچه كړه يو وار ئي پرې كړه
 كه يو وگړي كوم چاته په خپل كار كي دډېرې پاملرنې كولو توصيه كوي: هغه ته
 وايي: سل واري يي وگچه يو وار ئي پرې كړه.

سيالې د نيكو ښه ده نه د بدو
 كه يو كس په بدو كارونو كي ديوبل وگړي سره دسيالۍ كولو هيله، هوډكوي: ياد
 وگړي ته دهغه يو خواخوږي، دوست پورته متل وايي اودهغه دياډ ناوړه كار دكولو
 څخه دمنعه كولو كوښښ كوي اوښه كړنو كولو ته يي رابولي.

سینه دریاب كړه خوله بيړي
 يادمتل وگړي هغو وگړو ته دپوهوي په پاروايي كوم وگړي چې لويه سینه، زغم نه
 لري اويا يي ژبه خوږه اوښه خبرې كوونكي نه وي.

ش

شر چه غواړي پرې پيښ به سي
 كه يووگړی دشخړې كولو، شر كولو هيله لري په نيغ يا غير مستقيم ډول ځان ته
 دشرموندولو كوښښ كوي، ياد وگړی نور وگړي دشركولو څخه راگرځوي او
 ورته پورته متل وايي، د ياد متل دويلو څخه يې موخه داوي چې شر مه غواړه كه ته
 لږ هم دشركولو هيله ولري نوليري نه ده چې داهيله به دي پوره سي.

شرم په سترگو كي دی
 كه يو څوك دحيا، شرم كولو يادونه كوي نو هغه لومړی دسترگو حيا يادوی او كه
 دكوم چا په سترگو كي حيا، شرم نه وي خلك دهغه په اړه وايي: شرم په سترگو كي
 دی.

شعر ئي جاري/روان خلاص دی
 كه يو څوك دخپل عادي حالت څخه كومه شيبه د ډېرې خوښۍ د احساس
 درلودونكي سی هغه ته نور وگړي وايي: نن دي خورا شعر خلاص دی. يادمتل
 دهغو وگړو په اړه هم ويل كيږي كوم وگړي چې تيزه، فصيح، بليغه ژبه ولري.

شنې په غلا نه چې چل كيږي
 كه يو وگړي كوم كار كړی وي او دده په گومان څوك ورباندې نه وي خبر
 خوناڅاپه دهغه كار په اړه يو خبركس هغه ته يادونه كوي، كه كار كوونكي كس
 تعجب وكړي، خبر كس ورته وايي داسي كارونه نه پتيري تا نه دي اوريدلي چې
 وايي: شنې په غلا نه چې چل كيږي. ياد متل هغه وخت خلك يوبل ته وايي كله چې
 كوم كار لوی وي او دوی غواړي په پټه يې سرته ورسوي.

شيدو سوئ، مستي پوكي
 كه چا په يوه كار كي زيان ليدلی وی او په خپلو نورو كارونو كي دپوره غور
 اوسايي څخه كار اخلي كه پر ياد كس كوم څوك نيوكه وكړي: دهغه د دفاع په پار
 كوم بل وگړی پورته متل وايي او هغه گرم نه بولي.

دين/شر عه كي څه شرم دی
 كه يو كس د ديني، شرعي پوښتنې په كولو شرميږي دهغه ددې كار دغندنې، پوهوي
 او تشويق په پار خلك پورته متل وايي او هغه ته د علمي پوښتنو كولو په وخت كي
 دشرم نه كولو لارښوونه كوي.

شیطان لا د مري لاس اخلي

که یو څوک په مړو پسي غيبت کوي دهغه د یاد کار د غندلو او هغه د دې کار څخه دراکړ ځولو په پار وگړي هغه ته پورته متل وايي.

شرم لکی نه لري

که کوم وگړی یو کار وکړي او کوم بل څوک ورته ووايي چې یاد کار چې تا وکړی تا شرم نه درلودی، که کار کوونکی ووايي دانو اوس د شرم کاروو؟ ځواب ورکوونکی ځواب ورکوی تاته به د شرم کار نه ښکاري خلکو ته خو د شرم کاردی شرم خوڅه لکی نه لري.

شتر مرغ ته ئې ويل چې پرواز وکړه ويل يې اوبښ يم ورته ويل يې بار يوسه ويل ئې مرغه يم که یو وگړی دکوم کار دکولو يانه کوم چا ته نسي ویلی هغه پورته متل وايي او دپريکړي کولو څخه ځان عاجزه بولي. همداسي که کوم څوک ديؤ کار دکولو يانه کولو دواړو ته پلمې جوړوي یاد کس ته هم وگړي پورته متل وايي.

شرمښ د خدايه څه غواړي ؟ باد و باران

که یو بدکار کوونکي ته ديؤ بدکار دکولو لاره په پوره ډول خلاصه سي، زمينه ورته برابره سي دهغه په اړه خلک پورته متل وايي او خپله خواشيني څرگندوي.

ص

صابر سره خدای جل جلاله مل دی

یاد متل هغه وخت وگړي یوبل ته وایي کله چې یو چاته د صبر کولو توصیه کوي یا ورته د صبر کولو ښیگڼې په گوته کوي.

سبا هم دهمدې میاشتي ورځ ده.

کله چې یوکس یوه کار کولو ته شله وي او یا خپل کار غواړي سبا ته وکړي دعوه یې داوي چې سبا به درنن زه یاد کار په ښه ډول سرته ورسوم، یوکس ده ته وایي: سبا هم دهمدې میاشتي ورځ ده.

صبر د میرو لوی هنر دی

که کوم وگړی غواړي یوبل کس صبر کول ته را وبولي اود صبر کولو توصیه ورته وکړي هغه ته یادمتل وایي اود صبر کولو ارزښت ورته بیانوي.

صدقه رد بلا ده

که یو څوک غواړي کوم وگړی صدقې او خیرات کولوته راوبولي او د صدقې خیرات ارزښت ورته بیان کړي: هغه ته پورته متل وايي او کوبښ کوي چې د نیکۍ کولو گټې ورته بیان کړي.

صحت (روغتیا) لوی نعمت دی

که کوم څوک غواړي دروغتیا گټې بیان کړي او دروغتیا او دروغتیا په وخت کې خلک کار کولوته راوبولي: یاد متل ورته وايي او خپل دروغتیا څخه خوښي او دنورو پرناروغۍ باندې ناخوښي څرگندوي.

صبر د سپي او زړه د زمري

که کوم څوک د زړورتیا اوسبر کولو څرگنده بیلگه راوړي یاد متل وايي اود صبر او زړه وړتیا ښیځنې بیانوي.

صورت (بدن) یې غټ په کار کې لټ

که بدن څخه کوم غټ یا پیاوړی کس په کارونو کې لټ او کار کولوسره یې مینه نه وي دهغه کس د صفت په توگه ځینې وگړي یاد متل وايي.

صورت خو چمن نه دی چې بیا به را شین (زرغون) سي

یاد متل هغه وخت یو وگړی د ځان د خلاصون، دلیل او دفاع په پار وايي کله چې هغه ته د یوه درنده، شاخه یا سخت کار دکولو وویل سي یاد وگړی د امتل خپل دلیل نیسي اودهغه کار دکولو څخه ډاډه کوي.

ض

ضامن جواب ورکونکی دی

دیاد متل معنا څرگنده ده. د امتل هغه وخت وگړي وايي کله چې یوکس دکوم بل چا ضمانت وکړي.

ضرورت (اړتیا) د ایجاد (نوبت) مور ده

که کوم څوک نوبت، اختراع کوي او دهغه څخه دیادي کړنې علت، سبب پوښتل کيږي یاد کس ورته ځواب ورکوي: ما دې اختراع، نوبت ته اړتیا درلودل ځکه خو ما دا نوبت یا اختراع وکړل.

ط

طبيب هغه دی چې پر راغلي وي
که یو وگړی پر کوم چاتور ولگوي چې زه آندم تا فلان کار کړی دی، مخاطب
دپورته متل په ويلو دا څرگندوي چې ما نه تا هغه کار مخکي کړی دی ځکه اوس پر
ماتور پوري کوي ته د یاد کار تجربه لري نو ځکه پر ما گومان کوي .

طمعه د خدای جل جلاله څخه ښه ده نه د بنده څخه
که کوم څوک د يوچا څخه دکومي همکارۍ اومرستي طمعه لري،خوهغه چې
د مرستي طمعه يې ورته کړی وه ورسره مرسته ونه کړي،يو بل وگړی د طمعه
کوونکي وگړي دخوښۍ په پار پورته متل وايي او هغه ته دا څرگندوي چې طمعه
کول ډېر وخت ښه نه وي .

ظ

ظالم مې هم وهي هم مې ژړا ته نه پريږدي
که کوم وگړی پر يوچا ظلم هم کوي او هم نه پريږدي چې مظلوم دده د ظلم څخه
شکایت وکړي، په دې وخت کې مظلوم پورته متل وايي او خپل ډېر مظلوميت
څرگندوي.

ظاهر ئې طلا ده باطن يې مس
که کوم وگړی په ښکاره نیکو کاره ښکاريږي خو کړنې يې ديوه بدکاره انسان وي
بدکارونه کوي دهغه په اړه وگړي وايي:ظاهر ئې طلا ده باطن يې مس.

ع

عاجزي د خدای (ج) رحمت دی
که یو وگړی غرور کوونکی وی او یا کوم وگړی عاجزي کوونکی وی
د غرور کوونکي دپوهوي او هغه ته د غرور د ښيگڼو د بيانولو او دعاجزي کوونکي
کس لا نوري عاجزی ته دهڅولو په پار وگړي پورته متل وايي.

عزت کوه عزت به دې کېږي
يادمتل وگړي دې ته رابولي چې ديوبل درناوی وکړي.يادمتل وگړو ته دا څرگندوي
چې نورو ته درناوی ځان ته درناوی دی.
عقل خو خرڅيږي نه چه درته وائي خلم
که یو وگړی کوم داسي کار وکړي چې هغه کار بايد نه وای سوی،يو بل کس راځي
او هغه ته په توکو کې دهغه دپوهوي په پار پورته متل وايي.

عالم د دين دنيا رڼا ده

که یو وگړی دکوم عالم ستاينه کوي، پورته متل وايي، دږاد متل په ويلو داڅرگندوي چې عالم زموږ لپاره دډېوې بېلگه لري اوچې ډېوه نه وي انسان په تاريخکيوکي خپله لار ورکوي.

عقل د بي عقلو نه زده کيږي

که یو وگړی بدکارونه کوي، احمقانه کارونه کوي دهغه دحال څخه دعبرت اخيستلوپه پار اونور وگړي نیکو کړنو ته درابللوپه پاره وگړي پورته متل وايي.

عادل واکدار مېړو او شرمښ ته پر يوه گودر اوبه ورکوي

که یوکس دښه مشر، امر، وکدار بيلگه وړاندې کوي هغه پورته متل وايي اودا ثابتوي چې یوښه وکمن ټولنه دپرمختگ سمته بيولی سي اود ټولني دوگړو ترمنځ په پوره کچه عدل پلي کولی سي.

غ

غر که هرڅومره لوړ سي پر سر لار لري

ږاد متل هغه وخت وگړي وايي کله چې کوم څوک ديوې ستونزې يا خنډ سره مخ وي، دږاد متل په ويلو وگړي داثباتوي چې هره ستونزه دحل لاره لري اود هرکړاو څخه دخلاصون امکان سته.

غرور د ماتې پيل دی

کله چې کوم څوک په خپلوکړنو غرور کوي دهغه کس دغرور څخه دلاس اخيستلو په پار وگړي پورته متل وايي اوداڅرگندوي چې هرکله چې کوم چا غرورپيل کړ هغه مات سو اوژر به خپل برياليتوب دماټي په لاسته راوړلو وپلوري. يادمتل وگړي دغرور کولو څخه راگرځوي او هغوی ته داڅرگندوي چې مغروري کول دماټي وروڼه پرانيستي پريږدي.

غريبې بده بلا ده

کله چې کوم وگړی دنيستی، غريبی څخه کړيږي خپل خفگان دږاد متل په ويلو سره څرگندوي، همدارنگه ديو غريب کس سره دخواخوړی کولو په پار هم وگړي يادمتل وايي.

غل په ټولو خلکو د خپل ځان فکر کوي

که کوم څوک پریو چا ناسم گومان کوي مقابل لوری دخپل ځان د سپیناوي په پار یاد منل وایي او غواړي گومان کوونکي کس ته داڅرگنده کړي چې ته خپله دهغه کار کوونکی یې یا وي کوم چې پرمایې دکولو گمان، شک کوي ستاسره د یاد کار دکولو تجربه ده ځکه ټولو باندي دهغه کار دکولو گومان کوي.

غوري په غورو توئیری

کله چې غریبو خلکو سره مرسته نه کیږي خوسرچپه د شتمنو سره مرسته کیږي، یا کله چې شتمن و شتمنوته گټه رسوي خو غریب ترې هیروي او کله چې د شتمنو اقتصاد پیاوړی کیږي مگر د غریبو وگړو اقتصاد نور هم کوز خواته ځي. وگړي یاد منل وایي او داڅرگندوي چې غریب وگړي څوک نه پالي، اړیکې ورسره کمې ساتي خو برعکس د شتمنو منځ کې اړیکې او یو بل سره مرستې او هکاري شتون لري.

غوټه ورکه، خوله پر پټه

که ددو وگړو ترمنځ شخړه وي او یو څوک دهغوی په منځ کې سوله وکړي کله چې دوی یو د بل غلطی څرگندوي او غواړي یو بل گرم وښيي: دریم گری پورته منل وایي. همدرنه کله چې وگړي غواړي یوه خبره یا کار دنورو وگړو څخه پټ وساتي پورته یاد سوی منل وایي او یو بل ته یې دنه بر بند کیدو وعده ورکوي.

غل پېژني

که یو وگړي کوم کار کوي او پر بل کوم چا باندي دهغه کار دکولو تور ولگوي، که چیري مخامخ وگړی دهغه کار پر کولو پښیمانه سي، تور لگوونکي یاد منل وایي.

غله ته وائي غلا کوه څښتن ته وائي بیدار اوسه

یاد منل وگړي دوه ژبو دوه مخو او چغلگرو وگړو ته کاروي، هغوی ته دهغوی بدې په گوته کوي او دیاد کار دکولو څخه ئې خپله ناخوښی څرگندوي.

غم د غمه نه شرمیری

که کوم وگړي باندي پرلپسي کړاونه راځي: یاد وگړی دناهیلي او خپلي ناخوښی دڅرگندولو په پار نورو وگړو ته یاد منل وایي. یاد منل وگړي دیوه داسي کس سره چې په پرلپسي ډول د غمونو سره مخ کیږي دهغه سره دخپلي خواخوږی دگډولو په پار هم وایي.

غوا توره شيدې يې سپينې
که يوڅېره، کار ښه څرگند او معلوم وي اوڅه شک دهغه په پېښيدلو اوکولوکې نه
وي: وگړي ياد متل وايي اوخپل گومان ته دحقيقت جامه وراغوندي.

غوا حلاله سوي نده، دی يې بيا د څرمنې پوښتنه کوي
که يو وگړی ديو کار دکولو څخه مخکې دهغه پايله، امتياز اوگټه لټوي: دهغه
دپوهوي او هغه ته زغم توصيه کولو په پار وگړي ياد متل وايي او هغه دتلوار کولو
اوناصبري څخه منعه کوي.

غوا دې په غوجل کې لويه سوه ته ئې لا غاښونه گوري
که کوم څوک ديو چاسره دپروخت يوځای پاتې سوی وی اوبيا کوم څوک دهغه
دښه والي اويابدی په اړه ورڅخه پوښتنه وکړي خودی دهغه کس په اړه ځان
ناڅېره وښیي اوځواب ورکړي چې زه به دهغه دڅارلو ورسته درته داڅرگنده کړم
چې هغه ښه دی که بد، مخامخ وگړی ورته پورته متل وايي اودهغه په ناڅېری
باندي خواشينی څرگندوي.

غليل کوزي ته ويل چې سوری يې
که يو وگړی کوم کارکوي خونور وگړي دهغه کار په کولو غندي او ورباندي
نقد، اعتراض، غوسه کوی، دهغه وگړي په اړه نور وگړي يادمتل وايي او هغه ته داپه
گوته کوي چې لومړی ته دهغه کار دکولو څخه لاس واخله کوم چې ته يې نور
وگړي په کولو غندي بيايې نورته دنه کولو ووايه.

غم به نه وی غم به راوړي
يادمتل وگړي هغه خلکوته وايي کوم وگړي چې تل شرونه، شخړې کوي اوخپلو
دوستانوته ستونزې پېښوي.

غوښه چې دې د پيشي په خوله ورکړه، نو يې ساتي له چا؟
که يوغل، او امانت نه ساتونکي کس ته دکوم توکي دساتلو مسوليت ورکول
سي، همدرنګه که يو فساد کوونکي کس ته دفساد د ورکولو مسوليت په لاس کې
ورکول سي: وگړي پورته متل وايي اوپه ياد کارباندي خپله ناخوښي څرگندوي.

غر د سنتي په څوکه نه سوري کيږي
يادمتل وگري هغه وخت ديوکس دپوهي، مشوري او هغه ته دنیک نظر د ورکولو په
پار وايي کله چې کوم کس لوی کار ته تياري نه وي نيولی يايي لږ تياري ورته
نيولی وي، ياني دهغه کار دکولو مخکې يې هراړخ ته پاملرنه نه وي کړي.

غريبي عيب نده

که کوم کس ته يو بل کس دهغه دغريبي پيغور ورکړي مخاطب کس دهغه ځواب
په ياد متل سره ورکوي، ياد متل هغه وخت هم وگري وايي کله چې يوکس يو
غريب کس دهغه دغريبي لکبله دهغه په نشتون کې وغندي يا ورته توهين وکړي.

غشي ته چا ويل ولي ځغلي ويل ئي ورسه د ليندۍ نه پوښتنه وکړه
که کوم وگړی ديو بل چا په امر يوکار سرته ورسوي اوځلگ دهغه کار
پوښتنه، دهغه کار دبيا نه تکرار غوښتنه، گيله اويا د هغه غندنه وکړي، کارکوونکی
کس ورته د پورته متل په ويلو داڅرگندوي چې زه گرم نه يم گرموالی اومسوليت
زما دکړي کار زما امر ته ور اوړي اوزما دکړي کار پوښتنه بايد زما څخه نه
دهغه چا څخه وسي کوم چې ماته يې د ياد کار دکولو حکم کړی دی.

غابڼ چې رنځور سی علاج ئي انبور سی

که ديو توکي دخراب والي لکبله دهغه دبيا رغولو اټکل، هيله نه کيږي اوځاوند يې
دلمنځه وړلوپه آند سي، که کوم بل وگړی يې دلمنځه وړل علت وپوښتي دهغه
توکي ځاوند ورته د ياد متل په ويلو ځواب ورکوي.

غر به در په سر کړم طاقت (پياوړتيا) به در له در کړم

که کوم وگړی يوچاته دلوۍ کارمسوليت وردغاړي کړي خومسوليت ور دغاړي
کيدونکی د ياد مسوليت سرته رسولو ته دخپلي ناتونۍ لکبله غاړه نږدي، په دې
وخت کې مسوليت ورکوونکی ياد متل وايي او هغه ته ياد ورکوي چې د درسپارل
سوي دندې دسرته رسولو لپاره به زه تاته هر ډول آسنتياوي برابرې کړم اوته به
درسپارل سوی کار په ښه ډول سرته ورسوي.

غوريزي يو ځای اوريزي بل ځای

که کوم څوک ديوه چاسره ناسته ولاړه اودمرستي ژمنې کوي خو برعکس خپل
مرسته دبل چا سره کوی اود کوم چاسره چې يې ژمنه کړی دهغه سره ژمنه نه
پوره کوي، دهغه وگړي څخه دشکايت، گيلي او ناخوښۍ په پار، هغه وگړي کوم چې
يادکس ورسره ژمنه کړي وه يادمتل وايي.

ف

فقير ته د سپو سلا يوه ده
که کوم کمزوري، اوبې توانه وگړي ته يوه ډله بد خلگ پر هغه دظلم، او هغه ته دبد
رسولو په پار يو الی وگړي نور وگړي ياد متل وايي.

فلانی بي ډوله گډيري
که يو وگړی دکوم بل چا په چارو کې دهغه دغوښتنې پرته او يا دکوم کار دنه
پيښدو په وخت کې هسي چلند غوره کړي: چې سړی آندي چې هغه کار پيښ سوی
دی، وگړي يادمتل وايي اودا څرگندوي چې مخکي ديوکار درپيښيدلو دهغه دپيښيدو
په شان کړنې سرته رسو مناسب کړن نه دی.

فلانی په خوله کې مړی غواړي
که کوم وگړی لت وي او تل دنورو لاس ته گوري ترڅو پر هغه پوري اړوند
کارونه ورته سرته ورسوي او يا هم خپل هرکار دنورو پر غاړه ور اچوي اودى
ځان ورڅخه کاري، دپاد وگړي ددې چار دغند لو اودهغه څخه دناخوښۍ په پار نور
وگړي ياد متل وايي اودنورو خلکو په مرسته هغه د ياد کارڅخه راگرځوي.

فلانی لکه خښته شپږ مخه لري
که کوم کس چم کوونکى، فريب کوونکى وي دهغه دشرڅخه دنورو خلکو
دژغورلو، دهغه دپاد بد عدت دغندلو اوهغه دنورو خلکو په واسطه دپاد بدعدت څخه
دراگرځولو په پار وگړي ياد متل وايي.

فيلان چې ساتي فيل خانې(فيل کورونه) به جوړه وي
يادمتل وگړو ته داڅرگندوى: کله چې کوم کار پيلوى دهغه کار لپاره به په پوره ډول
تيارى نيسى، دهغه کار دښه سرته رسولو لپاره به دهغه کار دښه سرته رسول ټول
توکي لرى اوبيا به هغه کار پيلوى.

ق

قابليت(وړتيا) د لمر سترگه ده
يادمتل وگړي د وړتيا لرونکو وگړو په اړه وايي اوداڅرگندوي چې که کوم کس
وړتيا ولري هغه هرځاى خپل ځان ثابتوي اورنځا خوروي.

قام له قامه نه بيليري
يادمتل پښتانه وگړي هغه وخت وايي کله چې کوم ظالم ووايي چې دډيورنډ
کرغيرني کرښې داوړه غاړي پښتانه سره بيل دي،

هغوی سره هيڅ اړيکه نه لري او پورنډ کر غيړنه کرښه بايد همداسي پاتې سي، پښتانه وگړي دپاد متل په ويلو هغوی ته داڅرگندوي چې قام دقامه نه بيليري، دپښتانه ټاټوبی لوی افغانستان دی او داپه نامه او تپل سويه کرښه چې دپښتون قام ترمنځ يې خنډ جوړکړی دمنځه به ځي اولوی افغانستان به بيا جوړيږي. يادمتل دپښتوژبي دنورمتلويه شان ډېر دکاروني ځايونه او علتونه لري!

قاضي زه ملامتولم، ما ځان نه ملامتاه

که یو وگړي یو کار کړی وي او خلک دثبوتونو او دڅرگندو دليلونوپه شتون کې هغه گرم او ملامت بولي خو هغه ځان گرم او ملامت نه بولي، په دې وخت کې یو بل وگړی يادمتل وايي او ياد کس ته دهغه دگرم والي احساس ورکوی او دهغه داکار غندي.

قام زورور وی

که یوکس غواړي خپل دټولنې وگړي يوالي ته راوبولي او هغوی ته ديوالي گټې، زور، او ارزښت څرگند کړي: ياد متل وايي، موخه يې داوي که چيرې قامونه یو سول: دهغوی حقه حقوق څوک نسي خوړلی.

قام قام ته ځي اوبه خپل مقام، ځای ته ځي

که یو پښتون وگړی دبل پښتون څخه دیو کارپه سرته رسولو کې دهغه مرسته، همکاري و غواړي که چيرې مخامخ کس يې دهغه دهيلې خلاف کوم څه ووايي او داعتل وپوښتي چې ولې دې دنورو وگړوڅخه مرسته نه غوښتل چې زه دې وټاکلم؟ يادکس دپورته متل په ويلو دهغه خبرې ته څرگند ځواب ورکوي.

قدرت د شرابو پيالاه ده

که دکوم چا سره زور، قدرت، پيسې او واک وي خو دپادوسو څخه مثبتنه گټه نه اخلي: ددې پرځای چې دهغوی په کارولو خپل دنیکو حساب زیات کړي خپل ځان ته پرې بدی اخلي، که دپاد وگړي بدی یوکس يادي کړې چې يادکس ولې داسي کوي دهغه مقابل کس دپورته متل په ويلو ځواب ورکوي او خپل اند ورسره گډوي.

قصابان چې ډېر سي غوا مرداريري!

که دکوم کار دسرته رسولولپاره آندونه، نظريات، امرونه او مشوري ډېرې سي دبيلگې په ډول کوم څوک اشپزي (پخلي) کوي خوداشپز (پخوونکي) سره نور اشپزان هم ونډه اخلي او هريو ددوی څخه خپل دزده کړي سره سم په پخلي کې بدلون راولي: هغه وخت یو وگړی يادمتل وايي او ددوی څخه غواړي چې يوه کس ته مسؤليت وسپاري او هغه خپل کار ته پريږدي.

قيامت به هله سي چه پښتون له ننگه پريوځي
يادمتل پښتانه دخپل قام دنگ، غيرت دثابتولو په پاروايي اوداڅرگندوي چي پښتون
اوپښتانه به تل دنگ او غيرت څخه دخپلو نورو زرگونو ښيگڼوپه شتون كي پريمانه
وي.

قصاب خپله قصابي كول، يتيم ورځ ورته تيره كړه
كه كوم څوك ديوچا دمرستي په هيله وي، يا كه كوم څوك خپل كاركوي اويوبل
كس دهغه څخه دكومې مرستي اوهمكارۍ اميد لرونكي وي، دهغه كس په اړه
وگړي يادمتل وايي.

ل

لاس ئي بي برکته دی
كه دكوم وگړي په لاس تيار سوي خواړه ژر پای ته ورسيري اويا كه كوم وگړی
ديوه كارپيل وكړي خو ورسته په ياد كاركي گټه كمه وي دهغه په اړه وگړي
يادمتل وايي.

لاسونه دي په نكړيزو دي
كه كوم وگړی دكار په كولو كي لټي سوستي كوي، دكارنه كولو ته بهاني جوړوي
اويا خپل هغه كارونه چي بايد ده كړي وای نورو وگړو ته سپاري، دهغه په اړه
وگړي ياد متل وايي، هغه ته دهغه لټي ورپه گوته كوي اودهغي څخه دلاس
پرسر كيدلو لارښوونه ورته كوي.

لاس چه مات سي غاړې ته لوييري
كه كوم وگړی دخپل بدكاره دوست سره مرسته كوي اودهغه ياد كړن نور وگړي
وغندي اويا كه كوم وگړی اړوي او دارتيا په پوره كولو كي دخپل دوستانو، اقرباو
څخه مرسته وغواړي: دوستان، خپلوان يې ورڅخه ددوی څخه دمرستي غوښتلو
علت وپوښتي، مرسته غوښتونكي ورته پورته يادسوی متل وايي.

لاس دي خلاص توره دي تيره
كه يو وگړی دكوم كار كول غواړي اوبل كس يې دنه كولو ورته ووايي او
اختار، خبردارۍ وركړي: كه ياد كار وكړئ زه به فلان كار ستا پر وړاندې وكړم
اوتابه دپاد كار دكولو څخه پښيमानه كړم په دي وخت كي دكار هوډ كوونكي ورته
په تونده لجه ياد متل وايي او دا ورته څرگندوي چي زه دپاد كارپه سرته
رسولو كي دارنه كوم اوستا اختار ته كوم ارزښت نه وركوم.

لا تر اوسه ئې د عقل غاښونه ندي راغلي
که کوم د ډېر عمر خاوند وگړی کوم احمقانه کار وکړي دهغه دپوهوې دهغه څخه د
ناخوښۍ او دهغه دپاد کار دغندلو په پار وگړي هغه ياکوم بل چاته ياد متل وايي.

لار په مزل لنډيږي
که کوم وگړی په لږ زيار ايستلو دخپل کړي کار پايله لاسته رانه وړي اوخپل همت
دلاسه ورکړي دهغه کس دهود د کروړ کولو او هغه ته دوراندي تگ کولو د دوام
دويلو په پار وگړي هغه ته ياد متل وايي او هغه ته ډاډ ورکوي.

لاس مې تور سپي خټلی دی
کله چې يو وگړی دنورو وگړو سره نیک سلوک، مرسته اوښه کوي خو هغوی يې
پر وړاندي سرچپه چلندکوي: ياد وگړی پورته متل وايي او دهغوی دپاد کار څخه
خپله ناخوښي څرگندوي.

لال په ايرو کې نه پټيږي
يادمتل وگړوته داڅرگندوي چې استعداد تل بربنډ وي اوکه کوم څوک غواړي پټ
يې وساتي دپټولو لپاره به يې کوم ځای ونه موندی.

لکه د ډېرو اوبو ژرنده پر سر يې اخيستی يم
که کوم وگړی ډېر په کارونوکې بوخت وي او دهغه څخه دهغه په اړه وپوښتل سي
چې ولې نه معلومېږي يا څنگه دي کارونه دي: ياد وگړي دخپلو ډېرو بوختياو دښه
څرگندولو په پار ياد متل وايي.
که کوم څوک دډېرو ستونزو، کړاونو سره مخ وي هغه هم نور خلکو ته دخپل حال
دښکاره کولو او هغوی ته دخپلو ستونزو په اړه دمعلوماتو د ورکولو په پار يادمتل
وايي او دخپلو ستونزو، کړاونو دډېرښت خبر ورکوي.

لکه د گور چنچي داسي سره خوري
که کوم څوک د دوو شرکونکو په اړه وپوښتي چې هغوی اوس څنگه دي ډېري
شخړې خوبه نه کوي؟ ځواب ورکونکی پورته يادسوی متل وايي او داڅرگندوي
چې اوس هم هغوی يو دبل سره شخړې کوي.

لکه سوړ مچ په هره کاسه کې مه لوبړه
که کوم څوک دنورو په هرکار او خبره کې لوبړي، منفي گډون پکښې کوي دهغه
دپوهوي، هغه ته دخبر اوې، دهغه څخه دناخوښۍ او هغه ته داختر ورکولو په پار
وگړي هغه ته يادمتل وايي او هغه ته داڅرگندوي چې دهغوی په کارونو، خبرو کې
بي ځايه گډون ونکړي.

لکه گيډره به لکۍ سړی تير باسي
يادمتل دچم کوونکو، فريب کوونکو او په عامه لحجه دمنفي بيداره وگړو په اړه ويل
کيږي اوموخه يې د ياد متل دويلو څخه دهغوی داعدت نورو وگړو ته برېښول وي.

لکه نيت هسي مراد
که کوم وگړی دنیکو کولونيت وکړي اونیکي وموندي، همداشان که که کوم وگړی
دنیکۍ په کار کې دبدۍ کولو هيله لري او هغه ته بدې، زيان، اوکړ او ورسپړي دهغه
په اړه وگړي ياد متل وايي دامتل دپښتنو دخوا په ډېروځايونو اودبيلابيلو علتونو
لکبله دپښتوژبې دنورومتلونو په شان ويل کيږي.

لرگی تراشه سړی ترې جوړوه
يادمتل وگړي ديوالي، دخلکو دزړونودنه ازار او دوگړو سره دښه چارچلند کولو په
پاروايي .

لمر په دوو گوتو نه پټيږي
که کوم چا يولوی کار کړی وی خونه غواړي دده دکړي کار په اړه نور وگړي
خبرسي، همدارنگه که کوم څوک ديوه کار دکولو پوره وړتيا، استعداد ولري خوځپله
يادکس او يانور وگړي دهغه دپټولو کوښښ کوي دهغه کس په اړه وگړي ياد متل
وايي اوداڅرگندوي چې ستا هغه څه چې ته يې غواړي پټ وساتي دپټولو امکان نه
لري.

لنده لښته هرې خوا ته کږيږي
يادمتل دپروخت دماشومانو په اړه ويل کيږي، وگړي د ياد متل په ويلو داڅرگندوي
چې ماشوم که هرډول وروزل سي هم هغسي جوړيږي، ماشوم دښې اومتبتي
روزني ورسته ښه اودناوړه، خرابي اومنفي روزني ورسته بدسړی جوړيږي.

له پزې يې چې ونيسي ساه يې وزي
که کوم وگړی ديؤ ناتونه، کمزوري وگړي يادونه کوي دهغه سره دخواخوږۍ په
پار يادمتل وايي.

له خپلې خولې مې زهر خوړلې
که کوم وگړی کوم چا ته غیروي اخلاقي اوبده خبره وکړي: مقابل کس یې هم پر
وړاندې غیروي اخلاقي، بده خبره وکړي، یاد وگړی پورته متل وایي او خپل دکړي
خبرې څخه خپله ناخوښې څرگندوي.

له ډیره خیاله د لونگو لونه کوي
که کوم وگړی مغروره، خیالور وي دهغه دیاد عدت په اړه وگړي یوبل ته یادمتل
وایي او دهغه داعدت غندي.

له ډېرو ویلو مې په خوله کې وینستان شنه سول
که کوم وگړی یوبل کس ته دیو کار دکولو ډېر ووايي خو هغه یې د ډېرو ویلو
سربیره بیا هم نکوي، که کوم څوک هغه ته ووايي چې تافلان ته دفلان کار دکولو
ووېل؟ مخاطب کس ورته ځواب ورکوي: هو ورته ومې ویله دډېرو ویلو لکبله مې
په خوله کې وینستان شنه سول، خولایې هم هغه کار نه دی کړی.

له سیره څو پخیري
که کوم وگړی یوچاته اختار ورکړي مقابل لوری دهغه دااختار څخه دنه پار او هغه
ته دمقابل اختار په پار وایي زه به بیا تاته داوښیم چې دسیره څوپخیري.

له مراوو اوبو ویریره له تندو اوبو مه ویریره
یادمتل وگړي دهغو خلکو په اړه وایي کوم چې طبعاً ارام وگړي وي دوی یاد
وگړي په معنوي ډول ډېرتوند معرفي کوي اودهغو وگړو په نسبت ورڅخه ډېره
هیله لري کوم چې په طبیعي ډول شوخ طبیعت وي .

له هسي بلا څخه چې نس ولري مه ویریره
که کومه دولتي اداره کې رشوت اخیستل کيږي دبیلگې په ډول: کومه قضائي اداره
په رشوت اخیستلو تورنه وي دهغه ادارې په اړه وگړي مجرمانوته دپورته یاد
سوي متل په ویلو ډاډ ورکوي اوورته وایي: دهغو څخه پار نه دی په کار ځکه ته
خپل دمجرم والي تور درشوت په ورکولو دځان لیري کولی سي، دیادوني وړیي
بولم چې رشوت ورکول او اخیستل دواړه په اسلام کې ناروا کارونه دي، اوسخته
ګناه ده، دیاد متل دکاروني ډېرنور ځایونه او علتونه دپښتو ژبې دنورو متلونو په
شان لري.

له هگۍ لا راوتلی نه دی بیا مشوکه وهی
که کوم ماشوم دخپلو مادي گټو په اړه آند کوونکی اود مادياتو دلاسته راوړلو ډېر په
لټه کی وي دهغه په اړه وگړي يادمتل وايي او داڅرگندوي چې ماشوم توب
دمادياتو دلاسته راوړلو وخت نه بلکې دعلم پوهې دلاسته راوړلو وخت دی.

ليوه هغه مېړه وړي چې له رمې جلا وي
که کوم وگړی بي اتفاقی ته لمن وهي يا غواړي چې دوگړو سره يو ونه اوسي
دهغه ددې کار دغندنې، هغه ديوالي په گټو دپوهولو او هغه ته دمثبت آند دورکولو په
پاروگړي ياد متل وايي

لېوه به خپل پوست بدل کړي، خو عادت نه
که کوم بدکاره دنيکانو په شان ځان جوړ کړي خوبيا هم خپل بدعتونه پري نږدي
دهغه په اړه وگړي ياد متل وايي.

م

ما ته ديوه لاس گوتې دي
که کوم وگړی ديوچا څخه وپوښتي تاته دي کوم اولاد گران دی هغه ورته ياد متل
وايي او داڅرگند وي چې زه مې داوладونو ترمنځ توپيرنه کوم ټولوته په يوه نظر
گورم اوټول راته گران دي.

ما خو څه بنگړي نه دي په لاس کړي
که يو وگړي ته کوم بل وگړی اختار ورکړي او هغه ته دزيان رسولو ووايي ياد
وگړی دهغه دااختار دځواب په پار ياد متل وايي، همدارنگه که کوم وگړی يوکس ته
ووايي فلان کس ويل زه به دده سره داسي او هاسي وکړم ياد کس ورته يادمتل وايي
اوداڅرگند وي
چې گواکي زه دهغه دااختار پراو نه لرم که راته زيان ورسوي ځواب به يې
ورکړم.

ما بيله دې هم لاس په خټو کړی دی
که يو وگړی په کوم کار کې بوخت وي اوکوم څوک ورته دهغه کار دپرينودلو په
دې خاطر ووايي چې ياد کار دزيان څخه ډک دی اوښه داده چې نوريې پرېږدي،
مقابل لوری ځواب ورکوي زه اوس يادکار نسيم پرينودلی ځکه که يې پري هم ږدم
ماته به يې زيان ورسيري دخپل خبرې دثابوتولو په پار ياد متل وايي.

ما دېرش روژې د اختر لپاره نيولې دي
 كه كوم چا دكوم څه دلاسته راوړلو لپاره ډېر انتظار كړى وي او هغه لاس ته
 ورسې په دې وخت كې كه كوم څوك دهغه څه چې يادكس لاسته راوړي دي دهغه
 دپريښودلو ورته ووايي هغه كس دپاد كس دخبرې دسخت رد او دهغه دنه منلو په
 پار يادمتل وايي.

مات لاس غاړې ته لوېږي
 كه دكوم چا دوست ديوې ستونزې سره مخ سي او ياد كس دهغه دوست مرستې ته
 ور ودانگي، كه دپاد كس دامرسته كول كوم څوك وغندې مرسته كوونكى كس
 يادمتل وايي، همدارنگه كه دكوم وگړي دوستان په ستونزه كې راگيروي خو هغه
 ورسره مرستې كولو ته غاړه نږدې، يو كس راځي او هغه د دوستانوسره دمرستې
 كولو ته رابولي او دهغه درضايت لپاره ياد متل وايي.

مار په خزانه پروت وي
 كه يووگړى په كوم كار كې دزحمتونو، كړاونو، ستړياو سره مخ سي ناهيلى سى هغه
 كس ته د ډاډ وركولو او په دې پوهولو لپاره چې بي زحمت هوساينه نسته وگړي
 يادمتل وايي.

مجبوره ته مه وايه چې غښتلي
 كه يو كس ډېر سخت كار كوي او دهغه كار دكولو دعلت پوښتنه ترې وسي، يادكس
 دپورته متل په ويلو پوښتنه كوونكي ته ځواب وركوي او داڅرگندوي چې اړيم ځكه
 ياد شاخه كار كوم.

مرغى چې له سيله ووزي باد ئې وړي
 كه كوم وگړى دنه يوالي غوښتونكى وي اونه غواړي چې پريوه خبره او كار دنورو
 وگړو سره اتفاق وكړي دهغه وگړي دقناعت او هغه ديوالي په گټې دپوهولو لپار
 وگړي هغه ته ياد متل وايي او هغه ته ديولي ارزښت روښانه كوي.

ماهي ويل چې ما به خبرې كړي واي چې په خوله كې مې اوبه نه واي
 كه دكوم چا سره خبرې، حقايق شتون ولري خو ددې وېرې چې گواكي كوم خپل يا
 ځان ته به مې زيان واوړي، يا به راڅخه كوم وگړى سخت خفه سي ځكه هغه
 حقايق نه وايي، دخپل دې ستونزې دپريښودلو په پار ياد متل وايي.

مرگ په ماره نس بڼه دی
ځينې وگړي چې کله ديوچا څخه خواړه غواړي يا يې دژر چمتوکولو غوښتنه ترې
کوي: دتوکو په ډول ياد متل وايي، ياد متل وگړي هغه وخت هم وايي کله چې دکوم
څه په لټه کې وي او وگړي دهغه توکي دلاسته راوړلو د علت پوښتنه ترې وکړي.

مرگی د اوبو وار دی نن پرما سبا پرتا دی
که کوم وگړی په ستونزه يا کړاو کې اړم وي اوکوم بل وگړی هغه ته کومه داسي
خبره وکړي چې هغه ته دپاد کړاو لکبله توهين وسي، کړاو باندي اخته وگړی دپاد
وگړي دځواب په پار پورته متل وايي او داڅرگندوي چې دا کړاو ما په خپله خوښه
پرځان نه دی راوستلی! کيدای سي ته هم په دې کړاو زما په شان اخته سي.

مړی او بیده یوه بیلگه لري
هغه وگړي چې خپل خیر او شرته پاملرنه کوونکي نه وي ځان، هیواد او ټولنې ته يې
گټه نه رسیري. دهیواد او ټولنې په اړینو مسایلو کې برخه اخیستونکي نه
وي، پر هغوی باندي وگړي د وېدو، بیدو گمان کوي يانې هغوی په وېدو وگړو کې
شمیرې او وايي دوی وېده دي، ياد متل د وېده او مړ ترمنځ توپیرنه کوي او څرگندوي
چې په معنوي ډول وېده د مړه په شان دی.

میله ده، ایله ده
که په میله، تفریح کې کشران د مشرانو مخته کومه شوخي وکړي دهغو د شوخي
د بڅښولو په پار د مشرانو د ډلې څخه یو یې وايي پروا نه کوي میله ده، ایله ده .

مه کوه په چا چې وبه سي په تا
که کوم وگړی نورو وگړو ته زیان رسوي دهغه دپوهوې اونورو وگړو ته د زیان
درسولو دتوان په پار وگړي ياد متل ورته وايي او په دې يې پوهوي چې که ته نن
نورو وگړو ته زیان ورسوي، سبا به تاته هم زیان ورسیري.

مور د وړي له حاله څه خبر دی
که کوم وگړی د بڼه اقتصاد او بڼه هوسا ژوند درلودونکی وي او دنورو په حال ځان
نه خبروي دنورو په ستړي ژوند پوري خندا کوي، هغوی ته توهين کوي، دهغه
وگړي دپوهوي او ددې کار څخه دهغه دراگرځولو په پار وگړي هغه ته ياد متل
وايي.

ميرونه مري نومونه يې پاتې کيږي
که وگړي دکوم ميرني او غيورکس يادونه کوي اويانور وگړي ميراني کولوته
رابولي هغوی ته ياد متل وايي.

ميلمه د خدای رحمت دی
پښتانه ميلمه پاله وگړي دي پښتانه دميلمه دښه راغلاست اوميلمه سره دښه سلوک
په پار ياد متل وايي.

ن

ناپوه دومره په بل نکوي لکه په خپل ځان
ياد متل وگړي دناپوهي دزيان او دپوهي دارزښت په اړه وايي،دياد متل په ويلو
وگړي غواړي داڅرگنده کړي چې ناپوهي دکړاونو اوستونزو کان دی او علم،پوهه
دنیکمرغی او خوشحالی کان دی.
ناپوه کسان چې کله نورو وگړو ته دزيان رسولو کوښښ وکړي نوپايله يې داوي
چې خپل ځان ته يې دهغه وگړي څخه ډېر زيان رسولى وي کوم ته چې ناپوه کس
دزيان رسولو هوډ درلودی.

ناوسه پر ترلي سخندر، غويی پهلوان دی
په ياد متل کې نا وسه هغه وگړي ته ويل سوی دی چې ظالم وي خو ډېروخت
دخپلې بي وسې لکبله نسي کولی پرنورو وگړو ظلم وکړي:کله چې وس پيداکړي
نوپوره ظلم کوونکی وي،ياد متل دهغو وگړوپه اړه ويل کيږي چې پرخوارو،بي
وسو اوډېرو مظلومو وگړو ظلم کوی،دياد متل په ويلو دهغه دظلم څخه شکايت
کيږي او داڅرگندوي چې هغه وگړی ډېرېد دی کوم وگړی چې پربېچارو وگړو
ظلم کوي.

نر پسه د حلالولو لپاره دی
که کوم نر وگړی دخطر،کړاو اوستونزو مخته وردانگي او ورسره مباريزه
کوي،کله چې دهغه څخه دپاد کار علت وپوښتل سي اويانور وگړي اويا کوم څوک هغه ته دزيان
رسيدو ورته ووايي هغه ورته دپاد علت وپوښتل سي اويانور وگړي اويا کوم څوک هغه ته دپاد
ورکوي چې زه دکړاو،ستونزو اوخطرونو څخه نه ډاريم.

نر مه غاړه توره هم نه غوڅوي
يادمتل وگړي خلکو ته دښه چارچلند دتوصيې په پاروايي يادمتل هغه وخت وگړي
وايي کله چې کوم وگړی خپله تيروتنه ومني، بڅښه و غواړي مقابل کس يې بڅښه
ورته کوي اودهغه دا کار ستايي.

نن پر ما، سبا پر تا
که کوم وگړی ديوچا دکړاو اوستونزي په ليدلو خوښي څرگندوي اوياهم په ستونزه
ياکړاو کې گيرکس ته دده دکړاو، ستونزي لکبله توهين کوي دهغه ددې چار
پروړاندې په کړاو، ستونزه کې اړم کس يادمتل وايي او داڅرگندوي چې کوم کړاو
ياستونزه کې چې زه نن راگيريم کيدای سي سبا ته هم ورکې اړم سي.

نه ئې خټ معلوميري نه ئې مخ
که دکوم چا دوستي اودښمني نه څرگنديږي نن دوست سبا دښمن وي، دهغه ديا
کړن دغندولو اودهغه څخه دناخوښۍ په پار وگړي يادمتل وايي، همدارنگه يادمتل د
دوه ژبو، چغلگرو، فريب کاره وگړو په اړه هم وگړي وايي اود هغوی کړنې
غندي.

نن پاچا سبا گدا
وگړي په دې باوردي اوداڅرگنده سوي ده چې مال، دولت تل پاتې نه وي، که کوم
وگړی په خپلو شتوباندې وياړ، غرورکوي دهغه وگړي دنیک پوهوي په پارخلک
يادمتل وايي.

نه دې خپل بولم، مه مې خپل بوله
که ديوه وگړي سره دهغه کوم خپل اويا دوست بد وکړي، ياد وگړی دهغه دبدې پر
وړاندې خپل عکس العمل ديا دمتل په ويلوڅرگندوي اودهغه څخه دخپلې ناخوښۍ
اخي حد بيانوي.

هـ

های وروستی عقله، چې لومړی وای
که دکوم وگړي څخه تيروتنه وسي او ورسته پر هغه کارپښیماني څرگنده کړي
دخپلې تيروتنې دکولو دوجي خواشینی وي نو پرخپلې کړې تيروتنې باندي
دپښیمانی دڅرگندولو په پار يادمتل وايي.

هر چيرې چې گل وي يو اغزی به ورسره مل وي
 که کوم وگړی دښه خوښ خوشحاله ژوند تيرولو لپاره کوښښ کوي، ناڅاپه دهغه
 مخته کوم خنډ، خفگان، يا خواشني رايي، که هغه دورپيښې سوې ستونزې څخه کوم
 چاته شکايت وکړي، مخامخ وگړی هغه ته د ياد متل په ويلو داڅرگندوي چې
 د خوښۍ اوښه ژوند تيرولو په لاره کې ډېره شونې ده چې کړاو ستا مخته راسي ته
 خپل همت دلاسه مه ورکوه او هوډمن پاتې سه.
 يادمتل هغه وخت هم وگړي وايي کله چې ديوښه وگړي مخته کوم بد وگړی
 ودريري او دهغه دښوکارونو دکولو مخنيوی وکړي.

هر څه چې خام وي پخيري انسان چې خام سو نه پخيري
 که کوم څوک درواغ وايي هغه ته وگړی يادمتل وايي اودا ورته څرگندوي چې که
 يوځل په دروغو ويلو مشهوره سوې بيا به دي هيڅکله هم څوک رښتيا ويل هم ونه
 مني، همدارنگه که کوم څوک بداخلاقي کوي دهغه دپوهوي اودبد اخلاقو څخه
 دراگرځولو لپاره وگړی ياد متل هغه ته وايي.

هر څه چې درته وایم ته خپله غم که شاري
 که کوم وگړی دچا خبرو ته غور نږدي او خبرې يې نه مني: په داسي حال کې چې
 هغه ورته دهغه دگټې خبرې کوي، همدارنگه که يو وگړی خپل خبره باندي
 ټينگارکوی خو دنورو خبره نه مني اونه يې دمنلو اونه منلوځواب څرگندوي: دهغه
 دپوهولو په پار وگړی يادمتل وايي.

هر درد لره درمل سته
 که کوم وگړی په کومه ستونزه يا کړاو کې راگيروي او د يادې ستونزې اوکړاو
 څخه دوتلولاړه بنده او ورڅخه تيريدل يې ناشونی بولي، دهغه وگړي د ياد آند
 دلمنځه وړلو، هغه ته د ډاډ او دهغه د همت دلوړولو په پار وگړي هغه ته يادمتل وايي

هر غار کې لاس مه وهه هسي نه چې مار دي وخوري
 که کوم وگړی ډېرو منفي اړخ درلودونکو زيان، رسوونکو يادو کارونو کې ځان
 بوختوي، دهغه دپوهوي په پار وگړي هغه ته ياد متل وايي اودا ورته څرگندوي چې
 بدکارونه کول دزيان څخه پريمانه وي.

و

ونې چې ميوه نيسي ډبرې به خوري
يادمتل هغو وگړوته خلک وايي کوم وگړي چې دپرمختگ لپاره هڅه کوي
او غواړي چې دځان او ټولنې لپاره کوم څه داسي وکړي چې گټور وي، کله چې ياد
وگړي برياته درسيدوپه لار کې دکرانوسو او ستونزو سره لاس وگريوان
کيزي، دهغوی دهودمن، کروړ پاتې کيدلو په پار وگړي غواړي هغوی ته ډاډ
ورکړي او په دې يې وپوهوي چې خپل پرمختگ ته همداسي داوام ورکړي
اودستونزو، کرانوسو سره مبارزه وکړي.

وخت د هر غم درمل دی

که کوم څوک غواړي يوچاته پر غم، خفگان، ستونزې او کرانوسو باندې دصبرکولو
توصيه وکړي هغه ورته يادمتل وايي اودا ورته څرگندوي چې داوخت به تيرسي
اوته به دهرې ستونزې او کرانوسو په نشتون کې ژوند وکړي صبرولره اوخپل هيلې
مه وژنه.

وخت د اوبو په څير بهيري

کله چې يوکس دوخت ارزښت بيانوي اويا کوم چاته دبي ځايه وخت نه تيرولو
وايي هغه دپادمتل په ويلو مخاطب کس ته داڅرگندوي چې وخت ودریدونکی نه
دی، تل روان وي، کومه شيبه چې پرتا تيره سول بياهيڅ وخت هم هغه شيبه ته نسي
موندي، هڅه وکړه چې خپل يوه شيبه هم بي معنا، بي گټې او بي ځايه تيره نکړي.

واده يم خبره نه يم چې په چا يم

که يو وگړی کوم چيري کارکوي خودهغه کار موخه ورته څرگنده نه وي يا دهغه
کار خاوند نه پيژني، که کوم څوک دهغه کار دموخي يا دهغه کار دمشر پوښتنه
تري وکړي: يادکس ورته پورته متل وايي او دخپلې ناخبرۍ ثبوت ورته وړاندې
کوي.

ټ

ټينگ عزم غرونه ماتوي

ديادمتل موخه څرگنده ده، که کوم وگړی يوکار پيلوي او ورته زړه نازره کيزي
ياني هوډ يې کمزوری وي دهغه وگړي دهود دپياوړتيا اودهغه دتسويش دکمولو په
پار هغه ته وگړي يادمتل وايي.

ټول په يوه گوته گډيري
کوم څوک که ديوي ډلي ديوالي انځور کوم چاته وړاندي کوي هغه ياد متل
وايي، موخه يې داوي چې هغوی خپل ترمنځ ښه يوالی لري.

تغر هلته خرڅ کړه چې بيرته پرې کښيني
که کوم څوک دهيواد بهر وځي او هلته کار کوي هغه ته خلک وايي هيواد مه
پرېږده، کار خپل په هيواد کې وکړه ترڅو گټه يې ستا هيواد ته ورسېږي، تانه دي
اوريدلي چې وايي: تغر هلته خرڅ کړه چې بيرته پرې کښيني.

ټوپکه! مه دي خوله سه مه دي کونه
کله چې وگړي دټوپک بدوالي وايي او ټوپک د ورنو پر وړاندي راپورته کول بد
کړن يادوي: دټوپک بدوالي په هکله پورته متل وايي او دا څرگندوي چې که ټوپک
دکوم چا په لاس کې وي اود ورنو پر وړاندي يې راپورته کړي هم په سترزيان کې
راکړسو او که کوم څوک دټوپک شپېلۍ ته وربرابر سو هم زيان ورته رسېږي.

پ

مارگير، پاروگر د مار د لاسه مري
که کوم وگړی دخطر، زيان څخه ډک چار سرته رسوي، که دهغه يو دوست غواړي
هغه د ياد خطرناکه کار څخه راوگرځوي هغه ته يادمتل وايي او هغه په دې پوهوي
چې يادکار زيان رسوونکی دی او کيدای سي تاته دهمدې کار لکبله چې ته گومان
کوي چې زيان به راته ونه رسېږي زيان درته ورسېږي.

پخپله خر نه لری دبل پر آس خاندي
يوڅوک که کم علم لري، دبل وگړي ډېر علم ته په کم نظر گوري او هغه ته وايي
چې ستا دا ډېر علم درلودل په ښه نه دي اوماته يې کومه گټه نه کول چې ستا په شان
ډېر علم وکړم، ولې چې ډېر علم درلودل ښه نه دي، د ياد وگړي دپوهوي او هغه ته
ددې ښودلو په پار چې ډېر علم درلودل اړين او ښه دي مخاطب کس يې يادمتل
وايي. يادمتل دپښتو ژبې دنورو متلونو په شان ډېر دکارولو علتونه او ځايونه لري چې
ياده بيلگه يې دهغو څخه يوه ده.

پر خره سپور دی خر يې ورک دی
که کوم وگړی په کوم کار بوخت وي خو دهغه کار دموخي او دهغه په اړه
دمعلوماتو څخه بي خبره وي، دپاد وگړي په اړه خلک ياد متل وايي او غواړي
داخرگنده کړي چې که کوم کس يو کار کوي بايد دهغه کارموخه يې څرگنده او
دهغه کارپه اړه هراړخيز معلومات ورسره شتون ولري.

پر وچه اوبازي نه کېږي
کله چې ديو چاسره شتمني نه وي خو کوم کس ورته دلوۍ تجارت دپيلولو توصيه
کوي، مخاطب کس ورته خوب دپاد متل په ويلو ورکوي اودا ورته څرگندوي چې
زما سره شته دکومه سول چې زه ورباندي سترتجارت پيل کړم؟

پنځه گوتي په خوله نه ننوزي
کله چې يو وگړی هرڅه دخپل ځان لپاره خوښوي، هرڅه غواړي خپله لاسته
راوړي او زړه يې نه غواړي چې نور وگړي هغه څه لاسته راوړي، دهغه وگړي
دپوهوي او هغه ته ددې څرگندولو لپاره چې که کوم کس نورو ته وخت ورنکړي
او هرڅه خپل په گټه وکاروي، ياد کار ښه کار نه دی او دخلکو زړونه ترې په ياد
کار کولو ازارېږي، همدا متل ورته دهغه دپوهوي په پاروايي.

په تورو شپو کې مزل گران وي
کله چې کوم کس دخپل پرمختگ په لار کې دستونزوسره مخ کېږي او دخپل لا
وړاندې تگ څخه دراستنيدو تکل کوي، دهغه کس مخ دهغه کوم دوست نيسي او
دياد متل په ويلو ورته داڅرگندوي چې کله چې غواړو پرمختگ وکړو وړاندې
لاړسو، شونې ده زموږمخته خنډونه اوکړاونه راسي، موږ بايد ناهيلي نه سو زحمت
وگالو، دستونزو اوخنډونو په شتون کې مخته ولاړسو.

په هر څه کې د ځان تيشه مه وهه
کله چې کوم کس هرڅه غواړي خپل په گټه تمام کړي اويا هرځای يوازي خپل
ځانته گټه رسول گوري نورو وگړوته دگټې رسولو لپاره کوم څه نه کوي يايې نه
غواړي، هغه کس ته دهغه دپاد کار ددېښودلو دهغه دراگرځولو او دهغه دپوهوي په
پار کوم څوک هغه ته يادمتل وايي.

په خپله مې مڼا کړې ځان ته مې بلا کړې
 که یو پوه کس خپله پوهه کوم بل کس ته وښيي، او هغه څه ورته یاد کړي کوم چې
 ده ته یاد وي، کله چې هغه کس دخپل دې ښوونکي څخه د زده کړي پوهې په
 مرسته دخپل ښوونکي پر وړاندې منفي کارواخلي: ښوونکی یې یاد متل وايي
 اوخپل په هغه کار خوشيني څرگندوي کوم چې ده یاد کس ته هغه څه ورزده کړي
 وه چې ده یې پوهه درلوده.

خ

ځان زهیر کړه ، ځان امیر کړه
 که کوم وگړی دخپلې ستړیا او ډېر کار کولو څخه ناخوښي څرگندوي او ورڅخه
 په شکایت وي، دیاد وگړي د ډاډ، هیله مندی او دهغه دخواشني دليري کولو په پار
 وگړي هغه ته یاد متل وايي.

ځنګدن که گران دی د هر چا په ځان دی
 کله چې یو وگړی هر وروڼو دیوکار کولو ته اړوي او چاره نه لري چې هغه کار
 سرته ونه رسوي، که کوم څوک دهغه کار د سختیو په اړه کوم څه وايي یادکس خپل
 ځان هغه کار کولو ته اړبولي او هر وروڼی کول په ځان پوري تړلي گڼي، دیاد متل
 په ویلو داڅرگندوي چې زه دهغه کار څخه هیڅ چاره نه لرم او هر وروڼو به یې کوم.

ځوان په کار ښه ښکاريږي
 کله چې کوم ځوان کار نه کوي، دهغه دکار لوري ته درابللو په پار وگړي هغه ته
 یادمتل وايي، همدارنگه دکاريگر ځوان دستایني او دهغه دتشویق په پار هم یاد متل
 ویل کیږي.

ځواني نه پټیږي
 که کوم ځوان سخت، شاخه کار سرته ورسوي او خلک یې دکولو د علت پوښتنه تري
 وکړي، هغه ورته دیاد متل په ویلو ځواب ورکوي او داڅرگندوي چې ځواني
 دډېرکار کولو وخت دی، همدارنگه دسخت او شاخه کارو دکولو په وخت کې دیاد
 کارکوونکي ځوان ته، دهغه دتشویق ستایني په پار وگړي یاد متل وايي.

خ

دڅاڅکو څخه سمندر جوړېږي

کله چې کوم وگړی خپل لږ لږ پرمختگ ته خوښي څرگندوي او کوم څوک ورته تعجب وکړي چې ته ولې په دومره لږمخته تگ خوښي کوی؟ يادکس دپورته متل په ويلو پوښتنه کوونکي ته څرگندوي چې لږ دوخت په تيريدو سره ډېرېږي او هيله ده چې ددې لږ څخه ډېر او ډېر جوړسي، يادمتل دلرگتې کولو په وخت کې هم وگړي وايي.

څه انا زړه، څه چاره تيره

که دوه وگړي يو دبل سره شخړه وکړي يو ددوی څخه خپل ځان بي گناه بولي هغه ته وگړي يادمتل وايي، ددې متل دويلو څخه يې موخه داوي چې ته هم بي گناه نه يې دواړو کې گناه ویشل سوې ده، يادمتل هغه وخت وگړي وايي کله چې تيروتنه، گناه اوبې پروايي کې دوه لوري مساوي يا نسبت مساوي ونډه ولري.

څه چې ته کوي ما هغه هير کړي دي

که يو وگړی خپل په کوم زده کار کوم بل وگړي ته پخړ کوي او خپل ځان د ياد کار زده کړې لکبله دمخاطب څخه هسک گڼي، مخاطب دخپل ځان دکم نه راتللو او هغه ته دمعقول ځواب دورکړې په پار يادمتل وايي او هغه ته داڅرگندوي چې کوم کار چې ته اوس کوي ما مخکې کړی و، ځکه زه ستا څخه په ياد کار کولو کې هسک یم.

څه چې ځانته غواړي، خلکو ته يې هم غواړه

که کوم څوک يوازي خپل ځان ته گټه رسوي او دنورو وگړو پروا نه کوي دهغه وگړي د ياد عدت دلمنځه وړلو او هغه ته دنیکي مشورې ورکولو په پار وگړي يادمتل وايي.

څه دي کول، چې پلار او نيکه دي کول

که کوم وگړی دخپل کلتور څخه خلاف کړنې سرته رسوي، د ياد کس دهغه کړونو څخه دمنعه کولو په پار کومې چې دی يې کوي وگړي هغه ته پورته متل وايي، هغه ته دا څرگندوي چې کوم کار چې ته کوي ښه اودستاينې وړکار نه دی: ځکه زموږ دکلتور سره په ټکر کې دی.

څوک چه بد غواړي په بدو به واوړي
که یوکس دبدو په لټه کې وي ياني(يعني) بدو کارونو کې بوخت وي اوکوم زيان ورته ورسيزي دهغه په اړه وگړي ياد متل وايي او داڅرگندوي:کوم څه چې هغه غوښتل ورته ورسيدل.

څوک چې فيلان کوي، دروازي لوري اېږدي
که کوم وگړی دغور، پلان اوښه تياري په نشتون کې کوم کار ته ملا وتړي خو په سرته رسولو کې يې ناکام سی، وگړي دهغه دپوهوي په پار ياد متل وايي او دې ته يې پام ور اړوي چې که کله هم موږ ديو کار دکولو هوډ کوو هغه کارته بايد غوره پلان ولرو، پوره تياری ورته ونيسو او ورسته يې سرته ورسوو.

چ

چاره څوک په هډوکو نه ږدي
که کوم وگړی ديو توکي درانيولو، پيرلو وس نه لري خو دهغه خپلوان ورته وايي چې هغه توکی هتمن وپيره، مخاطب يې خوب ورکوي چې زه دومره پيسي نه لرم چې هغه وپيرم اوس خو دهغه توکي لپاره خپل دارتيا ورتوکی نشم پلورلی، يا پور خونشم کولی چې هغه وپيرم، د خپل خبرې دښه څرگنديدا او درندوالي په پار وړاندیز کوونکي ته ياد متل وايي.

چرسي زوی، نه زوی
يادمتل زموږ په ټولنه کې دنشپي توکو ناوړوالی څرگندوی. هغه والدين چې اولادونه يې په نشه روږدي وي دهغوی آند دخپلو اولادونو په اړه څرگندوي.
که ديوچا چرسي، نشپي زوی کوم بدیا داسی يو کاروکړي چې دده په ياد کارسره يې دوالدينو زړه ازار سی والدين يې دزړه د درده ياد متل وايي اوخپل خفگان څرگندوي.

چه ترخه ئي خوړلي نه وي د خوړو په خوند څه پوهيږي
که کوم وگړی ديوکار په دوام کې دستونزې سره مخ کيږي دهغه دخفگان اوخواشينی دکمولو په پار وگړي ياد متل وايي او هغه ته داڅرگندوي چې که ته په يادکار کې دستونزو په شتون کې بيا هم بريالی سوي ته به دخپلي بریا لادېر خوند وڅکي.

چې زوی ونه ژاړي مور ورته شيدې نه ورکوي
دياد متل موخه داده چې که موږ کوم څه ونه غواړو هغه موږ ته نه رارسيزي که غوړو کوم څه لاسته راوړ دهغه دلاسته راوړلو لپاره به هڅه کوو، زيار به باسو ترڅو هغه لاسته راوړو.

چه ډېر غريزې ډېر غلطيزې

که کوم څوک به گټې اوډېرې خبرې کوي هغه ته ددې ويلو په پار چې ډېرې بهي گټې خبرې کول گټه نه لري اوکله چې کوم کس ډېرې خبرې کوي دخپلو خبرو په ناسموالي نه سي پوهيدلای او هرڅه ښه يابد ورڅخه ويل کيږي.

چې غل نه ټښتي، مل دي وتښتي

که کوم وگړی ديو چا سره بدکوي او دخپلو بدو کړنو څخه لاس نه اخلي، کوم کس چې ورسره بدکيږي که هغه کوم چا ته دهغه بد وگړي دبدو کړنو شکايت وکړي مخاطب يې ځواب کې هغه ته ياد متل وايي او هغه ته داتوصيه کوي چې هغه خو هسي هم بد دی ته ورسره ځان مه اخته کوه ځان يې دبدو څخه خوندي کړه پر وړاندې يې دورته کار څخه کار مه اخله.

چې مرغه غوندي رپيږي، تر نصيب به نه تيرېږي

که کوم وگړی په کوم کار کې ډېر زيار باسي خو اخر ورته څه لږگټه په لاس ورسې، هغه وگړي چې ډېره ستريايي وړي وي دخپل خفگان او ما يوسئ کوم چاته وايي، مخاطب کس يې دهغه خوشيني او خفگان دليري کولو او هغه ته ددې ښوولو په پار چې مورته هغه څه رارسيري کوم چې موږ ته ليکل سوي وي، هغه ته ياد متل وايي.

چې ئي ياد کړي په ورکتوب، هېر به يې نکړي په زور توب

يادمتل دوړکتوب، ماشومتوب دزده کړي دارزښت څخه يادونه کوي اوداخرگندوي چې دوړکتوب زده کړه څومره اړينه ده.

چې بد گرځي بد به پرځي

ياد متل دهغو وگړو په اړه خلک وايي: کوم وگړي چې ناسم اود زيان څخه په ډکو کارونو کې برخه اخلي کله چې هغوی دکومې ستونزې يا خنډ سره مخ سي دهغو په اړه وگړي ياد متل وايي اوداخرگندوي چې هغوی ځکه په ستونزه کې راگيرسول ځکه چې هغوی خپله خپل ځان ته دستونزو جوړولو هڅه کول.

چې يو لور يې تر ملا وي، نه ځيني رغيږي

ياد متل دا څرگندوی چې دوگړو سره مرسته بايد دهغوی پياوړتيا، واک، قدرت، او شتمنی ته په کتو ونه سئ بلکې مرسته بايد دهرچا سره وسي، هغه که بيا د مرسته کوونکي سره دځوابيه مرستې توان ولري اويائي وه نه لري.

چيرې چې لمر نه راځي هلته ډاکتر راځي
يادمتل دلمرگتې څرگندوي ددې متل موخه داده چې داستوگنې ځايونه بايد داسي
ورغول سي چې دلمروړانگې ورته ورسيزي ځکه دلمر وړانگوته دانسان بدن
اړتيا لري.

چې په ډکه کاسه موړ نسوي په څټلو ئې نه مړيزي
يادمتل دهغو وگړو دپوهوي په پار ويل کيږي کوم چې په عامه لجه وري خلک
وي او تل په دې هڅه کي وي چې در نورو وگړو ډېرڅه لاسته راوړي.

چيرې چې زړه ځي هلته پښې ځي
که کوم وگړی خپل يؤملگري ته کوم ځای ته دهغه سره دتلو ووايي او هغه ورته نټه
وکړي، همداسي که کوم وگړي چا ته ووايي چې ولې فلان ځای ته نه ځي هغه ورته
ځواب په ياد متل سره ورکوي او داڅرگندوي چې هلته تگ ورته خواشينوونکی
دی.

چې خان يې په ياران يې، که ياران درسره نه وي توري خاوري د بيابان يې
که کوم وگړی غواړي يؤ چاته دا وښيي چې دهغه په خواکي دهغه سره همکاره
وگړي څومره ارزښت لري هغه ته ياد متل وايي.

ډ

ډار د مرگي ورور دی
که کوم وگړی په هرکار او دهر بنده څخه پرناحقه ډارکوي، دهغه دويرې دکمولو
او هغه ته ددې ښوولو په پار چې هرکار کي ډارکول دانسان ژوند دکړاونو، ستونزو
څخه پرېمانه کوي، هغه ته ياد متل وايي او هغه ته داڅرگندوي چې ډار کول دانسان
لپاره داسي بيلگه لري لکه مړينه څوک چې وډار سو ژونديې دمړي په شان سو.
ډبره چې پر خپل ځای پرته وي، سنگينه، درنه وي
کله چې کوم وگړی په بي گټې، بدو، او دنورو خلکو په هغو کارونو کي ځان گډوي
چې دده گډون ته پکښي اړتيا نه وي، دهغه کس دنیک پوهوي په پار وگړي هغه ته
ياد متل وايي.

ډوډۍ به خپله خوري سترگې به د نورو درباندي سرې وي
که کوم چا سره يؤ وگړی يا وگړي بيله دي چې هغه دهغوی په کارونو کي لاس
وهنه کوي هغوی ورسره کينه، رخه، بغص کوي، ياد کس دهغوی د ياد کارڅخه
خواشنی کيږي او دخپل دناخوښۍ، خفگان او گيلې دڅرگندولو په پار ياد متل وايي.

پوډۍ که دېل ده، نس خو دي خپل دی
کله چې کوم وگړی دنورو وگړو دمال مصرفولو کې تیری کوي ياني که ده ته کوم
څوک دهغه په مال کې لږ برخه ورکړي خودی يې ډېره برخه ترینه واخلې دهغه
دياد کار دغندولو او دپاد کار څخه دهغه دراگرځولو په پار وگړي ياد منل وايي.

ډيوه چې په سر اور بل کړي نو ټول کور رڼا کړي
که کوم څوک يوچاته دکوم ستونزمن کار دکولو ووايي يعنې(ياني) دکوم داسي کار
چې په هغه کار سره دهغه ټولنې يا ډېرو وگړو ته گټه رسېږي،که هغه کس دپاد
کار دکولو څخه دهغه کارپه دوام کې دستونزو اوکړاونو څخه يادونه وکړي او
وغواړي يادکار ونکړي،يادکس ته دقناعت ورکولو او هغه په دې پوهولو لپاره چې
گواکي ياد کار ته يوڅوک نه يوڅوک خوبه غاړه ږدي اودستونزو په شتون کې به
يې کوي،ولي چې که ډيوه ځان سوځي خوځپل خوا وشا ته رڼا خوروي نو د ډيوې
په شان به کوم څوک خپل ځان په خطر کې اچوي اوخپل شاوخوا ته به رڼا خوروي
ياد منل وايي. يادمنل وگړي دخطر په شتون کې ټولنې ته په خدمت کولو مجبوره
کوي.

۲

راندې ډيوه څه کوي
که کوم وگړي ته کوم څه په هيڅ صورت کې گټه نه کوي خو دی يې بيا هم
غوښتنه کوي هغه ته وگړي يادمنل وايي.

راندې يو ځل امسا ورکوي
کله چې کوم څوک ديو توکي ډېره اړتيا لري خو دهغه توکي دلاسته راوړلو
يوفرصت دلاس ورکوي،کله چې بيا ورته فرصت،موقه په لاس ورځي نوبيله دې
چې دلاسته راوړ لوفرصت بيا دلاسه ورکړي هغه څه لاس ته راوړي،دهغه وگړي
څخه که کوم څوک پوښتنه وکړي چې څنگه دې دا ځل فرصت دلاسه ورنکړ
او هغه څه دې لاسته راوړل کوم چې تاغوښتل،ياد کس د ياد منل په ويلو پوښتنه
کوونکي ته ځواب ورکوي.

رومبی د وروستي پل دی
که کوم څوک ديوه کار پيل ته زړه نه ښه کوي هغه وگړي ته دهغه يو خواخوږی
ياد منل وايي اوداورته څرگندوي چې که دکوم کار پيل ونه سي اوکوم څوک ورته
زړه نازړه سي نو هيڅ وخت به هغه کار ونسي کړای.

روند رڼا نه پيژني

که کوم وگړي باندي دپند خبرې، نصحت اثر نه کوي، کله چې لارښوونکی دخپل زيارڅخه ناهيلي سی اوکوم چاته دهغه څخه شکايت وکړي، مخاطب کس ورته ځواب په ياد منل ورکوی اودا ورته څرگندوي چې هغه ستا دخبرو په ارزښت نه پوهيږي، هغه ښه نه پيژني ځکه خو ورباندي ستا نصحت ژراغيزه نه کوي ته کوبښس وکړه اوناھيلي کيږه مه.

روند له خدايه (ج) څه غواړي، دوي سترگي

که کوم چاته يوڅوک دهغه دخوښي وړتوکی دورکړي ووايي اودهغه څخه وپوښتي چې آيا ته داتوکی غواړي - مخامخ وگړی ورته ځواب په ياد منل سره ورکوي اوخپله ډېره ليولتيا څرگندوي.

ښ

برغ د ملا آمين د کلي

يادمثل داخبره څرگندوي چې دپوهانو، عالمانو، مخورو، نیکو اوښو مشرانو نيکه اوښه خبره، امر بايد ومنل سي. کله چې کوم مشر په نیک، ښه کار سره وگړي امرکوي که ياد مشر غواړي دوگړو آند معلوم کړي چې دده سره په يوه خوله دي ياني امريې مني: دوگړو دمنځ څخه کوم څوک دپاد منل په ويلوهغه ته دا ډاډ ورکوي چې دهغه خبره، امريې قبول دی او عمل به پرې وکړي.

ژ

ژبه ئې د بياتي (دقيچې، غچې) غوندي چلېږي

که کوم وگړی ډېرې خبرې کوي، که دهغه په خبروکی بلاغت، اوفصاحت وي، ښي اوگټورې خبرې کوي، وگړي دهغه دستايني په پار ياد منل وايي اوکه چيرې ديوکس په خبروکی فصاحت اوبلاغت نه وي بي گټې اوبي معنا خبرې کوي وگړي دهغه دغندنې په پار ياد منل وايي.

ژبه اوږده، لاسونه لنډ

که کوم وگړی کار لږ خوځېږي ډېرې کوي هغه و ډېر کار، خپل په خبرو عمل کولو او دې گټې خبرو نه کولو ته درابللو په پار وگړي هغه ته ياد منل وايي.

ژبه په (۳۲) غاښو کې ده

که کوم وگړی ناسمه خبره وکړي اوبيا وايي چې زما څخه په تيروتني کې ياده خبره وسوه هغه ته کوم وگړی وايي څنگه دي ياده خبره وکړه ژبه خوپه (32) غاښونو کې ده.

همدارنگه که کوم څوک وايي چې زما ژبه زما په اختيار (خوښه) کې نه ده ځکه راځخه ناسمې اوبې گټې خبرې کيږي، هغه کس ته کوم وگړی ياد متل وايي او تعجب کوي چې څنگه ستا ژبه ستا په اختيار کې نه ده ژبه خو د (32) غاښونو په منځ کې ده. د يادونې وړيې بولم چې د پښتو متلونه په بيلا بيلو وختونو کې د ځينو ويونو په ورزياتيدو او د ځينو ويونو دکميدو په ډول هم ويل کيږي چې ياد کار د وگړو دلجو، دخبرو د ډول او پيښو ته په کتو د متل ويونکو دخوا صورت نيسي.

ژبه تانده لښته ده

دياد متل څخه دوه مطلبه اخيستل کيږي لومړی: ژبه دلندي، تاندي لښتې په شان انسان خوروي. دوهم: ژبه دلندي، تاندي لښتې په شان هرې خواته کړيږي يعني هر ډول خبرې چې کوم وگړی و غواړي پرې کولی يې سي، ښې يا بدې.

ژبه د عقل تله ده

يادمتل داڅرگندوي چې موږ د ځينو وگړو دپوهې، ښه والي او بدوالي اندازه دهغوی د ژبې، يعني دخبرو له لارې مالومولی شو.

ژر يې را ملا که، کډې مو بارېږي

که يو وگړی دخپل يوکار د ژر سرته رسول غوښتنه دکاسب څخه کوي، په داسي حال کې چې دهغه کار سرته رسول مدو ته اړتيا لري، کاسب هغه ته وايي ياد کار مدو ته اړتيا لري ژر سرته نه رسيږي ستا دهم هم هغه کيسه ده چې وايي: ژر يې را ملا که، کډې مو بارېږي.

ژوندی ژبه ژوندی قوم

ياد متل ددومو خولپاره ويل کيږي لومړی موخه داده چې دکومو وگړو ژبه چې دخپل حق دغوښتلو په پار پورته کيږي هغه قامونه وپېښ او بيداره دي، که کوم قامونه دخپلو حقه حقونو دفاع نه کوي هغه قامونه بیده، مړه قامونه دي او هيڅکله به هم پرمختگ ونه کړي. دويم: کوم قامونه چې خپله ژبه هېره کړې هغه قامونه نړۍ وال هېرکړي اولمنځه ولاړسي* موږ بايد خپله خوره ژبه پښتو هيڅ وخت هېره نه کړو: وي ليکو وي وايو اونور وگړي يې زده کولوته اړباسو ياني پرمختگ ورته ورکړو.

ښ

ښار نا پرسان (بي پوښتنې) دی

کله چې کوم څوک يوچيرې بي عدالتي، ظلم اوبې انصافي وويني: يادمتل وايي.

ښځه د تن جامه ده

يادمتل دښځو د درناوی په پار ويل کيږي، ددې متل موخه داده چې ښځه دنرو د عزت ساتونکي ده.

ښه خوی د زړونو ښکار کوي
یاد متل داڅرگندوي چې په ښه چار چلند، ښه خوی، او ښو اخلاقو دنورو وگړو
زړونه لاسته راوړل کيږي او هغوی خپليږي.

ښه مه کوه بد به نه در رسيږي
که کوم وگړی دیو چا سره ښه وکړي او برعکس هغه یې پروراندې بد وکړي، ښه
کونکي کس دخپل مایوسی دڅرگندولو په پار یاد متل وايي.

ښار په خوږه خوله خورای سی نه په لنډۍ توره
که کوم وگړی دښو خبرو او ښه چار چلند پرځای دوگړو پروراندې دبد چار چلند او
زور زیاتي څخه کار اخلي دیاد کس دپوهوي او هغه ونیکو خبرو او ښه چار چلند ته
درابللو په پار وگړي هغه ته یاد متل وايي.

ک

کور بار تر منزله نه رسيږي
که کوم څوک بدکارونه کوي یا یې دکوم کار پیل په ناسمه طریقه سره کړی
وي، هغه کس ته وگړي یاد متل وايي اودا ورته څرگندوي چې کوم کار که بد وي یا
یې په بده، ناسمه طریقه سره بنسټ ایښودل سوی وي څوک یې په بريالیتوب سرته
نسي رسولی.

کار آسان دی خو پیل یې گران دی
که دکوم کار پیل ته یو وگړی ورخطا او اندیښمن وي: دهغه داندیښني دپای ته
رسولو په پار وگړی هغه ته د ډاډ په پار یاد متل وايي، همداسي خپله کارکونکی هم
ځینې وخت دکار دکولو دهود د لاپیاوړتیا او ځانته د ډاډ ورکولو په پار یاد متل
وايي.

کار تمام نلري
که کوم وگړی په کار باندې بوخت وي او یوکس ورڅخه غوښتنه وکړي چې راځه
استراحت وکړه، یا راځه چکر ووهو، مقابل کس که هغه ته دخپل ناخلاصیت ووايي،
غوښتنه کونکي کس یاد متل وايي. همدارنگه که کوم څوک دپېر کار دکولو څخه
شکایت وکړي او دنه خلاصیدو یې ووايي وگړي دهغه کس دپوهوي په پار یاد متل
وايي.

کار د ژوند مالګه ده
کوم وګړي چې کار نه کوي هغوی نور وګړي دکار کولو ته د یاد متل په ویلو
رابولي.

کار محکمه، زړه بیغمه
که کوم څوک یو کار یوازې د غاړې اړوي او په ښه ډول یې سرته نه رسوي، وګړي
هغه ته یاد متل وايي اودا ورته څرګندوي چې ښه کار وکړه ترڅو ډاډه سي اوبیا
کړي کار ته د دویم ځل لپاره اړنسي.

کارګه د زرګي تګ کاوۀ خپل یې هرې سو
که کوم څوک دکوم چا بې ګټې اوناکاره تقلید کوي دهغه دپوهوي او د یاد کار څخه
دراګرځولو په پار وګړي هغه ته یاد متل وايي.

کتابونه دریابونه دي
دیاد متل موخه اومعنا څرګنده ده، په کتابونو کې هر څه سته، یانې (یعني) په کتابونو
کې دهرې ستونزې حل اودهرې پوښتنې ځواب شتون لري.

کسب زده کړه په تاخچه کې یې کښیږده
کله چې کوم وګړی بهانه کوي چې زه دفلان کسب زده کړې ته اړتیا نه لرم او یا
فلان کسب زما سره نه وایي؛ دهغه وګړي دپوهوي په پار هغه ته نور وګړي یاد
متل وايي.

کفر که له کعبې راولاړ سي مسلمانې به چیرې پاته سي
که یو نیکوکار، مخور اوښه وګړی دبدو اوناوړه کارونو کولو ته زړه ښه
کړي، دهغه وګړي دیاد کارڅخه دراګر ځولو اوپه دې پوهولو په پار چې که ته
چیرې یاد بدکړن وکړي نو ډېر نور وګړي به هم ستا تقلید وکړي هغه ته یاد متل
وايي.

که ته کړې سمې چاري تا به څوک باسي د لارې
یاد متل وګړو ته داڅرګندوي چې ډېر وخت که کوم څوک نیک اوښه کارونه کوي
هغه ته به نور وګړي بد نه رسوي، همدارنګه که څوک بدکارونه کوي هغه ته به
نور وګړي هم بد رسوي او برعکس ښه به نه ورسره کوي.

که هر څو هو بنيار يې نادان پو بنټه
ياد متل دمشوري کولو د ارزښت په هکله دخلکو ترمنځ ويل کيږي، که کوم چا په
خپل يو کار کې زيان ليدلی وي په داسې حال کې چې دهغه دپيل په وخت کې يې
دکوم چاسره مشوره نه وي کړې دهغه وگړي دپوهوي او په راتلونکي وخت کې
ومشوري کولو ته دتشويق په پار وگړي ياد متل وايي.

کور په بنځه هم وړان دی هم ودان
د ياد متل موخه داده چې که بنځه په اسلامي او پښتني اخلاقو پوره وه: کور پرې
ودان او اباد دی او که چيرې بنځه په اسلامي او پښتني اخلاقو سمباله نه وه: کور
پرې ويران او بر باد دی.
ديادمتل موخه دنارينو په هکله هم همدا ډول ده.

کوچنی چې ونه ژاري مور يې شيدې نه ورکوي
ديادمتل موخه داده: که مور په خپله کوم څه ونه غوړو هغه څه مور ته په خپله په
لاس نه راځي يانې که دکوم څه دلاسته راوړلو هڅه ونکړو نو هيڅ وخت به يې
لاسته رانه وړو.

که پورته گورم پان دی که کښته گورم پړانگ دی
که کوم وگړی د دوو پريکړو، دوو ستونزو يا داسې يو څه کې چې دی يې دکولو
اونه کولو پريکړه نسي کولی او په دوو حالاتو کې دزيان رسيدو وېره وي په
پريکړه کولو کې گيرپاته سی: ياد کس دخپلې خواشيني او خفگان دڅرگندولو په پار
ياد متل وايي.

ګ

ګاومينه ډگل په بوی څه پو هيري
که کوم وگړی کوم مادي يا معنوي امتياز يا مقام نه لري خو دنورو وگړو په
مقام، امتياز ملنډې وهي او هغوی دهم هغه مقام يا امتياز لکبله تحقيروي دهمدې
وگړي دپوهوي او هغه ته دهغه دمقام دښودلو په پار وگړي ياد متل وايي.

گټه بې ستړيا نه کيږي

که کوم څوک دکوم کار په کولو کې ډېر ستړی سی او خپل دستړيا يادونه کوي، د یاد وگړي دخفگان ليري کولو او هغه ته ددې ښوولو په پارچې بې زحمته رحمت نسته وگړي هغه ته یاد متل وايي اودهغه دستړيا اوخفگان په ليري کولو کې دهغه سره مرسته کوي.

گل بې اغزيه نه وي

که کوم داسي وگړي سره چې د ډېرو ښو عدتونو، خويونو درلودونکی وي، په څنگه کې ورسره يو بدعت، ياخوی هم لري، دهغه په اړه وگړي یاد متل وايي اوموخه يې داوي چې هغه بايد دهغه په يوه بدعت بد ونه پيژندل سي.

گل سي خو عمر دي د گل مه سه

که کوم وگړی غواړي يوچاته نيکه او د ادبي ښکلا څخه پريمانه يوه خبره وکړي هغه ته یاد متل وايي.

گل له گله رنگ اخلي

یاد متل داڅرگندوي چې اوسي په خوی به دهغوسي، که کوم وگړی بد کارونه کوي دهغه ملگري هم کيدای سي بد کارونه وکړي، همدارنگه که کوم وگړی ښه، نیک کارونه کوي کيدای سي دهغه سره اوسيدونکي هم نیک اوښه کارونه وکړي. موږ بايد د زده کړې کولو دځای او هغه وگړو په ټاکنه کې چې موږ ورسره هستيو غور اوښه پام وکړو.

گمان د ايمان زيان دی

کله چې کوم څوک بې ځايه شک، گومان کوونکی وي، هغه کس دگومان څخه دراگرځولو او هغه ته دگومان دبدی دڅرگندولو په پار وگړي هغه ته یاد متل وايي.

گوره گوره وايه خوله به دي خوره وي/سي

که کوم څوک ديو داسي څه په اړه چې ورسره شتون نه لري، لاس کې يې نه وي دشتون اولاسته راوړلو هيله يې کوي، هغه کس ته وگړي یاد متل وايي اوموخه يې داوي چې ته هيله مند او هڅه کونکی اوسه ته به هغه څه لاس ته راوړي کوم څه چې ته يې دلاسته راوړلو هيله لري.

گوښه، د خدای ښه

که کوم وگړی دځينو خلکوڅخه ليريوالی اختيار کړي، که دهغه څخه کوم څوک ددې بيلوالي علت وپوښتي یاد کس ورته ځواب کې پورته متل وايي او داڅرگندوي چې دهغوی څخه ليريوالی يې په خير دی.

گيله له ياره ده نه له اغياره

که دکوم چا سره دوست يا خپل اوکوم بل داسي څوک چې ياد کس ورسره دوستي، خپلوي نه لري بد وکړي ياد کس دنابلده، اغيار کس دبد کولو څخه دومره رنځ نه وړي لکه څومره چې دخپل دوست يا خپل دبد کولو څخه رنځ وړي او خوشيني کيږي، که کوم څوک ترې د علت پوښتنه وکړي: ياد کس ورته دپورته متل په ويلو ځواب ورکوي، همدارنگه که کوم چا باندي دهغه دکوم خپل په مرسته دهغه کس مخالفه، اغيار ظلم، پر حقوقو تيري وکړي: ياد کس پورته متل دخپل خفگان دڅرگندولو په پار وايي.

ي

يا به نه وي، يا به نه سره زامن وي

که کوم وگړی داسي يو کار پيلوي چې دزيان اوگټې په اړه يې ورسره معلومات نه وي، که چيرې کوم وگړی دهغه دزيان په هکله ورته ووايي يا دهغه څخه دهغه کار دزيان اوگټې په اړه وپوښتي:

کارپيلونکی وگړی ورته ځواب کې ياد متل وايي.

يا خپله ښه سه، يا د ښو، خلکو پر پله سه

دياد متل موخه څرگنده ده: يو وگړي ته چې بد کوی يا دبدو پلوي کوي که کوم څوک نصحت يا ښه خبر کوي: هغه ته ياد متل وايي او داڅرگندوي چې يا خو خپل ښه کارونه کوه يا دښوکارو کوونکو، ښو وگړو مخالفت مه کوه او دهغوی لاره باندي که کيدای سي مزل وکړه.

يا نر هو سه، يا نر يا

که کوم وگړی خبره پای ته نه رسوي: دکوم کار دکولو په هکله که دده خوښه يا ناخوښي وپوښتل سي دی ورته دهو اونه ځواب نه ورکوي، يعني خپله خوښه اوناخوښي نه وايي خبرې ته کجونه، پيچونه ورکوي هغه وگړي ته خلک ياد متل وايي: ياد متل دکارونې په وخت کې دبيلو بيلو علتونو او ځايونو لکبله دپښتو ژبې دنورومتلو په شان بدلون کوي: دوييونو (کلمو) کمښت او دپربښت پکښي راځي.

يوه يې نه دوي کيږي

که کوم څوک دهغه چا په اړه چې څه موده يې دکار، اقتصادي او ټولنيز حالت په هکله معلومات نه درلودل، دکوم چا څخه دهغه دټولنيز حالت اود ژوندانه دچارو په اړه پوښتنه وکړي، که چيرې دهغه کس حالت ښه نه وي مخاطب يې ځواب په يادمتل سره ورکوي او هغه ته دهغه دبدحالت انځور وړاندي کوي.

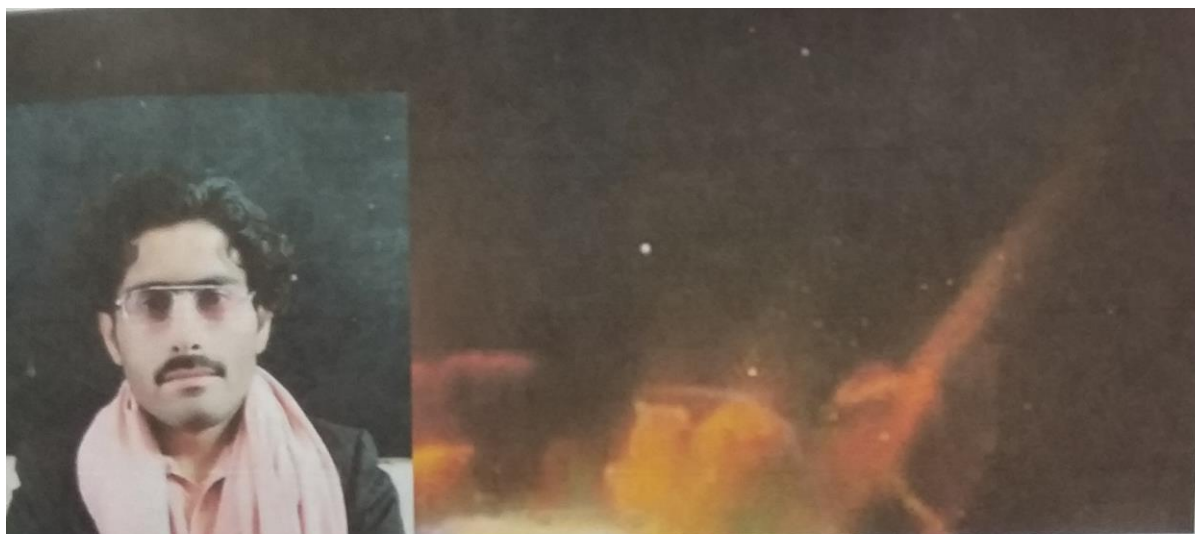
که کوم څوک غواړي يوبل تن دبدی اوناړواکړنو دکولو څخه راوگرځوي خو مخامخ کس يې خبره اونیکه مشوره نه مني: يادکس ورته دخپلې خبرې دثابتولو او دهغه ديوډول ډار په پار پورته يادسوی متل وايي او خپلې خبرې ته يوکرور دليل موندی.

هغه سرچني چې په دې کتاب کې ورڅخه گټه اخيستل
سوي ده.

دپښتو متلونه: دپښتو ژبې د بيلا بيلو کتابونو، د متلونو د بيلا
بيلو افليکيشنو او زموږ په سيمه کې د بيلا بيلو وگړو څخه
اوريدل سوي او را اخستل سوي دي.

پر متلونو څيړنه دهغوی دويلو دځايونو او دويلو د علتونو په
اړه يې سپړنه او شننه زما (محمود حميدزی) ده او د کومې
سرچينې څخه مې گټه نه ده اخيستي!

ستاسو د دعا په هيله؟

دلیکوال لنډه پيژندنه!

محمود حمیدزی په انگرېزي (Mahmood Hamidzai) دخیرالله زوی، د حاجي محمد اقبال لمسی او په خټه اڅکزی دئ . نوموړی د 1374 لېږديز لمريز کال د ثور د میاشتې په څلورمه نېټه چې د 1995 لېږديز کال د افریل د میاشتې 24 نېټې سرسمون خوري د کندهار ولایت د ژړی ولسوالۍ په سنگحصار کلي کې زیږیدلی دئ. حمیدزي ديني زده کړې دخپل کلي دملا امامانو څخه لوستي دي.

لومړنۍ ښوونځۍ يې په سنگحصار لېسه، منځنۍ ښوونځۍ يې په قاضي عبدالمجيد منځنۍ ښوونځۍ کې لوستی او په کال 1396 لېږديز لمريز کال کې د ژړی ولسوالۍ د سعدسوري لېسې څخه فارغ او د مکتب دوره يې پای ته رسولې ده. حمیدزي: نیمه عالي زده کړې د ډاکټر مامون ظاهري روغتیا علومو انستیتوت د نرسنگ په څانګه کې کړي او دیاد انستیتوت څخه په کال 1399 لېږديز لمريز کال کې د پنځلسم پاس په سويه فارغ دئ

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library